

RAPORTTEJA 98

SUURPETOPOLITIIKKA KRIISISSÄ – SALAKAADOT JA YHTEISÖN TUKEA

MARI POHJA-MYKRÄ JA SAMI KURKI

Ristiriita on ilmeinen! Sudet pakkaavat piholle enemmän kuin ikinä Suomi joutuu ristiriitoihin EU:n kanssa **Salametsästys on törkeä ja säällittävä rikos** Susi tulee juuri niin lähelle ihmistä kuin sen annetaan tulla! **"Pihasusi"-lakiehdotus Pelastakaa Suomen sudet!** *Kansaa on turha syyllistää, päättäjillä on peiliin katsomisen paikka.* Metsästäjät tekevät paljon hyvää työtä suomalaisen luonnon hyväksi - nyt tämä työ halutaan liata muutaman rikollisen takia ***En pidä pihasusien ampujia ollenkaan rikollisina*** Ministeriön ei pidä nöyryä suden salametsästyksen edessä antamalla lisää tappolupia! **Kyllä kansa tietää! Verkon susikeskustelu kärjistyi tappouhkaukseksi ja rikosilmoitukseksi.** Kaupungeissa ei ole mitään petopelkoa, onhan siellä poliisit suojelemassa kansalaisia ***Kuka suojelisi minua? susilottoa taajamissa jäljelle on jäänyt oman käden oikeus***

SUURPETOPOLITIIKKA KRIISISSÄ – SALAKAADOT JA YHTEISÖN TUKI

MARI POHJA-MYKRÄ JA SAMI KURKI

Julkaisija	Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti www.helsinki.fi/ruralia	Lönnrotinkatu 7 50100 MIKKELI	Kampusranta 9 C 60320 SEINÄJOKI
Sarja	Raportteja 98		
ISBN	978-952-10-8460-7 978-952-10-8459-1 (pdf)		
ISSN	1796-0622 1796-0630 (pdf)		

ESIPUHE

Hankkeen juuret ulottuvat useamman vuoden päähän. Vuoden 2009 puolella pohdimme eteen tullutta tilannetta. Susikanta oli jyrkässä laskussa ja todennäköinen syy sille näytti olevan laajalle levinnyt susien sala-kaataminen. Miksi suunnitelmallisen kannanhoidon linjauksia ei hyväksytytkään kuten oli oletettu? Ovatko salakaadot yksittäisten toimijoiden yksinäistä hommaa, vai onko toimien tukena laajempi joukko? Niin laaja, ettei heidän mielipidettään voi jättää huomioimatta mikäli kannanhoidon halutaan pysyvän hallinnassa. Jotain merkittävää oli täytynyt jäädä huomaamatta. Tutkija joskus harhautuu aloittamaan ikään kuin puhtaalta pöydältä, pohtien käsillä olevaa ongelmaa hyvin lyhyellä aikajänteellä. Suden kohdalla yhteinen historia ihmisen kanssa on kuitenkin ikaikainen. Tämän merkitys jäi huomioimatta. Yhteiselon kompleksisuutta on tuotu esiin, mutta sen merkittävyyttä ei lopulta sittenkään ole ymmärretty.

Ruralia-instituutin pyrkimyksenä on tieteelliseen tutkimukseen perustuvan tiedon avulla tukea ihmisten hyvinvointia ja kestäväen kehityksen ratkaisuja. Huolimatta suojelullisista tavoitteista yhtäläillä maaseudulla kuin muuallakin yhteiskunnassa täytyy turvata ihmisille turvallinen elinympäristö ja elinkeinojen harjoittaminen. Näiden on kuitenkin koettu olevan vaakalaudalla viranomaisten toimeenpannessa susikannan hoitotoimenpiteitä. Tämän tutkimuksen myötä tuomme keskusteluun sellaisia kannanhoidollisia linjauksia, joiden avulla suden ja ihmisen yhteiselo saattaisi olla vähäisempien konfliktien sävyttämää kuin mihin viime vuosien aikana on ajauduttu

Hankkeen ohjausryhmään kuuluivat ylitarkastaja Janne Pitkänen (MMM), tukija Juha Hiedanpää (RKTL), aluepäällikkö Pirjo Ilvesviita (Metsähallitus), johtaja Sami Kurki (Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti) ja projektipäällikkö Mari Pohja-Mykrä (Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti). Hankkeen on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö.

Kiitokset Maa- ja kotitalousnaisten Kainuun, Satakunnan ja Varsinais-Suomen (yhdistetty 1.1.2013 Länsi-Suomen) piirikeskuksille, sekä Suomen riistakeskuksen Pohjois-Savon ja Satakunnan aluetoimistoille yhteistyöstä aineistonkeruussa. Kiitokset poliisihallitukselle ja käräjäoikeuksille viranomaisyhteistyöstä. Lämmin kiitos myös kahdelle tutkimukseen osallistuneelle suurpetojen salakaatajalle. Kiitokset tutkimuksellisesta yhteistyöstä erätalouspäällikkö Jukka Bisille (Metsähallitus), asiamies Sakari Mykrälle (Luonnon- ja riistanhoitosäätiö) ja yliopistonlehtori Timo Vuorisalolle (Turun yliopisto). Kiitokset talouskoordinaattori Jaana Salomäelle, tutkimusavustaja Terttu Poraselle, graafinen suunnittelija Jaana Huhtalalle ja tiedottaja Pasi Komulaiselle.

tekijät

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	9
1 TAUSTA	11
1.1 Suurpetojen kannanhoidon kriisiytymisen tausta	11
1.2 Julkishallinnon ohjaus- ja kontrollointikeinot.....	12
1.3 Laittomat tapot, salametsästys vai salakaadot.....	14
2 TAVOITE	15
3 SUURPETOJEN SALAKAATAJIEN HAASTATTELUT	17
3.1 Taustaa	17
3.2 Aineiston kerääminen ja sen käsittely.....	17
4 SUURPETOJEN SALAKAADOT VIRALLISISSA TILASTOISSA	18
4.1 Taustaa	18
4.2 Aineiston kerääminen	18
4.3 Suurpetojen salakaadot poliisin tutkintapyyntöissä ja käräjäoikeuksien tuomioissa vuosina 2005–2010	19
4.3.1 Salakaadon motiivi	19
4.3.2 Salakaadon tekijä ja kohde.....	19
4.4 Piilorikollisuus.....	20
5 YHTEISÖN TUKI SUURPETOJEN LAITTOILLE TAPOILLE	22
5.1 Teoreettinen viitekehys.....	22
5.2 Aineisto ja menetelmät.....	23
5.3 Tulokset ja niiden tulkinta.....	25
5.3.1 Salakaadot ja niiden tukeminen pohjautuvat vahvoille tunteille	25
Tunteet salakaatojen takana.....	26
Tunteet salakaatoja kohtaan	26
5.3.2 Yhteisö salakaatajien tukena	28
5.3.3 Se on mies vastaan susi	30
6 SUURPETOPOLIITTISET JOHTOPÄÄTÖKSET	31
6.1 Tunneongelma.....	31
6.2 Susiongelma	33
6.3 Kannanhoidon kriisi ja siihen reagoiminen	34
6.3.1 Suurpetopoliittikka on kriisissä.....	34
”Ei minun takapihalleni”	36
6.3.2 Kannanhoidolliset toimenpide-ehdotukset.....	36
Ketä pitää kuulla suurpetojen kannanhoidossa	36
Tiedon levittämisen sijaan keskityttävä tunteisiin.....	37
Sosiaaliset poikkeusluvut	38
Susilauman omistajuuden siirto.....	38
Sudelle arvo metsästyssaaliina ja matkailun vetonaulana	39
6.3.3 Lopuksi.....	40
LÄHTEET	41

KUVAT

Kuva 1.	Ahman ja suden kannankehitys vuosina 2000–2011 sekä tämä tutkimuksen aineistonkeruun asettuminen kyseiselle aikavälille	16
Kuva 2.	Käräjäoikeuksilta saatujen suurpetojen salakaatoihin liittyvien tuomioiden (n=26) ajoittuminen tarkastelujaksolle	19
Kuva 3.	Susikantaan kohdistuneet kuolleisuustekijät vuosien 2006–2011 aikana ja esiin tulleiden salakaatojen osuus kaikista susien salakaadoista	20

TAULUKOT

Taulukko 1.	Salakaadon tekijän motiivi käräjäoikeuden tuomioissa 2005–2010	19
Taulukko 2.	Hyväksytyt narratiivit	24
Taulukko 3.	Osallistuneiden naisten ja metsästäjien jakautuminen ikäluokan ja asuinpaikan mukaan.....	24
Taulukko 4.	Vastaaajien narratiiveista löytyneet tunteet Parrottin (2001) emotionaalisen luokittelun mukaisesti.....	26
Taulukko 5.	Tahattomien salakaatojen osuus (%) narratiiveissa jaoteltuna kehyskertomusten mukaan	29
Taulukko 6.	Metsästäjien ja naisten ikäryhmien ja asenteiden, sekä asuinpaikan ja asenteiden suhde	30
Taulukko 7.	Suurpetojen esiintyminen narratiiveissa	30

TIIVISTELMÄ

Suurpedoillemme vuosina 2005–2007 laadittujen kansallisten kannanhoitosuunnitelmien vaikutukset eivät kaikilta osin ole olleet toivotunlaiset. Erityisesti susikannassa näkynyt kannan­koon pieneneminen johtuu laajalle levinneistä salakaadoista. Tavoitteena oli selvittää suurpetojen salakaatojen motiivi ja etenkin mahdollinen salakaatajien yhteisön ydinryhmän toi­minnalle antama tuki. Tavoitteena oli myös selvittää toiminnan ja sen tuen suuruus ja merkitys kannanhoidon onnistumisen kannalta, sekä tuoda tutkimuksen viitekehukseen nojautuen pohdittavaksi kannanhoidollisia toimintaehdotuksia, joiden kautta voidaan edesauttaa hyväksyttävämmän ja oikeudenmu­kaisemman suurpetopolitiikan laatimista. Käräjäoikeuksien tuomioiden ja poliisin rikostutkintapyyntöjen (2005–2010) sekä salakaatajien haastatteluiden avulla tarkastelimme toi­minnan motiivia ja luonnetta. Yhteisön tukea ja sen suuruutta

tarkastelimme laadullisella argumentaatioanalyysillä käyttäen aineistonkeruussa eläytymismenetelmää. Tulosten perusteella on osoitettavissa, että salakaadoilla ja niiden vahvalla tuella haastetaan ekologisiin reunaehtoihin pohjautuvat kannan­hoidolliset toimenpiteet, joiden ei nykyisellään koeta olevan hyväksyttäviä. Tuloksiin nojautuen väitämme, että kyseessä on vahvasti tunteisiin perustuva toiminta, jonka keskiössä on susi. Kriisiytyneen susipolitiikan hallitsemiseksi käytännön kannanhoidollisten toimenpiteiden tulee pohjautua uudenlai­siin työkaluihin. On oleellista poistaa maaseudun asukkaiden turvattomuuden ja turhautumisen tunne nostamalla heidät kannanhoidon toimijoiden keskiöön. On oleellista myös poh­tia susilauman omistajuuden siirtämistä paikallistasolle, sosi­aalisten poikkeuslupien myöntämistä sekä suden nostamista arvokkaaksi metsästyssaaliiksi.

ABSTRACT

LARGE CARNIVORE POACHING AND STRONG COMMUNITY SUPPORT TO IT CHALLENGES THE LEGITIMACY OF CURRENT POPULATION MANAGEMENT

The management of large mammalian carnivores, brown bear, lynx, wolf and wolverine is undermined by illegal killings that have commonly taken place after the implementation of national population management plans for these species. We examined the nature of poaching and motives behind poaching by interviewing poachers and surveying District Courts' sentences as well as police records (period 2005 – 2010). We examined the local support for poaching by collecting data with non-active role-playing with empathy based fictitious stories. We used argumentation analysis to identify the poached species, background of the poacher and especially the justifications and level of community support. The main target species

is wolf. It seems that strong attitudes involved are based on affective factors since both poaching and support to it are driven by emotions like fear, anger and frustration. Wolf management lacks public acceptance as management is based on ecological strategy rather than social strategy. In the policy development hearing procedures must be developed further as the grassroot level opinions must be visible in sustainable management. There is urgent need for versatile management actions such as handing the ownership of wolf packs over to locals, re-establishing wolf's value as quarry and admittance of killing licences based on social justifications as a response to fear and frustration.

1 TAUSTA

1.1 SUURPETOJEN KANNANHOIDON KRIISIIYTYMISEN TAUSTA

Ahman, ilveksen, karhun sekä suden vähittäinen paluu entisille asuinalueilleen Suomessa 1900-luvun loppupuolella ja suurpetokantojen kasvu (Kojola ym. 2008) ovat vaatineet julkishallinnolta vastuuta näiden kantojen hallinnoinnista. Suurpetojen kannanhoidolla pyritään täyttämään kansainväliset suojelutavoitteet ottaen samalla kuitenkin huomioon sosiaalinen näkökulma.

Tehtävä on haasteellinen ja siihen on pyritty vastaamaan kansallisilla kannanhoitosuunnitelmissa (MMM 2005; 2007a; 2007b). Nämä kansalliset kannanhoitosuunnitelmat pohjautuvat kansainvälisiin suojelusopimuksiin (Bernin sopimus; Biodiversiteettisopimus; 92/43/ETY). Sopimusten tavoiteasettelu on kaikissa sama, luonnonvaraisten eläinkantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen. Tämä tarkoittaa siis sitä, että lajien tulee pystyä pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana eikä niiden luontainen levinneisyysalue pienene tai ole vaarassa pienentyä. Suojeltavan lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi niillä tulee myös olla riittävän laaja elinympäristö.

Suomen kansalliseen suurpetojen suojeluun on tartuttu erityisesti EU-jäsenyyden alettua ja siten Luontodirektiivin voimaantulon myötä. Kannanhoitosuunnitelmat sudelle (voimaan 2006), karhulle ja ilvekselle (voimaan 2007) sekä ahmalle (viimeistelyssä) nähtiin etukäteen toimivina työkaluina, joiden avulla kantoja voidaan säädellä hallitusti ottaen samalla huomioon kansalaisten ja sidosryhmien tarpeet sekä toivomukset. Käytäntö on osoittanut, että esimerkiksi suden kohdalla ei ole onnistuttu ottamaan huomioon etenkin susialueiden asukkaiden toivomuksia (Borgstöm 2011; Ratamäki 2008).

Suomen lajin uhanalaisuusarviointi perustuu kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) kriteereihin, mutta siinä otetaan lisäksi huomioon maan rajojen ulkopuolelta tuleva kannanlisäys sekä valtakunnan rajan molemmin puolin elävät populaatiot. Vuoden 2006 tilanteeseen (tilanteen tarkastus vuonna 2008) pohjaten ahman katsotaan olevan äärimmäisen uhanalainen laji ja suden erittäin uhanalainen laji (Rassi ym. 2010). Molempien lajien kohdalla kannan suurimpana uhkana nähdään olevan niiden häirintä ja laittomat tapot. Mitä viimeaikaiseen kannankehitykseen tulee, niin ahmakannan tilanne eroaa sikäli sudesta, että sen koko on pysynyt koko tarkastelujakson tasaisena kun taas susikanta on huvennut. Ilves ja karhu

on luokiteltu vaarantuneiksi, mutta molempien lajien kohdalla (kts. kuva 1) kannankoon kehityksen suunta on hoitosuunnitelmien aikana ollut nouseva. Ilvesten (2400–2600 yksilöä v. 2012) ja karhujen (1300–1400 yksilöä v. 2012) kannat voivatkin ekologisesti tarkastellen ja aiempaan tilanteeseen verrattuna kohtuullisen hyvin.

Susikannan hoitosuunnitelmaa valmisteltiin aikanaan kaksi vuotta (2004–2005) ja se tuli voimaan vuonna 2006 (MMM 2005). Suunnitelmista ja toimenpiteistä huolimatta susikanta romahti vuoden 2007 aikana ja vuotuisten heilahteluiden jälkeen oli vuoden 2011 alussa ainoastaan noin 135–145 yksilöä (kts. kuva 1). Populaatiokoon romahtaminen vuoden 2006 lopun huippulukemista (noin 250 sutta) on merkittävä (Kojola ym. 2008; Kojola ym. 2011). Vuosien 1998–2006 välisenä aikana populaation vuotuinen kasvuvauhti oli 12 % kun taas vuosien 2006–2010 välisenä aikana populaatio hupeni keskimäärin peräti 15 % per vuosi (Kojola ym. 2011). Susikannan taantuma viittaa laittoman tappamisen olevan keskeisin susikannan kehitykseen vaikuttava tekijä Suomessa (Kojola ym. 2011).

Ongelma on maailmanlaajuinen ja esimerkiksi pohjoisilla Kalliovuorilla Kanadassa neljännes susista tapetaan laittomasti (Smith ym. 2010). Ruotsissa pääasiallinen susikantaa rajoittava tekijä on viime vuosina ollut susien laitton tappaminen. Peräti noin puolet susien kuolleisuudesta selittyy laittomilla tapoilla, ja ainoastaan yksi kolmasosa tapauksista tulee viranomaisten tietoon (Liberg ym. 2011).

Suomessa on keskusteltu susista ja niiden aiheuttamista vahingoista ja turvattomuuden tunteesta jo vuosisatoja (Pohja-Mykrä ym. 2005), mutta etenkin 1970-luvulta suden rahoituksesta saakka keskustelu on ollut väritynyttä ja viranomaisiin vetoavaa (Bisi ym. 2007, Lähdesmäki 2011). Kannannousuun ja sen haasteisiin on pyritty vastaamaan kansallisella kannanhoitosuunnitelmalla jonka laatimista edelsi laaja kuulemisprosessi. Kuulemisen tavoitteena oli selvittää susikannan hoitoon liittyviä odotuksia ja tavoitteita sekä alueellisesta että kansallisesta näkökulmasta. Keskiössä olivat ne ihmiset, joiden arkipäivään susi vaikuttaa, mutta käytettävissä oli myös satunnaisotantaan perustuvia kotimaisia mielipidetutkimuksia ja laajapohjainen eri sidosryhmien kirjallinen vastausaineisto (Bisi & Kurki 2005; MMM 2005).

Ratamäen (2008, 2009b) mukaan nämä automaattikuulemisiksiin kutsutut tilaisuudet eivät kuitenkaan olleet riittäviä, koska alueen asukkaiden todelliset vaikutusmahdollisuudet suurpetojen kannanhoitoon olivat käytännössä olemattomat.

Ratamäki (2009b) painottaakin, että julkishallinnon toimijat eivät ole tunnistanee alueellisten ja paikallisten toimijoiden liikehinnan ja toimien tärkeyttä ja potentiaalia suurpetopoliittisessa hallinnoinnissa. Kansalaiset siis kokevat, että heidän keinonsa vaikuttaa kannanhoidon linjauksiin ja toimenpiteisiin ovat vähissä (Ratamäki 2009b).

SUOMEN OMA ONGELMA?

Suomen susikanta on osa suurempaa populaatiota, sillä se kuuluu Euraasian mantereeseen yli ulottuvan levinneisyysalueen läntisten reuna-alueiden esiintymään. Suomen susikanta on siis yhteydessä Luoteis-Venäjän susikantaan ja Ruotsin ja Norjan susikannat ovat pitkälti riippuvaisia Suomesta tulleista yksilöistä. Luontodirektiivin vaatimukset kuitenkin pohjaavat ajatukselle, jonka mukaan EU:n jäsenvaltioiden omat susikannat ovat niin merkittäviä, että niiden suojelusta on kunkin valtion syytä pitää itsenäisesti huolta.

Vuonna 1996 nk. suurpetotyöryhmä halusi luoda Suomeen Venäjän suunnalta tulleesta vaellusliikkeestä riippumattoman susikannan. Suurpetotyöryhmän mukaan Suomella täytyy olla valmius reagoida lähialuekantojen muutoksiin niin, että elinkykyisten kantojen olemassaolo voidaan tilanteen niin vaatiessa turvata myös maamme rajojen sisäpuolella (Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto, 1996). Suden kannanhoitosuunnitelmassa (MMM 2005) otetaan kantaa susien Venäjältä tulevaan muuttovoittoon. Ekologisesti kestävä kannan lisääntyvällä parimäärällä on kaksi eri tavoitetasoa riippuen siitä huomioidaanko Suomen susikanta toiminnallisena osana Euraasian populaatiota vai ei. Venäjä ei ole EU:n jäsen, joten ei siltä myöskään voida odottaa vastaavia tavoiteasetteluita kuin Suomelta. On siis loogista asettaa myös sellaiset ekologiset strategiset tavoitteet, jotka eivät ota huomioon Venäjän ja Suomen välistä liikennettä. Yhtenevien menetelmien puutteessa Suomi on satunnaisten suurpetojen liikkeiden varassa. Tilanne elää ja esimerkiksi suden ylitysjälkien määrä on viime vuosina vähentynyt romahdusmaisesti (Pulliainen 2011).

Vaikka kyseessä on Suomen oma ongelma, emme ole ongelmamme kanssa yksin. Esimerkiksi Ruotsissa painitaan täsmälleen samojen asioiden kanssa. Viranomaiset hakevatkin parhaillaan hyväksi katsottuja toimintamalleja kannanhoidon onnistumiseksi. Ruotsilla ja EU:n komissiolla on kiistaa Ruotsin susipolitiikan linjauksista. Ruotsi on pyrkinyt uudella perustellulla tavalla vähentämään ihmisten huolta susien läsnäolosta ja samalla lisäämään susikannan hyväksyttävyyttä paikallisten ihmisten keskuudessa. Suomi tulee tukemaan Ruotsin suunnitelmia ja tavoitteena onkin saada aikaan Suomen ja Ruotsin yhteinen delegaatio, joka neuvottelee EU:n ympäristökomissaarin kanssa keinoista, joilla voidaan ottaa huomioon nykyistä joustavammin paikallisten asukkaiden huolet susikannan suojelussa ja kannansäätelyssä (MMM tiedote 2013).

Pohjoismaiset luonnonsuojelujärjestöt ovat vaatineet suurpedoille yhteispohjoismaista kannanhoidoa, jolla turvataisiin suurpetojen, ja etenkin suden, säilyminen osana Suomen, Ruotsin ja Norjan luontoa. Suomen kohdalla korostetaan vastuuta turvata susiyskilöiden ja geenien vaihto Suomen ja Skandinavian osakantojen välillä. Maiden hallituksille ja Eu-

roopan unionille lähteneen kirjeen ovat Suomessa allekirjoittaneet WWF Suomi, Suomen luonnonsuojeluliitto, Luonto-Liitto ja BirdLife Suomi. (WWF tiedote 2012)

1.2 JULKISHALLINNON OHJAUS- JA KONTROLLOINTIKEINOT

Suurpetopoliittikkaa ohjataan ja kontrolloidaan poliittisilla päätöksillä. Riistahallintolailla (158/2011) säädetään riistahallinnon toimijoista, jotka toimeenpanevat suurpetojen kannanhoidotoimia. Kannanhoidotoimien tulee pohjata luotettavaan kannankoon määrityksiin. Sidosryhmien tai kansalaisten sitoutumista yhteiseen suurpetopoliittikkaan voidaan yrittää tehostaa julkishallinnollisella ohjauksella, kuten pyynti- ja poikkeusluvalla, sekä vastamaalla määrällisesti ja ajallisesti hyväksyttävästi suurpetojen aiheuttamiin vahinkoihin. Mikäli kansalaiset ja sidosryhmät eivät sitoudu kannanhoidon, jää julkishallinnon keinoksi lähinnä ulkopuolinen kontrollointi, kuten sanktiot.

KANNANKOON MÄÄRITTÄMINEN

Kannanhoidon tilan seuranta perustuu pitkälti suurpetohavaintoihin. Jälkihavaintoja on kirjattu ylös petoyhdyshenkilöiden toimesta jo vuodesta 1978. Vuodesta 1997 eteenpäin havainnot on merkitty kartalle ja tallennettu tietokantaan maantieteellisin koordinaatein. Lisäksi tehdään lähetinseurantaa ja lumijälkiseurantaa sekä kirjataan havaitut jäljet ylös riistakolmiolaskennoissa. Esimerkiksi suden kohdalla kannan runsauden määrittely perustuu laumahavaintoihin ja pariskuntiin. Mikäli petoyhdyshenkilöverkoston kautta ei saada riittävän runsasta aineistoa, tehdään erillisten laumojen ja parien lukumäärän selvittämiseksi maastojäljityksiä. Valtakunnan rajojen ylitykset on kirjattu ylös aina vuodesta 1968 lähtien. (Kojola ym. 2011)

Tietoa suurpetojen kannanarvioinnin menetelmistä jaetaan muun muassa metsästäjille (Kojola ym. 2010), mutta kansalaiset suhtautuvat epäillen yksilömääriin. Lisäksi metsästäjien etujärjestö on jo vuosia kiistänyt Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) virallisia kanta-arvioita ilveksen ja suden kohdalla (SML 2009-2013). Pahimmillaan vastalauseena virallisille toimijoille ja parhaimmillaan yhteistyön ja yhteisymmärryksen rakentamiseksi on eri puolilla Suomea järjestetty keskitettyjä suurpetojen laskentoja paikallisten voimin. Ei ainoastaan metsästäjät, mutta myös suojelun kannattajat ovat kyseenalaistaneet petotutkijoiden tuottamaa tietoa susien määrästä johtuen siitä, että kannan arviointi pohjautuu pitkälti metsästäjien tuottamaan tietoon (Lähdesmäki 2011). Ratamäen (2009b) mukaan suurpetoihin liittyvä tieto on poliittisesti latautunutta ja siksi eri toimijaryhmillä on halu puuttua tiedontuottamisprosesseihin. Suurpetojen kannanlaskennan tiedollisessa prosessissa ei siis ole kyse pelkästään tiedon tuottamisesta, vaan siihen liittyy myös valtakysymyksiä.

Epäluottamus tutkijoiden toimiin ja sitä kautta epäilykset myös kannankoon määrittämisen oikeellisuuteen ovat hiertä-

neet havaintotietoa tuottavien metsästäjien ja havaintotietoa tulkitsevien tutkijoiden välejä jo pitkään. Yksi epäluottamuksen kuilua kuvaava ilmiö on julkisessa puheessa sitkeästi elävä epäily siitä, että suurpetoja siirtoistutetaan tutkijoiden toimesta eri puolille maata. Salakaatajatkin nostavat esiin epäilyksensä (haastattelulainaukset kts. kpl 3.2.):

”Epäillään, että niitä tuodaan joiltakin näiltä ihan jostakin muualtakin kuin itärajan takaa. Ne tulee kylien likelle, niillä ei ole luontaista pelkoa.” salakaataja-ph

”Mulle sanoi vanhempi opettaja eläkkeellä. Oli mennyt metsälle kaverin kanssa. Siellä oli ollut avolava-auto ja petokoppi päällä. Sieltä oli susi päästetty metsäautotielle. Ne olivat kysyneet nämä miehet että mitä helvettiä tää meinaa. Se sano että he tulee Ranuan eläinpuistosta että johonkin näitä pitää päästää.” salakaataja-up

Toimijoiden väliseksi valtapeliksi noussut erimielisyys kannankokojen oikeasta määrästä vaarantaa kantojen hallinnonin (Härkönen 2009). Tutkijoilla on käytettävissään sellaiset metodit, joiden avulla on mahdollista esimerkiksi suden kohdalla tehdä luotettava kannankoon määrittely. Kanta-arviot vaativat kuitenkin molemmipuolista luottamusta ja saumatonta tiedonsiirtoa havaintoja tekeviltä metsästäjiltä tutkijoille. Kapinointi virallista kannanarviota tekevää tahoja kohtaan on johtanut salattuihin suurpetohavaintoihin. Esimerkiksi alkutalvesta 2013 Perhossa tapahtunut kolmen suden salakaatotapaus osoitti, ettei tutkijoille oltu välitetty tietoa alueen susien liikkeistä ja näin ollen tiedot alueen susitilanteesta eivät olleet ajantasaiset. Mikäli susien liikkeistä ei välitetä tietoa tutkijoille, mahdollistuvat salakaadot toki paremmin, mutta yhteisesti hyväksytyyn kannanhoidon mallin alulle pano on miltei mahdotonta.

PHYNTI- JA POIKKEUSLUVAT

Suurpetokantoja on perinteisesti hallinnoitu pyyntilupajärjestelmän avulla. Riistanhoitopiirit (Suomen riistakeskus 1.3.2011 alkaen) saivat elokuussa 2008 kannanhoidollisten lupien lisäksi myönnettäväkseen myös suurpetojen rauhoituksesta poikkeamiset eli poikkeusluvut. Ajatuksena oli poikkeuslupien päätösten nopeuttaminen. Poikkeuslupien myöntöperusteet eivät kuitenkaan muuttuneet ja maa- ja metsätalousministeriö asettaa edelleen vuotuiset kiintiöt. Lupabyrokratian tiimoilta esiintyi kritiikkiä välittömästi muutoksen jälkeen (mm. Kapiainen 2009; Kiukas 2009) ja käytäntö on siitä lähtien kirjoittanut kritiikkiä, joka on kohdistunut etenkin raskaaksi koettuun hakuprosessiin ja hitaaseen reagointiin. Poikkeuslupien lisäksi voi poliisiviranomainen Poliisilain 25 § nojaten (493/1995) myöntää tappoluvan suurpedolle, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle, huomattavaa vahinkoa omaisuuksille tai vaarantaa vakavasti liikennettä.

SUURPETOVAHINKOJEN KORVAAMINEN

Uudistetussa riistavahinkolaissa (105/2009) on luovuttu vahingonkäräjien omavastuusuudesta ja varsinkin porotalouden ahdinkoa on pyritty helpottamaan pyrkimällä vastaamaan korotetulla korvauskäytännöllä paremmin suurpetojen aiheuttamiin porovahinkoihin. Suurpedon kotieläimelle ja muulle eläimelle aiheuttamasta vahingosta korvataan enintään tapetun eläimen käypä arvo. Suurpedon koiralle aiheuttama vahinko korvataan silloin, kun koira on ollut valvotuissa olosuhteissa tai koiraa on käytetty valvotuissa olosuhteissa esimerkiksi metsästykseseen, paimennukseen tai vartiointiin. Korvausta ei makseta vahingosta, jonka metsästyksen kohteena oleva suurpeto aiheuttaa pyyntiin osallistuvalla koiralla pyynnin yhteydessä.

Suurpetojen aiheuttamat vahingot tulisi kuitenkin pyrkiä ensisijaisesti ennaltaehkäisemään. Saadakseen vahinkokorvauksen täytyy vahingonkäräjien osoittaa, että on käytettävissä olevin kohtuullisin keinoin pyrkinyt estämään vahingon syntymisen. Suurpetovahinkojen ehkäisemiseen liittyviin kustannuksiin, kuten materiaalien hankintaan voidaan myöntää avustusta maa- ja metsätalousministeriöltä.

METSÄSTYSRIKOS LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Rikoslaissa (391/899) säädetään metsästyksrikoksesta ja törkeästä metsästyksrikoksesta, kun taas lievemmat metsästyksrikkomukset säädetään metsästyslaissa (615/1993). Rikoslain muutoksen myötä (232/2011) suurpetoihin kohdistuva salakaato tulee aina käsitellä törkeänä metsästyksrikoksena. Törkeästä metsästyksrikoksesta tuomitaan aina vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. Lisäksi törkeästä metsästyksrikoksesta tuomittava pääsääntöisesti määrätään metsästyskieltoon vähintään kolmeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Uudistuksen myötä poliisille annettiin metsästyksrikosten tutkinnan tehostamiseksi mahdollisuus televalvontaan ja matkaviestimen sijaintitietojen hankkimiseen, kun kyseessä on törkeän metsästyksrikoksen tai törkeää laittoman saaliin kätkemistä koskevan rikoksen esitutkinta.

RIISTAELÄINTEN OHJEELLINEN ARVO

Riistaeläinten ohjeellisia arvoja korotettiin vuonna 2010 taroituksena tehdä rikoksella saavutetun taloudellisen tai muun hyödyn tavoittelu vähemmän houkuttelevaksi (MMM 2009). Suurpedon laittomasta tappamisesta joutuu tuomittu mahdollisesti myös korvaamaan valtiolle riistalajeille maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (241/2010, voimaan 1.5.2010) mukaisesti annetun ohjeellisen arvon, jonka summa vaihtelee sen mukaan, onko kyseessä ollut nuori vai aikuinen yksilö. Ohjeelliset arvot ovat ahmalle 5500 € – 16500 €, ilvekselle 1100 € – 2100 €, karhulle 4500 € – 15500 € ja sudelle 4500 € – 9100 €.

1.3 LAITTOMAT TAPOT, SALAMETSÄSTYS VAI SALAKAADOT

Tätä tutkimusta tehtäessä kohdattiin jo alkumetreilla väistämättä tilanne, jossa tuli tarve tehdä linjanveto käytettävästä termistä. Puhutaanko tässä tutkimuksessa alusta loppuun neutraalista suurpetojen laittomasta tappamisesta vai otetaanko käyttöön salametsästys vai salakaadot?

Peltola ym. (2013) tukee salametsästys-termin käyttöä sen kiistanalaisuudesta huolimatta kokien salametsästyksen terminä kuvastavan ilmiötä koko laajuudessaan. Taustalla on ajatus, jonka mukaan salametsästys-termin käyttämättä jättäminen johtaisi koko ilmiön neutralisointiin ja aiheen taka-alalle painamiseen, jopa häveliäisyyteen (Peltola ym. 2013).

Metsästäjäjärjestöt ovat kuitenkin voimakkaasti kritisoineet salametsästys-termin käyttöä. Taustalla on pelko metsästäjien ja virallisen metsästyksen leimautumisesta mukaan rikolliseen toimintaan. Ajatuskulku on looginen vaikka suurpedon useimmiten salaa tappaakin juuri metsästäjä (kts. kpl 4.3.). Metsästys on niin lainsäädännössä kuin yleisesti suomalaisessa eränkävynissä

hyväksytty yleissana toiminnalle, jonka perimmäisenä tarkoituksena on saada saalis erilaisin pyyntikeinoin. Saaliina nähdään nimenomaan monin tavoin hyödynnettävä eläin; lihana, nahkana, trofeena. Salametsästys terminä voisi toimia esimerkiksi karhun kohdalla silloin, kun toiminnan tavoitteena on taloudellinen hyötyminen suuren saaliin (talja, liha, penisluu, kallo) avulla. Kaupan päälle tulee vielä maine karhunkaatajana.

Mutta entäpä kun suurpetojen laittomien tappojen takana on poliittinen motiivi? Tällöin motiivina on hävittää petoja, jotta niiden kanta pienenesi (Peltola ym. 2013). Poliittinen ja taloudellinen motiivi voivat sekoittua nimenomaan suurpetojen laittomissa tapoissa kun kannan pienentymisellä halutaan vaikuttaa elinkeinon kohdistuviin suurpetovahinkoihin. Etenkin poronhoitoalueella motiivien voisi katsoa asettuvan sisäkkäin, mutta eittämättä poliittinen motiivi nousee tässä taloudellisen motiivin ohi (kts. myös kpl. 4.3.1.)

Katsomme, että salakaato on sekä riittävän neutraali että lyhyisyydessään helposti käytettävä termi, joka kuvastaa samalla toiminnan luonnetta. Tarkoituksena on salaa kaataa suurpeto, jonka läsnäoloa alueella ei suvaita.

2 TAVOITE

Tutkimuksen lähtökohtana on tilanne, jossa maassamme on todistettavasti huvennut susikanta. Biologisten ja metsästyksellisten syiden puuttuessa tilanne viittaa laajalle levinneeseen laittomaan toimintaan, susien salakaatoihin, mutta mahdollisesti myös muiden suurpetojen salakaatoihin. Kuinka selvittää suurpetojen laittomien tappojen taustoja, toimintatapoja ja etenkin perusteluita toiminnan oikeuttamiseksi? Kuinka voidaan päästä kiinni yhteisön salakadoille antamaan tukeen ja etenkin sen laajuuteen?

Perinteisesti luonnonvarojen laitonta käyttöä on maailmalla tutkittu penkomalla virallisia tilastoja tai käyttämällä epäsuoraa havainnointia, kuten tekemällä päätelmiä seuraamalla populaatiossa tapahtuvia muutoksia. On käytetty suoraa havainnointia esimerkiksi pannoitusten avulla, tai kyselyitä ja haastatteluita. On myös tehty erilaisia matemaattisia mallinuksia salakaatojen vaikutusten arvioimiseksi ja joskus aineistoa on kerätty hyvinkin kekseliäin keinoin kuten esimerkiksi käyttämällä satunnaisen vastaamisen tekniikkaa. (Gavin ym. 2010).

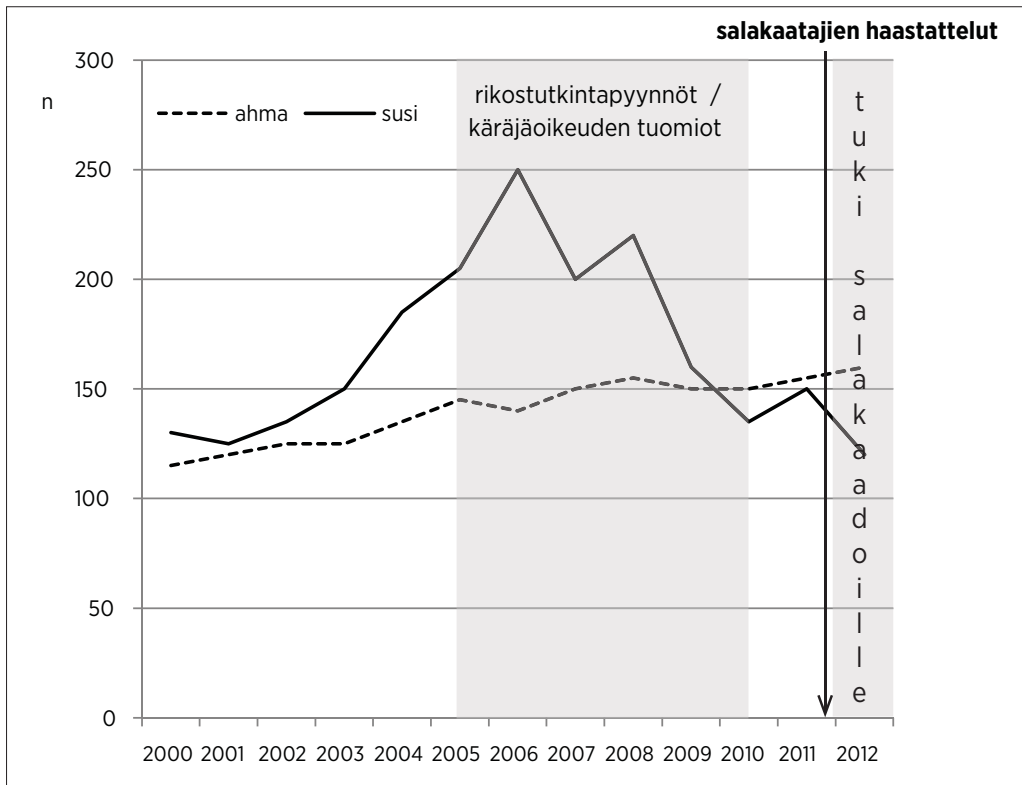
Menetelmävaihtoehtoja pohtiessamme katsoimme oleelliseksi selvittää poliisin kirjaamat rikostutkintapyyntöt ja käräjäoikeuden antamat tuomiot suurpetojen salakaadoista. Nojaamalla virallisiin tilastoihin voidaan saada käsitys piilorikollisuuden suuruudesta. Vertaamalla esimerkiksi susien luonnossa havaittua selittämätöntä hävikkää viranomaisten tietoon tulleisiin salakaatoihin, voidaan arvioida piilorikollisuuden suuruutta. Mikäli paljastumatta jää mittava määrä salakaatoja, on loogista ajatella, että tällä rikollisella toiminnalla on onnistuakseen jonkin suuruinen yhteisön tuki takanaan. Lähdimme selvittämään yhteisön perusteluita ja selityksiä salakaatojen motiiveista, ja etenkin taustatilanteista sekä toiminnan kohteista ja malleista, joissa suurpetojen salakaadot katsotaan hyväksyttäväksi. Aineistonkeruun menetelmäksi valikoitiin eläytymismenetelmä, mistä tarkemmin tutkimuksen aineiston keruussa (kpl 5.2.). Syventymistä salakaatojen motiiveihin ja julkishallinnon ohjauskeinojen tehokkuuteen saatiin haastatella suurpetojen salakaatajia.

Suurpetojen salakaadoilla on väistämättä vaikutusta suurpetojen kannanhoidon toteuttamiseen ja sitä kautta onnistumiseen. Tämän raportin lopuksi vedämme yhteen tämän tutkimuksen valossa esiin nousseita suurpetopoliittisia kannanottoja keskittyen erityisesti käytännön toimenpide-ehdotuksiin kannanhoidon hyväksyttävyyden parantamiseksi.

Hankkeen tavoitteena on edesauttaa suurpetojen kansallisen kannanhoidon onnistumista paneutumalla suurpetojen kannanhoidon yhteiskunnallisen kestävyuden ja hallinnan reuna-ehtoihin. Tiivistettynä tavoitteena on

- 1) Tuottaa uutta tietoa suurpetojen laittomien tappojen taustoista ja laajuudesta, kuten
 - Suurpetojen laittomien tappojen tilanne 2000-luvulla poliisin rikostutkintapyyntöissä ja käräjäoikeuden aineistoissa
 - Piilorikollisuuden suuruus
 - Suurpetojen salakaatojen motiivit ja toimintatavat
 - Yhteisön tuki suurpetojen salakaadoille
 - Yhteisön tuen merkittävyys suurpetojen kannanhoidon onnistumisessa
- 2) Tuoda tämän tutkimuksen viitekehykseen nojautuen pohdittavaksi kannanhoidollisia toimintaehdotuksia, joiden kautta voidaan edesauttaa hyväksyttävämpää kansallista suurpetopoliittikkaa.

Kuvassa 1 on kuvattuna ahman ja suden kannankehitys vuosina 2000–2012. Susikannan kehityksessä näkyvä notkahdus kansallisen susikannan hoitosuunnitelman täytäntöönpanon jälkeen on toiminut käynnistäjänä tälle käsissä olevalle tutkimukselle. Kuvassa on merkittynä myös aineistonkeruun, eli poliisin rikostutkintapyyntöjen, käräjäoikeuksien tuomioiden, eläytymismenetelmän ja salakaatajien haastatteluiden ajoittuminen samaiselle aikajanelle.

Kuva 1. Ahman ja suden kannankehitys vuosina 2000–2011 sekä tämä tutkimuksen aineistonkeruun asettuminen kyseiselle aikavälille.

3 SUURPETOJEN SALAKAATAJIEN HAASTATTELUT

3.1 TAUSTAA

Suurpetojen salakaatajia, teosta tuomittuja tai tuomitsematta jätettyjä, ei ole aiemmin tutkimuksen nimissä juurikaan haastateltu. Salakaatojen noustessa esiin vähäisemmissä määrin jo vuosien 2008–2012 aikana ja etenkin vuoden 2013 alussa, on media nostanut esiin salakaatajien yhteisön ajatuksia. Tässä tutkimuksessa nähtiin tärkeänä nostaa esiin myös salakaatajien ääni, heidän ajatuksensa suurpedoista, kannanhoidon toimista ja heihin liittyvistä sidosryhmistä.

3.2 AINEISTON KERÄÄMINEN JA SEN KÄSITTELY

Haastateltaessa suurpetojen salakaatajia tavoitteena oli päästä perehtymään salakaatajien sosiaalisiin kokemuksiin ja kulttuuriseen tietoon tutkittavasta asiasta, sekä saada tietoa haastattelutilanteen ulkopuolella vallitsevasta tilanteesta ja tapahtumaprosesseista ja etenkin suurpetojen salakaatoja koskevista faktoista, uskomuksista, motiiveista, tunteista ja toimintalogiikasta (kts. myös Törrönen 2001).

Käsiteltäessä sensitiivistä aihetta, kuten suurpetojen salakaatoja, on haastateltavilta vaikeaa saada vastauksia suoriin kysymyksiin siitä, mitä kentällä todellisuudessa tapahtuu. Toisaalta myös asenteiden esiintuominen suorilla kysymyksillä on haastavaa. Haastattelukeinoksi valikoituinkin sensitiivisille aiheille hyvin soveltuva puolistrukturoitu virikehaastattelu pienoismaailmojen kautta (Törrönen 2001). Virikkeinä käytettiin valokuvia (kartat, lakipykälät, lehtileikkeet, kampanjajulisteet, henkilökuvat ym.). Virikkeet valikoitiin etukäteen niin, että ne parhaalla mahdollisella tavalla jäsentävät suurpetojen salakaatoihin liittyviä keskeisiä toimijoita, näkemyksiä ja toimintaprosesseja. Virikekysymykset rakennettiin niin, että ne rohkaisivat haastateltavia vertaamaan omia käsityksiään ja kokemuksiaan virikkeen tarjoamaan maailmaan (Törrönen 2001). Tällainen virikekäyttö ohjasi haastateltavia myös tunnistamaan ja tulkitsemaan kuvasiko virike tarkasteltavana olevan todellisuuden ilmiöitä totuudenmukaisesti ja uskottavasti.

Virikkeiksi valikoitui kaikkiaan 13 valokuvaa. Ensimmäinen virike oli valokuva kaikista suurpedoistamme, joka asetettiin haastateltavan eteen ilman johdattelevaa kysymystä. Tämän jälkeen kunkin valokuvan esillepanon yhteydessä esitettiin lyhyt johdatus valokuvan aiheeseen. Kaksi virikettä

käsitteli suurpetojen salakaatoja; valokuvat salakaadetuista suurpedoista ja kartta tunnetuista käräjäoikeuden käsittelyyn joutuneista suurpetojen salakaadoista. Neljä valokuvaa liittyi sidosryhmiin; päättäviin viranomaisiin, viestintävälineisiin (tässä tapauksessa lehdistöön), riistahallinnon toimijoihin ja suojelujärjestöihin. Kolme valokuvaa käsitteli suurpetojen kannanhoidollisia menetelmiä. Jokaisen virikkeen kohdalla haastattelija esitti lisäkysymyksiä tarpeen mukaan.

Haastateltavien saaminen mukaan tutkimukseen oli erittäin haastavaa. Useista epävirallisista keskusteluista huolimatta ainoastaan kaksi henkilöä suostui mukaan haastattelututkimukseen. Nämä kaksi suurpetojen salakaatajaa ovat eri puolelta Suomea, toinen poronhoitoalueelta ja toinen poronhoitoalueen ulkopuolelta. Heillä ei ole mitään kontaktia toisiinsa. Erityistä huomiota asetettiin heidän anonymiteettinsä takaamiseen. Ainoastaan hankkeen projektipäällikkö tapasi heidät ja ainoastaan hän on käsitellyt haastattelumateriaalia. Tutkijan tietoon tulleet rikolliset teot kuuluvat vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden piiriin (Kuula 2006). Haastattelut kestivät 1 h 20 min ja 2 h 36 min, ja haastattelut nauhoitettiin sekä litteroitiin. Haastattelunauhoissa on merkintänä haastattelupäivämäärä. Haastatteluiden nauhoittaminen nähtiin tarpeellisenä, jotta haastateltavien viesti ei muutu tai värity, vaan on totuudenmukainen.

Haastatteluita ei pienen määränsä vuoksi analysoida tässä raportissa sellaisenaan, mutta niitä käytetään tutkimuksellisenä lisänä tulkinnan välineenä tarpeellisissa kohdissa. Lainauksista on tunnistamisen vaikeuttamiseksi poistettu sanoja (kuten henkilöiden ja paikkakuntien nimiä) ja vahvaa murretta on tarpeen mukaan muutettu kirjakielisemmäksi. Muutoin haastattelulainaukset ovat muuttamattomia. Diskursiivinen tulkinta kontekstista ja merkityksestä on haastattelijan yksin tekemä. Lainauksissa mainitaan, onko salakaataja poronhoitoalueelta (salakaataja-ph) vai sen ulkopuolelta (salakaataja-up).

4 SUURPETOJEN SALAKAADOT VIRALLISISSA TILASTOISSA

4.1 TAUSTAA

Suurpetojen salakaadot eivät ajankohtaisuudestaan huolimatta ole suinkaan uusi ilmiö. Euroopan Unioniin liittymisen ja Luontodirektiivin vaatimusten voimaantumisen jälkeen susien salakaatoja tapahtui maassamme laajalla rintamalla (Lähdesmäki 2011). Virallisia tilastoja ei tuolta ajalta ole tutkittu, mutta susikannan kehityksestä se on vuosina 1998–1999 tulkittavissa. Toiminnan laajuutta tai sille annettua yhteisön tukea ei tuolloin kuitenkaan tarkemmin selvitetty.

Mitä viime vuosiin tulee, niin vuosittain poliisin tietoon on tullut useita laittomia suurpetojen tappoja. Suurpetoihin kohdistuneet rikokset painottuivat aiemmin maan pohjoisosiin ja itärajan tuntumaan (Sisäasiainministeriön tiedote 2006) ja tämä näkyi vuosina 2007–2009 muun muassa susikannan romahduksena Itä-Suomessa (Kojola & Heikkinen 2010). Suurpetojen häirintää ja laittomia tappoja on nyttemmin suurpetojen viime vuosien runsastumisen myötä tapahtunut myös läntisessä Suomessa.

Suurpetoihin kohdistuneita salakaatoja on aiemmin selvitetty virallisista tilastoista varsin vähän. WWF Suomi on selvittänyt kärkeäoikeuksissa käsiteltyjä ahmojen salakaatoja aikaväliltä 2002–2008 ja tulokset on julkaistu raportissa *Ahmojen salakaadot Suomessa* (Parviainen ym. 2008). Peltola ym. (2013) on tyytellyt salakaatojen motiiveja aineistosta, joka käsittää Pohjois-Karjalan ja Kainuun poliisilta suurpetoihin ja hirveen kohdistuneiden salakaatoepäilyjen esitutkinta-aineiston sekä Pohjois-Karjalan kärkeäoikeuden päätökset metsästysrikoksista ja luvattomasta pyynnistä. Tuloksissa ei kuitenkaan eritellä löydettyjä suurpetoihin kohdistuneita salakaatoja tai niiden yrityksiä.

Metsähallituksen erävalvonnan mukaan vuonna 2010 erävalvontaraporttiin kirjattiin 11 suurpetojen salakaatoa kun taas vuosi 2011 oli huomattavasti rauhallisempi; ainoastaan kaksi salakaadettua ahmaa. Kehityssuunnan syyksi epäiltiin törkeän metsästysrikoksen kirjaamista rikoslakiin ja sen ennaltaehkäisevää vaikutusta (STT 2012). Sittenmin on selvinnyt, että kyse oli vain hetkellisestä rauhasta.

4.2 AINEISTON KERÄÄMINEN

Alkuvuodesta 2011 lähetimme hakemuksen poliisihallitukselle tietojen saamiseksi poliisin rikoslain 48a luvun 1§:n perusteella kirjaamista tutkintapyynnöistä vuosilta 2005–2010 poliis-

sin PATJA –tietojärjestelmästä. Pyydetyn aineiston aikavälin määritteli metsästysrikosten syyteoikeus, joka on viisi vuotta. PATJA - tietojärjestelmästä poimittiin rikosilmoituksen tapahtuma-aika, tapahtumakunta, jutun seloste / tiivistelmä, rikoksesta epäillyn sukupuoli ja rikoksesta epäillyn ikä. Suurpetoihin kohdistuneiden rikostutkintapyynnöiden poimintatiedot käsittivät tiedot kaikkiaan 131 eri tapauksesta. Tapausten luonne erosi toisistaan suuresti. Osa tutkintapyynnöistä käsitteli selkeää salakaatotapausta, kun taas osassa oli epäily laittomasta toiminnasta, kuten ansan löytyminen ja suurpedon häirintä, tai epäily yllyttämisestä rikokseen. Tarkastelukulmasta riippuen pohdimme, mitkä tapaukset otettiin mukaan käsittelyyn. Meillä ei ole keinoja arvioida viranomaisen meille tekemän haun kattavuutta, mutta meillä ei myöskään ole mitään syytä olettaa etteikö haku olisi validi.

Alkuvuodesta 2011 lähetimme aineistopyynnöt myös kaikkiin (pl. Ahvenanmaa) kärkeäoikeuksiin (26 kpl) ja pyysimme suurpetojen salakaatotuomiot rikoslain 48a luvun 1§:n perusteella annetuista tuomioista vuosilta 2005–2010. Kerätystä aineistosta määritettiin muun muassa toiminnan kohteena ollut suurpeto, rikoksen tekijän ikä ja sukupuoli, rikoksen tekijöiden lukumäärä, motiivi ja annettu tuomio (vankeus, päiväsakko, metsästysoikeuden menetys, rikosvälineiden menettäminen valtiolle, saadun saaliin arvo).

Aineistopyyntöön vastasivat Varsinais-Suomen kärkeäoikeutta lukuun ottamatta kaikki muut (n=25). Kärkeäoikeuksien tekemien hakujen kattavuutta ja sitä kautta saatujen tietojen määrän oikeellisuutta oli mahdotonta varmistaa. Saamiemme tietojen jälkeen teimme internet-haun, jonka perusteella löysimme neljä mediassa käsiteltyä tapausta, jotka puuttuivat kärkeäoikeuksien lähettämistä tiedoista. Pyysimme kärkeäoikeuksilta tiedot jälkikäteen tietoomme tulleista tapauksista. Löytämämme puuttuneet tiedot valitettavasti viittaavat siihen, ettei kärkeäoikeuksien tekemä haku ollut kattava. Saamamme aineisto kärkeäoikeuksien tuomioista kertoo näin ollen vuosien 2005–2010 välisenä aikana käsiteltyiden tapauksien vähimmäismäärän.

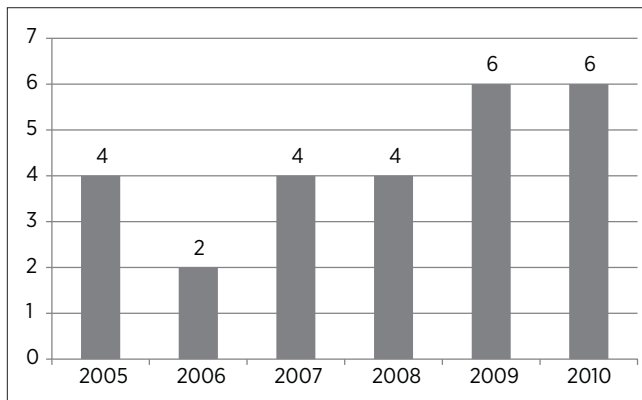
Kärkeäoikeuksilta saimme selostukset ja tuomiolauselmat kaikkiaan 27 tapauksesta. Näistä jätimme huomioimatta viisi sellaista tapausta, jotka eivät kuuluneet tähän tutkimukseen. Yhden tapauksen käsittely oli alkanut jo vuonna 2004 vaikka tuomio annettiin vuoden 2005 puolella. Yksi tapaus koski kettujen salakaatoja ja kolmessa tapauksessa kyse oli laillisesta metsästyksistä, mutta epäilyksenä oli lailliseen metsästyksen liittyvä metsästysrikos. Karhun metsästyksen aloittaminen

haaskalta katsottiin tällaiseksi, kuten myös laillisessa metsästyksessä haavoittuneen ilveksen jäljestäminen ja lopettaminen lupa-alueen ulkopuolella. Myöhemmin lisäpyyntöjen kautta aineisto karttui neljällä tapauksella, ollen yhteensä 26 kappaletta.

4.3 SUURPETOJEN SALAKAADOT POLIISIN TUTKINTAPYYNNÖISSÄ JA KÄRÄJÄOIKEUKSIEN TUOMIOISSA VUOSINA 2005–2010

Käräjäoikeuksien tuomioiden selosteista (n=26) taulukoitiin salakaadon kohteena ollut suurpeto, rikoksen tekijän ikä ja sukupuoli, tapauskohtainen rikoksen tekijöiden lukumäärä, annettu tuomio, toiminnan motiivi ja ilmiannon taustat. Kuten kuvasta 2 on nähtävissä, ovat käräjäoikeuksissa käsitellyt tapaukset määrältään vähäisiä, mutta vuosien 2009-2010 määrät kuitenkin kolminkertaiset vuoteen 2006 verrattuna. Salakaataja kommentoi käräjäoikeuksien käsiteltäväksi tulleiden tapauksien määrää seuraavasti:

”Tämä ei ole kuin raapaisu.” salakaataja-up

Kuva 2. Käräjäoikeuksilta saatujen suurpetojen salakaatoihin liittyvien tuomioiden (n=26) ajoittuminen tarkastelujaksolle.

4.3.1 SALAKAADON MOTIIVI

Tarkastelimme käräjäoikeuksien tuomioiden selosteista salakaadon tekijän (n=64) motiivia ja luokittelimme ne aineistosta nousseisiin seuraaviin luokkiin; julkishallinnon haastaminen, taloudellinen hyötyminen, puolustautuminen/pakkotila, vahinko ja ystävän tai tuttavän avunanto (taulukko 1).

Taulukko 1. Salakaadon tekijän motiivi käräjäoikeuden tuomioissa 2005–2010.

SALAKAADON MOTIIVI (n=64)	n	n %
julkishallinnon haastaminen	43	67,2
ystävän avunanto	11	17,2
puolustautuminen / pakkotila	5	7,8
taloudellinen hyötyminen	4	6,3
vahinko	1	1,6
Yhteensä	64	100

Motiivin katsottiin olevan julkishallinnon haastaminen tapauksissa, joissa oli tietoisesti lähdetty suurpedon jäljille ja tapettu se tietäen mistä lajista oli kyse. Kyseessä on siis kannanhoidon kyseenalaistaminen ja sen aktiivinen haastaminen salakaadon keinoin. Tämä esiintyi salakaatajan motiivina peräti noin 67,2 % tapauksista.

Tulkitsimme salakaadon motiivin (6,3 %) olleen taloudellinen sellaisissa tapauksissa, joissa karhu oli suolistettu tai lihat olivat jo pakastimessa, eikä muuta motiivia teolle ollut selosteista tulkittavissa. Tapauksissa, joissa karhun lihoiksi laittoja edelsi ajatus suurpetojen aiheuttamien vahinkojen vähentämiseksi, oli motiivina julkishallinnon haastaminen.

”Ja täälläkin lukee, että tavoitellaan taloudellista hyötyä. Ei sitä kyllä tavoitella taloudellista hyötyä jos on tuommoisen perässä tuolla. Ei sitä sitä varten tapeta että saadaan nahka ja pää siitä. Se on aivan jotakin muuta varten se. Koska se syöpi.” salakaataja-ph

Salakaadon motiiviksi luokiteltiin puolustautuminen/pakkotila (7,8 %) tapauksissa, joissa suurpeto oli uhannut metsästyskoiraan tai henkilö oli kokenut suurpedon uhkaavan henkeä. Tämän uhan toteennäyttö oli jäänyt oikeuden ratkaistavaksi. Näissä tapauksissa syytetty henkilö oli poikkeuksetta itse ilmoittautunut poliisiviranomaiselle ja jokainen vastaaja oli vapautettu syytteistä.

Teon motiivina oli vahinko (1,6 %) tapauksessa, jossa salakaataja oli siinä käsityksessä, että tähtäimessä oli laillinen laji.

Motiiviksi luokiteltiin tuttavän tai ystävän avunanto (17,2 %) sellaisissa tapauksissa, joissa tekijä ei ollut jutun päätekijä eikä siten aktiivisesti mukana toiminnassa, vaan mahdollisesti auttoi myöhemmin saaliin kuljetuksessa ja säilyttämisessä.

4.3.2 SALAKAADON TEKIJÄ JA KOHDE

Niin poliisin rikostutkintapyyntöissä kuin käräjäoikeuksien tuomioissakin kaikki salakaatajat ja salakaadoista epäillyt (n=65) olivat miehiä. Epäiltyjen salakaatajien keski-ikä oli 47,7 vuotta. Salakaadoista noin 60 % oli tehty kaksin tai isommalta porukalla (3–6 henkilöä), mutta osa salakaadoista tehdään myös yksin.

”Meillä oli tässä semmoiset niin sanotut nopean toiminnan joukot. Meillä oli jatkuvasti viisi kelkkamiestä valmiina lähtemään liikkeelle. Että tehtiin se työnjako, jokainen luotti toisiinsa. salakaataja-up

Tarkasteltaessa salakaatojen ja niiden yritysten kohteita, nousivat kaikki suurpedot aineistosta esiin ilman merkittäviä eroja. Salakaadon kohteena oli ahma kuusi (6), ilves yhdeksän (9), karhu kahdeksan (8) ja susi kahdeksan (8) kertaa. Poliisin rikostutkintapyyntöissä suurpedot esiintyivät puolestaan seuraavasti: ahma 20, ilves 20, karhu 67 ja susi 24 kertaa. Toisin kuin käräjäoikeuden tuomioissa, nousi tässä karhu suhteellisesti selvästi useammin esiin. Syyt jäävät spekulatiiviselle tasolle, mutta on mahdollista, että ensinnäkin karhun metsästykseen epäselvyyksiin usein liitetty haaskan käyttö houkuttamana voi olla epäselvä todiste ja siten vaikeuttaa syytteen nostamista. Toisaalta voi olla, että tässä näkyy suurpetoihin asennoitumisen erilaisuus. Karhun laitonta kaatoa saatetaan kadehtia sen suuren hyödynnettävyyden vuoksi, ja siten ilmoittamiskynnys poliisille on matalampi, kun taas muiden suurpetojen kohdalla kateuteen ei ole syytä vaan tekoa saatetaan jopa muiden taholta tukea.

Tarkastelimme käräjäoikeuksien tuomioiden selosteista myös salakaatojen tekijöiden mahdollista metsästäjyyttä. Sen perusteella, että syyttäjä vaati syytetyille metsästyskieltoa ja metsästyskortin luovuttamista riistanhoitoyhdistykselle, tai mikäli tekstistä muutoin ilmeni kyseessä olevan riistanhoitomaksun maksanut metsästäjä, päädyimme tulokseen, että 83 %:ssa tapauksista salakaatoon ja sen yritykseen osallistunut oli metsästäjä. Ainoastaan itse salakaatoihin aktiivisesti osallistuneet henkilöt otettiin mukaan tarkasteluun. Motiivinsa puolesta salakaatoon avunantajiksi määriteltyjen henkilöiden kohdalla ei kyseistä tarkastelua tehty.

4.4 PIILORIKOLLISUUS

Suurpetojen salakaadot tapahtuvat piilossa, mutta toistaiseksi ei ole ollut tarkkaa kuvaa siitä, kuinka merkittävää toiminta on. Tarkastelimme susiin liittyvän piilorikollisuuden määrää kannanhoidon alusta, vuodesta 2006, aina vuoteen 2011. Su-

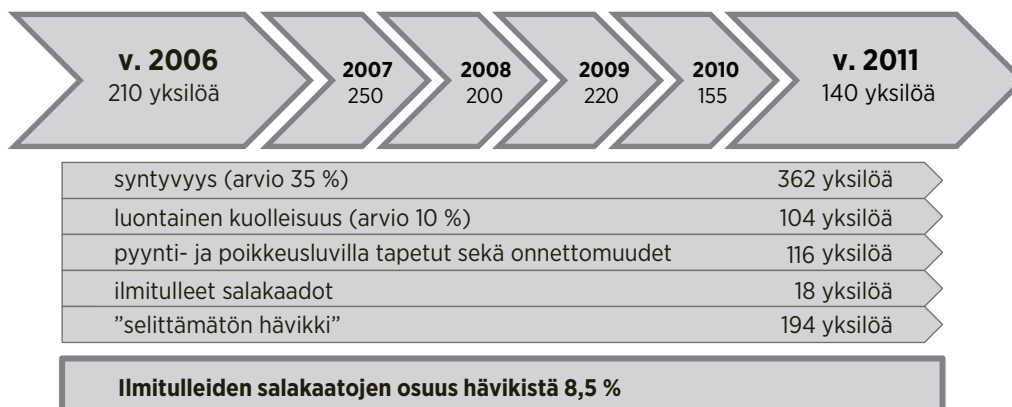
sipopulaation vuotuista syntyvyyttä kuvaamaan käytimme maltillista arvoa 35 %. Tämä tarkoittaa keskimäärin kolmea syntyvää pentua laumaa kohti vuodessa. Kojolan ym. (2011) mukaan luontaiset kuolinsyyt selittävät vuotuisesta hävikistä 10 %. Pyynti- ja poikkeuslupien määrät perustuvat vuotuisiin tilastoihin. Viiden vuoden aikana (2006 – 2010) poliisille on tehty yhteensä 17 sellaista suteen liitettyä rikostutkintapyyntöä, joista on tulkittavissa vahva epäily tapahtuneesta salakaadosta. Tarkasteltaessa susikannassa tapahtunutta keskimääräistä muutosta saadaan selville selittämätön hävikki susikannasta (kuva 3). Näin tarkastellen voidaan todeta, että ainoastaan 8,5 % susien salakaadoista päätyy poliisiviranomaisen tietoon.

Tällä kohtaa pitäisi hälytyskellojen soida. Vaikuttaa siltä, että näin laajan piilorikollisuuden mahdollistaa suurpetojen salakaatoihin liittyvä vaikenemisen kulttuuri; suuri määrä henkilöitä tietää tapauksista, mutta jättää niistä ilmoittamatta ja näin tukee toimintaa hiljaa itsekseen katsoen sen olevan oikeutettua.

”No sekä että, puolin ja toisin kyllä. Osa joka ei, kerrostalossa asuu ja ei sen kummemmin ymmärrä niin kyllä ne vähän tuomitsee. Mutta semmoinen joka täällä vähän yrittää jotakin yrittää, täällä ankeasti touhuta, niin sitten kyllä ymmärtää sen että se onkin ihan ok.” salakaataja-ph

Yhteisön jäsenet eivät ainoastaan jätä ilmoittamatta, vaan myös kertovat salakaatajille missä suurpetoja on nähty. He edesauttavat salakaatoja ja lisäksi vastikkeeksi salakaadoista antavat tavaraa, kuten alla olevassa salakaatajan tarinassa täyttävät pakastimen hirvenlihalla. Kyseessä on siis tilanne, jossa voimassaolevaa lakia ei hyväksytä, joten sitä haastetaan passiivisin keinoin.

”Täällä on huomattavassa asemassa olevia virkamiehiä, ihmisiä, jotka omistaa metsäpalstoja täällä. Ne ilmoittaa mulle jos ne näkee suden jälkiä.” salakaataja-up

Kuva 3. Susikantaan kohdistuneet kuolleisuustekijät vuosien 2006–2011 aikana ja esiin tulleiden salakaatojen osuus kaikista susien salakaadoista. Kannanarviot kuvaavat tilannetta kunkin vuoden alussa ja ne perustuvat RKTL:n vähimmäiskanta-arvioon. Tarkastelujakson syntyvyyttä kuvaamaan on käytetty arvoa 35 %. Luontainen vuotuinen kuolleisuus 10 % (Kojola ym. 2011). Pyynti- ja poikkeuslupien tiedot perustuvat vuosittaisiin tilastoihin. Susiin kohdistuneet salakaadot on poimittu poliisin rikostutkintapyyntöistä.

”Täällä on ollut semmoinen, että yksityisiltä maanomistajilta kelkkaluvat on ollut. xxx:n työnjohtajat on ollut tältä kylältä. Mutta sitten niin kuin vielä tällekin syksyille varmaan semmoinen 20–30 kiloa hirvenlihaa. Siellä on eläinlääkärit, hammaslääkärit, leskimuorit, maanomistajia.”
salakaataja-up

Vaikutuskeinot suurpetojen salakaatojen vähentämiseen ovat harvassa. Julkisoikeudellinen kontrollointi vaikuttaa olevan tehotonta. Salakaataja ottaa kantaa riistaeläinten ohjeellisten arvojen vaikutuksesta salakaatoihin.

”Jos jonku perässä on sitte semmoisessa hommassa, niin ei sitä paljon siinä mietiskele jos sen pääsee näkemään. Että siinä se on se 16800 (euroa). Ei se tule mieleen.”
salakaataja-ph

*”Silloin kun se on ristikossa se hurttu, ei siinä mietitä tuomion määrää. Sillä on miehellä silloin se tarve ampua, ei se ajattele seurauksia. Näin se menee.”*salakaataja-up

On vaikeaa arvioida, vaikuttavatko tiedot rangaistuksista toimintaan etukäteen, mutta jälkikäteen niillä voi olla musertavakin vaikutus. Seuraavassa salakaataja pohtii mahdollista metsästysoikeuden menetystä.

*”Kyllähän se. Täällähän se on elämäntapa. Lähetään kämppäileen ja metsästään, pääsisi niinko maalintuja ja vesilintuja ja sitten hirveä tietty. Kyllähän se on vähän niinkö henkireikä tukossa sillon ku ei voi oikein. Kädet siidottuna sitten siellä. Kyllähän se vähän niinkö kirpasee oikeestaan tosi paljon.”*salakaataja-ph

5 YHTEISÖN TUKI SUURPETOJEN LAITTOMILLE TAPOILLE

5.1 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksen teoreettisena viitekehysenä toimii Billigin (1996) retorinen asenneteoria, jonka mukaan asenteet ovat yksilöiden arvioita ja kannanottoja julkisiin, kiistanalaisiin kysymyksiin. Retorisestä näkökulmasta katsoen ihmisen kohdeyleisö vaikuttaa siihen, millä tavoin asenteita ilmaistaan tai mitä ilmaisemisella halutaan tehdä. Asenteilla on siten välittävä rooli sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Billig 1996). Teoriassa asenteita tarkastellaan argumentatiivisina ilmiöinä ja argumentaatiota jäsennetään ja tulkitaan asennekäsitteen näkökulmasta. Asenne nähdään siis vuorovaikutteisena toimintana, joka kuvaa sitä, kuinka joku arvottaa jotakin kohdetta jollakin tavalla jossakin tilanteessa (Rantanen & Vesala 1999; Vesala & Rantanen 2007). Asenteet tulevat esiin kannanottoina ja niihin liittyvinä selontekoina, joilla omaa näkemystä esitellään ja puolustetaan. Sosiaalista ja retorista korostavasta näkökulmasta asenteeseen liittyy asenteen kohde ja esittäjä, sekä arvottava sisältö (Rantanen & Vesala 1999; Vesala & Rantanen 2007)..

Asennoitumista tarkastellaan laadullisen asennetutkimuksen analyysimenetelmällä eli argumentaatioanalyysillä (Vesala & Rantanen 2007). Laadullista asennetutkimusta voidaan pitää retorisen asenneteorian metodisena jatkeena. Argumentaatioanalyysin keskeinen metodologinen oletus on, että kommentointiaineistoja voidaan tulkita argumentaationa eli näytteenä kiistanalaisuutta sisältävästä sosiaalisesta todellisuudesta (Vesala & Rantanen 2007). Kiisteleviin näkökantoihin ja asioiden arvottamiseen liittyvänä asenteen käsite onkin oiva tulkintakäsite. Sekä ihmisten asenteet että niissä tapahtuvat muutokset ovat argumentatiivisia.

Laadullisessa asennetutkimuksessa on sosiaalipsykologinen tutkimusote, jolla voidaan selvittää myös ryhmien asenteita jotakin tiettyä ilmiötä tai asiaa kohtaan heidän tuottamansa puheen ja sen sisältämien asenteiden kautta (Vesala & Rantanen 2007). Vaikka tässä tutkimuksessa tarkastellaan yksittäisten ihmisten asenteita, niin pohdinnan keskiössä on kuitenkin nimenomaan salakaatajien yhteisön ydinryhmät, niiden asenteet ja vaikutus salakaatajien toimiin. Asenteet ovat usein luonteeltaan yhteisöllisiä, joten on oleellista ymmärtää myös ryhmän vaikutus asenteiden muodostumiseen (Erwin 2005).

Ryhmä pyrkii toimimaan konformisesti eli yhdenmukaisesti, mikä vahvistaa ryhmän kiinteyttä. Ryhmän mielipiteeksi muodostuu usein ryhmän keskimääräinen mielipide, minkä taakse kaikki ryhmän jäsenet asettuvat (Gahagan 1977). Toisensa hyvin tuntevat henkilöt varovat poikkeamasta ryhmän

normeista ilmaistessaan asenteitaan, sillä poikkeaminen saattaisi muodostaa uhan heidän asemalleen ryhmässä. Jos yksilö poikkeaa ryhmän normeista, saattaa ryhmä käyttää häneen rangaistuskeinoja kuten uhkailua, pilkkaamista tai eristämistä. Eristetyksi joutuminen on tavallisesti ihmiselle rankkaa, sillä ryhmään liittyminen ja siinä arvoaseman saavuttaminen on vaatinut aikaa ja panostuksia (Lambert & Lambert 1971). Sosiaalinen ympäristö onkin olennainen asenteita muodostava tekijä, sillä se painostaa yksilöitä yhdenmukaiseen asennoitumiseen (Myllyniemi 1969).

Allport on muotoillut yleisesti hyväksytyyn asenteiden määritelmän: ”*Opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan*” (kts. Erwin 2005). Tämän mukaan asenteet ovat rakentuneet sosiaalisesti ja ne ovat seurauksia kokemuksista vaikkakin asenteiden perusta on osittain myös biologinen (Erwin 2005). Allportin määritelmä viittaa sosiaalipsykologian piirissä yleisesti hyväksytyyn asenteen komponenttien kolmijakoon, jonka avulla asenteet käsitteellistetään tässä tutkimuksessa. Nämä asenteen kolme komponenttia ovat tietoelementti, tunnereaktiot ja toiminta (Rosenberg 1960; Erwin 2005).

Tieto- eli kognitiokomponentin tarkastelu on olennaista, koska ihmisen suhdetta suurpetoihin määrittävät ja suuntaavat arvot ilmenevät tarkasteltaessa ihmisten käsityksiä siitä, mitä hän pitää oikeana tai vääränä, ja ylipäättään arvostaa (Erwin 2005). Emootiot puolestaan syntyvät reaktioina ärsykeisiin, joten niiden kautta on mahdollista jäsentää ihmiselle merkityksellisiä tapahtumia (Oatley & Jenkins 1996). Sosiaalipsykologisen näkemyksen mukaan emootiot ovat seurausta todellisista, kuvitteellisista tai ennakoitavissa olevista sosiaalisista suhteista ja emootioilla on aina kohde (Oatley & Jenkins 1996). Emootiot myös ohjaavat, eivät ainoastaan omaa käyttäytymistä, mutta myös suhtautumista toisiin (Johnson-Laird & Oatley 2004). Konkreettinen toiminta taas on motiivien ohjaamaa tavoitteellista tekemistä, jota ohjaavat olennaisesti tilanteen konteksti ja siinä läsnä olevat virikkeet (Rosenberg 1960; Erwin 2005).

5.2 AINEISTO JA MENETELMÄT

Oletuksena on, että argumentaation eri variaatioiden avulla pystymme luomaan kattavan kuvan siitä, millä tavoin salakaatoja perusteellaan ja missä tapauksissa yhteisö tukee salakaatoja. Päädyimme käyttämään laadullista asenneanalyysiä eli argumentaatioanalyysiä, koska sen avulla oli mahdollista pureutua perusteluiden variaatioihin menettämättä informaatiota. Laadulliseen lähestymistavan lisäksi tutkimme aineistoa myös määrällisin keinoin. Kerättyjen narratiivien kohtuullisen suuren määrän vuoksi päätimme kuvailla aineistoa tunnuslukuin, kuten ikäryhmien ja asenteiden, sekä asuinpaikan ja asenteiden välistä suhdetta. Näin pystyimme muodostamaan kuvan yhteisön eri toimijoiden antaman tuen suuruudesta ja merkityksestä suurpetojen kannanhoidon onnistumiselle.

Tarkasteltaessa paikallisyhteisön salakaadoille antaman tuen laajuutta oli oleellista päästä kosketuksiin niiden tahojen kanssa, jotka jakavat salakaatajien suurpetoihin liittyvän kokemusmaailman. Näiden tahojen antamalla tuella tai tuomiolla salakaadoille on merkitystä sille voiko salakaataja toimia. Päädyimme tutkimaan kahta salakaatajien yhteisön ydinryhmää; metsästäjiä ja naisia.

Tarkasteltaessa käräjäoikeuksien tuomioita suurpetojen salakaadoista vuosilta 2005–2010 (kts. kpl 4.3), havaitaan, että ainakin 83 % salakaatajista on ollut metsästäjiä. On todennäköistä, että metsästäjien osuus salakaatotapauksissa on kuitenkin tätäkin suurempi, koska syyttäjä on voinut myös olla vaatimatta metsästysoikeuden menetystä, vaikka syytetyllä sellainen olisikin ollut. On todennäköistä, että käytännössä jokaisessa tapauksessa salakaataja kuuluu tai on ainakin jossain elämänsä vaiheessa kuulunut metsästäjäyhteisöön. Suomalainen metsästyskulttuuri on perinteisesti hyvin yhteisöllistä. Valtaosa metsästäjistä kuuluu paikalliseen metsästysseuraan (Pellikka ym. 2007) ja kaikki metsästäjät kuuluvat riistanhoitoyhdistyksiin, jotka kuuluvat viralliseen riistahallinto-organisaatioon. Metsästäjillä on vahva toiminnallinen rooli, ei ainoastaan riistanhoidon toteuttamisessa, vaan myös maaseudun yhteisöissä (Pellikka ym. 2007).

Naisten osallistaminen tutkimukseen tuntui selkeältä ja heteronormeihin perustuva perhekäsitys tuntui tutkimuksen kontekstissa luontevalta. Ryhmän asenteiden muodostumisen pohjalta voi loogisesti ajatella, että kiinteän perheen yksi perusedellytys on yhtenäinen arvomaailma. Maaseudulla suurpetojen esiintymisalueilla asenteet suurpetoja kohtaan pohjaavat yhteisestä tunne- ja kokemusmaailmasta. Toisaalta on tiedossa, että naiset eroavat miehistä riskikäsityksensä kautta ja esimerkiksi suhtautuminen viranomaisiin ja yhteiskunnan rakenteisiin on erilaista (Verchick 2004; Gore 2012). Ihmisen ja ympäristön suhde onkin sukupuolittunutta (Gore 2012). Päädyimme keräämään aineistoa Maa- ja kotitalousnaisilta, joka on ”*valtakunnallinen neuvontajärjestö, ja yksi maan suurimmista naisjärjestöistä 60 000 jäsenen voimin. Järjestö tarjoaa monimuotoista järjestötoimintaa sekä asiantuntijapalveluja ruokaan, kotitalouteen, maaseudun maisemanhoitoon sekä maaseudun yritystoimintaan liittyen*” (suora lainaus Maa- ja kotitalousnaisten www-sivuilta).

Maa- ja kotitalousnaisten osalta hankkeen projektipäällikkö osallistui Satakunnassa alueelliseen ja Kainuussa paikalliseen vuosikokoukseen, sekä Varsinais-Suomessa kahden ruisleipäkurssin tilaisuuteen. Aineiston keruu ajoittui talvelta 2011 keväälle 2012 asti. Tutkimukseen osallistuneet metsästäjät ottivat osaa ampumaradanvalvojakoulutukseen ja aineistonkeruu suoritettiin ennen koulutusten alkua. Ensimmäinen aineistonkeruu tehtiin Satakunnassa, toinen ja kolmas Pohjois-Savossa. Aineiston keruu tehtiin keväällä 2011. Tavoitteena oli kerätä aineistoa maantieteellisesti eri puolilta Suomea joskaan se ei ollut itsetarkoitus, koska alueellista tulosten tarkastelua ei ollut tarkoitus tehdä.

Tilaisuuksissa tehtävänantoa edelsi projektipäällikön lyhyt alustus tutkimuksen taustoista ja tarkoituksesta. Aineiston keräämisessä käytettiin passiivista eläytymismenetelmää. Siinä vapaaehtoisille osallistujille annettiin luettavaksi keksitty kehyskertomus, johon heitä pyydettiin samaistumaan ja vastaamaan tarinan pohjalta kahteen kysymykseen. Vastaajan tarinan kertomiselle annettiin siis puitteet, mutta viitekehys pyrittiin pitämään mahdollisimman väljänä. Tarinassa kerrotaan, että suurpeto on tapettu laittomasti. Teon kohteena olevaa suurpetolajia ei mainita, ei myöskään tekijän sukupuolta tai statusta. Miljöö, jossa teon kertominen eteenpäin tapahtuu, jätetään auki. Lukuun ottamatta sitä, että salakaataja oli liikkeellä autolla, ei teon taustoista, motiivista tai toimintatavoista kerrottu mitään.

Annetusta kehyskertomuksesta oli kaksi eri versiota, jotka varioivat ainoastaan yhden seikan suhteen. Variointi tapahtui kohdassa, jossa salakaadosta tiedon saanut henkilö joko kertoi tai ei kertonut salakaadosta eteenpäin viranomaisille. Kehyskertomusversiot jaettiin vastaajille satunnaisesti, vastaaminen tapahtui anonymisti ja taustatietoina pyydettiin vastaajan asuinpaikka (maaseutu, taajama, kaupunki) ja ikä (–29, 30–39, 40–49, 50–59, 60–69, 70–). Alla vastaajille annettu kehyskertomus ja kysymykset:

”Auto kaarsi pihaan. Autosta nousi tuttu henkilö, joka näytti takakontissa olevan kuolleen suurpedon ja kertoi juuri tappaneensa sen luvattomasti. Henkilö, jolle kerrottiin tapahtuneesta, kertoi / ei kertonut laittomasta taposta eteenpäin viranomaisille. Kuvittele mielessäsi tilanne.

Kuvaile

- A) mitkä tapahtumat olivat johtaneet kyseiseen tilanteeseen, ja*
B) miksi tiedon saanut henkilö kertoi/ei kertonut lainrikkomuksesta viranomaisille.

(Kirjoita tarinasi vapaasti alla olevaan tilaan ja jatka tarvittaessa paperin toiselle puolelle.)”

Kehyskertomuksia testattiin kahdella henkilöllä ennen varsinaista aineistonkeruuta. Tuolloin kehyskertomuksen kysymys A oli muodossa ”Kuvaile, mitä oli tapahtunut?”. Kokeen perusteella kehyskertomukset kysymyksineen katsottiin toimiviksi.

Ensimmäisen Satakunnassa metsästäjille tehdyn aineistonkeruun vastausprosentti oli 82, mutta peräti 34 vastaajaa oli vastannut A-kysymykseen tyyliin ”oli tapahtunut salakaato”. Vastaajat saattoivat kokea, että heidän tietämystään testataan. Jouduimme hylkäämään kyseiset tarinat ja muutimme A-kysymyksen muotoon ”Kuvaile, mitkä tapahtumat olivat johtaneet kyseiseen tilanteeseen?”

Kaikkiaan jouduttiin hylkäämään peräti 37,8 % vastauksista (n=90). Jos jätetään huomioimatta aiemmin mainitut 34 vastausta väärinymmärrettyyn kysymykseen, niin lopuista 56 hylätystä vastauksesta 3,4 % ymmärsi kysymyksenasettelun väärin, 32,1 % vastasi ainoastaan toiseen kysymykseen ja peräti 64,3 % ohitti tarinaan eläytymisen ja kertoi suoraan mielipiteensä aiheesta. Näin ilmaistuissa mielipiteissä kolme neljästä oli kielteisiä suurpetoja ja niiden esiintymistä kohtaan ja tekstit olivat kiivaita turhautumisen purkauksia. Näyttäisi siltä, että vastaaja ei halunnut omaksua kehyskertomuksessa annettua roolia. Tällöin vastaaja on ajatellut, että viesti menee paremmin perille kirjoittamalla asiasta suoraan.

”Suurpedot esim. susi on voinut tappaa koiran, joka on arvokas omistajalleen. En ihmettele yhtään jos tekee mieli tappaa susi.” nainen 'ei kertonut'

”Valtakunnan yleinen päättäjien mielipide on ettei suupedoista ole haittaa. Luonnonsuojelujärjestöillä käsitys etteivät tee pahaa kenellekään. Kanta on liian suuri. Kotieläimet ja lapset vaarassa.” nainen 'ei kertonut'

”Petoja on liikaa, ministeriö ei myönnä lupia menee EU:n taa piiloon. Nostan hattua kaikille, jotka vähentävät suurpetoja. Myös itse.” metsästäjä 'ei kertonut'

Syynä kehyskertomuksen ohittamiseen on voinut olla myös joko piittaamattomuus tutkimusta kohtaan tai sitten vastaaja joutui eräänlaiseen arvo- tai asennekonfliktiin mikäli kehyskertomus soti heidän asenteitaan vastaan.

”Ei kiinnostaa! Savolainen kateus voi tehdä tällaista!” metsästäjä 'kertoi'

”Kohdallani tilanne mahdoton. En tunne ketään, joka ajaisi pihaamme näyttämään kuollutta petoa, edes vaikka se olisi jäänyt auton alle. Jos autolla tapettu olisi takakontissa, niin siitä nousisi kamala hulabalo ja syyllistäminen että voisi hyvin jäädä ilmoittamatta (tämän yliajajan itse siis ilmoittamana), kun vähällä melulla ja julkisuudella pääsisi, jos olisi ajanut yli vaikka lapsen. Sellainen sentään jäisi Suomen rajojen sisäpuolelle. Maalaisjärkeä peräänkuulutan erityisesti medialta.” nainen 'ei kertonut'

”Salaa kaadon on osallistunut myös salakaatoon. Aseet pois tällaisilta. Ketkä ei vastaa tähän on jollain tavalla syyllistyneet salakaatoon.” metsästäjä 'ei kertonut'

Vastausprosentti oli 80,8% (metsästäjät 59,6% – 89,6%; naiset 70% – 100%), mitä voi pitää erinomaisena ottaen huomioon käsiteltävän aiheen arkaluonteisuuden. Saimme kaikkiaan 238 narratiivia, joista hyväksyimme 73 ”kertoja” ja 75 ”ei kertonut” narratiivia (taulukko 2). Tässä tutkimuksessa käytetään metsästäjien ja naisten argumentointia suorina lainauksina. Lainauksen perässä on merkitty taho, vastaajan numero ja kehyskertomuksen versio, johon kyseinen henkilö on eläytynyt.

Taulukko 2. Hyväksytyt narratiivit (n=148). Metsästäjät olivat pääosin miehiä. Kaikkiaan kolme naista oli läsnä metsästäjien tilaisuuksissa osallistuneen tutkimukseen.

	n ”kertoi”	n ”ei kertonut”	n kaikki
metsästäjät	45	55	100
naiset	28	20	48
yhteensä	73	75	148

Taulukko 3. Osallistuneiden naisten ja metsästäjien jakautuminen ikäluokan ja asuinpaikan mukaan. Metsästäjien keski-ikä oli 49,4 ja naisten 48,5 vuotta.

IKÄRYHMÄ	n metsästäjät	n naiset	% metsästäjät	% naiset
20-29	5	2	5,1	4,2
30-39	15	14	15,2	29,2
40-49	33	10	33,3	20,8
50-59	26	11	26,3	22,9
60-69	17	9	17,2	18,8
70-79	3	2	3,0	4,2
yhteensä	99	48	100	100
KOTIPAikka	n metsästäjät	n naiset	% metsästäjät	% naiset
maaseutu	64	38	66,7	79,2
taajama	19	7	19,8	14,6
kaupunki	13	3	13,5	6,3
yhteensä	96	48	100	100

Eläytymismenetelmä tuottaa aineistoa, josta on tulkittavissa merkkejä ja vihjeitä tapahtumista. Yleensä kerrotaan omista kokemuksista ja vähintäänkin siitä, mitä ihmiset tietävät asioista (Eskola & Suoranta 1998). Eläytymismenetelmällä kerätyistä narratiiveista kumpaakin kehyskertomustan kohtaan saturoituvat ne näkökulmat, joihin haimme vastausta. Narratiiveja tulkitessa tuli selväksi, että vastaukset voivat olla stereotyyppisiä, mutta toisaalta juuri sellaisten käsitysten perusteella ihmiset tekevät erilaisia valintoja elämässään (Eskola & Suoranta 1998). Tarkoituksena olikin tutkia sitä, mitä narratiiveissa halutaan sanoa, eli tulkinta tapahtui ajattelun logiikan ja ilmenettyjen asiasisältöjen kannalta.

Eläytymismenetelmällä tuotetuista tarinoista on mahdollista päästä sekä retorisen että sosiaalisen argumentaation ääreen. Tämän kaltainen materiaaliin kerääminen on erinomainen menetelmä käsiteltäessä sensitiivistä aihetta (mm. Eskola 1988, Simpura ym. 1990; Livneh & Antonak 1994; Grönfors

1999). Eläytymismenetelmää pidetäänkin suositeltavimpana menetelmänä käsiteltäessä eettisesti arkaluontoisia aiheita (Eskola 1988; Eskola & Suoranta 1998). Eläytyessään tarinaan ja vastatessaan sen pohjalta kysymyksiin, vastaaja voi käyttää kolmatta persoonaa, ikään kuin asettua tilanteen ulkopuolelle, jolloin hänestä tulee tilanteen havainnoija eikä arvostelun kohteeksi joutuva toimija (Eskola 1997).

5.3 TULOKSET JA NIIDEN TULKINTA

5.3.1 SALAKAADOT JA NIIDEN TUKEMINEN POHJAUTUVAT VAHVOILLE TUNTEILLE

Eläytymismenetelmän käyttö aineiston keräämisessä ei ole helpoin muoto emootioiden määrittämiseen (Eskola 1997). Ihmiset eivät kuvaile toimintaan liittyviä tunteita sanoin, vaan tunteet ovat pääosin piilossa tarinoiden kerronnassa ja sieltä tutkijan tulkittavissa. Seuraavassa on erään tutkimukseen osallistuneen henkilön lyhyt tarina salakaatoon johtaneesta tilanteesta ja salakaadon tietoonsa saaneen tuttavän perusteluista toiminnolleen. Vastaaja sai eteensä tarinan, jossa hänen täytyi pohtia perusteluita sille, miksi tuttava kertoi salakaadosta eteenpäin viranomaisille.

"Susi oli hyökännyt hirveä haukkuvan koiran kimppuun ja tappanut sen josta syystä metsästäjä oli tappanut suden." metsästäjä_{7/45} 'kertoi'

"Asianomainen henkilö oli luultavasti ns. vihreä." metsästäjä_{7/45} 'kertoi'

Nämä lyhyet tarinat eivät sisällä tunteita sanoina, mutta ajatuksina sitäkin enemmän. Metsästäjä, jolta menee metsästyskoira suden suuhun, ei suinkaan katsele tapahtumaa tunteettomasti sivulta, eikä myöskään tapa hyökännyttä sutta ilman tunteita. Hänen voi kuvitella tunteneen ainakin pelkoa ja vihaa. Mahdollisesti hän myös tunsu turhautumista sellaiseen susipolitiikkaan, jonka johdosta metsästyskoiraa ei voi päästää haukulle ilman pelkoa sen menetyksestä. Vihan tunteen eri vivahteet voivat kanavoitua jopa viranomaisia kohtaan koska kyseiselle vaikealle tilanteelle ole tehty mitään. On jätetty huolehtimatta kansalaisista ja heidän tarpeistaan. Viimeiset tunnepäätelmät vaikuttavat pitkälle viedyiltä ja voisivat olla ylitulkittuja ilman jälkimmäisen tarinan viestiä. Vastaaja ottaa kierteen kantaa "tuttavan" maailmankuvaan. Hän olettaa "vihreän" ihmisen vastustavan susien tappamista ja sen myöten loogisesti kannattavan susien suojelua. Tämän kyseisen "tuttavan" on siten täytynyt ainakin halveksua salakaatajan tekoa. Stereotypia "vihreästä" on usein kaupunkilainen, maaseudun elämästä vieraantunut ja suojeluhenkinen. Kaikkinensa kyseisissä tarinoissa kohtaavat jännitteet niin paikallisyhteisöjen ja keskuksenhallinnon, kuin maaseudun ja kaupungin asukkaiden välillä.

Tulkittaessa narratiivien emootioita, me emme luokitelleet niitä ainoastaan myönteisiksi tai kielteisiksi vaan luokittelimme kaikki löytämämme emootiot käyttäen hyväksi Parrottin

(2001) emootioluokittelua. Luokittelimme emootiot molemmista vastaajien tarinoista. Ensinnä tarkastelimme emootioita, joita liitettiin salakaatoon johtaneisiin tilanteisiin. Toiseksi tarkastelimme emootioita, joita salakaadon tietoonsa saanut tuttava koki tilanteessa, jossa hän päätyi joko kertomaan salakaadosta viranomaisille tai vaihtoehtoisesti pitämään tiedon itsellään. Useimmissa tarinoissa esiintyi useampi kuin yksi tunne. Löydetyt emootiot ja niiden tarinoissa esiintymisen suhteet on taulukoitu (taulukko 4), mutta on huomattava, ettei esiintymisprosentti kerro itsessään vielä paljoakaan, vaan tunnetta on aina tulkittava sen oikeassa kontekstissa. Vastaajien argumentaation avulla avasimme salakaatoihin liittyvää tunne maailmaa.

Primaaritunteita, jotka ilmenevät ihmisessä reaktioina ärsykkeisiin ja joiden katsotaan ilmaantuvan biologisen kehityksen pohjalta (Oatley & Jenkins 1996), nousi vahvasti esiin tarinoista. Etenkin viha ja sen eri muodot nousivat esiin, mutta myös pelko ja hämmästyminen. Usein pelko ja viha nousivat esiin samoissa tarinoissa.

"Metsästäjän koira oli joutunut suden hyökkäyksen kohteeksi ja se jouduttiin ampumaan, samalla metsästäjä oli itse vaarassa." nainen_{1/20} 'ei kertonut'

"Lähialueella susilauma oli tullut liian lähelle asutusta ja ahdistellut lapsia ja kotieläimiä. Susilauma hajotettiin tappamalla siitä alfa-uroksen." metsästäjä_{16/55} 'ei kertonut'

Yllä olevat narratiivit olivat haastavia tulkita etenkin vihan kannalta. Me päädyimme tulkitsemaan vihaa niin, että mikäli salakaatajalla oli keinot käsissään, oli hän jo valmiiksi punninnut tekemisensä vaikka tilanne olisikin tullut eteen yllättäen. Jälkimmäisen tarinan viha on lähempänä turhautumista, yhtä vihan muotoa. Sen sijaan seuraavissa tarinoissa on helposti tulkittavaa vihaa, turhautumista ja pelkoakin.

"Kaverilla tullut mitta täyteen kun kaatoluvat on kortilla. Otettu oikeus omiin käsiin." metsästäjä_{23/55} 'ei kertonut'

"Suurpeto oli tehnyt tuhoa tappajan eläimille tai omaisuudelle tai tullut niin lähelle asutusta että hän pelkäsi lastensa turvallisuuden puolesta. Henkilö oli hakenut kaatolupaa mutta ei ollut saanut sitä tai sitten byrokratian rattaat olivat pyörineet hitaasti ja eteen oli tullut todellinen vaaratilanne, jossa piti pelastaa oma/lapsen/lemmikin/ tuotantoeläimen henki." nainen_{2/20} 'ei kertonut'

Seuraavanlainen tarina sisälsi tulkintamme mukaan tilanteen aiheuttamana puhdasta hämmästystä.

"Autoilija oli tappanut eläimen ehkä kolarin seurauksena." metsästäjä_{4/45} 'kertoi'

Taulukko 4. Vastaajien narratiiveista löytyneet tunteet Parrottin (2001) emootioluokittelun mukaisesti. Emootioiden esiintyminen (%) salakaatojen takana ja toisaalta tuttavien kokemat emootiot eri kehyskertomusvariaatioissa. Emootioiden esiintymisen suhde ei sellaisenaan kerro vastaajien suhdetta salakaatoihin tai heidän antamaansa tukeen, vaan emootioiden ilmenemistä täytyy tarkastella aina kontekstissaan.

Emootiot narratiiveissa		Emootiot salakaatojen taustalla (n%)		Tuttavan emootiot ”kertoi” tarinoissa (n%)		Tuttavan emootiot ”ei kertonut” tarinoissa (n%)	
Primaariset emootiot	Sekundaariset ja tertiääriset emootiot	metsästäjä (n=100)	nainen (n=48)	metsästäjä (n=45)	nainen (n=28)	metsästäjä (n=55)	nainen (n=20)
viha	harmi	0	0	33	46	7	0
	halveksunta	0	0	40	36	0	0
	kateus	0	0	18	11	0	0
	turhautuminen	42	50	0	7	33	40
pelko		85	94	0	0	0	0
		28	67	27	14	24	20
	tyytyväisyys	0	0	2	0	11	40
	sympatia	0	0	16	18	78	90
hämmästyminen		8	2	0	0	0	0

TUNTEET SALAKAATOJEN TAKANA

Sekä metsästäjien että naisten tarinoista nousivat vihan, pelon ja turhautumisen tunteet päälimmäisiksi kuvatessa salakaatoihin johtaneita tilanteita. Vihaa ilmeni niin lyhyissä kommentteissa kuin pidemmissä vuodatuksissakin.

”Suurpeto oli tullut liian lähelle henkilöä. Piste.”
nainen_{27/28} ’kertoi’

”Veikko” oli juuri tullut ”kyttäämästä” (peurojen metsästystapa) peuraa ja oli ”vahingossa” ampunut suden. Samana syksynä aikaisemmin naapurin lammaslaitumelta susilauma oli tappanut kymmenen lammasta ja raadellut viittätoista niin, että ne jouduttiin lopettamaan. ”Veikko” on myös innokas riistanhoitaja ja ruokkii eläimiä päivittäin. Syksyn aikana hän oli löytänyt viisi suden raatelemaa peuraa.” metsästäjä_{1/35} ’ei kertonut’

”Pelko. Uhan tunne. Omaisuuden menetys (tuotantoeläimen kuolema). Lasten turvallisuuden suojaaminen.”
nainen_{3/28} ’kertoi’

”Todennäköisesti onnistunut kaato!” metsästäjä_{24/45} ’kertoi’

Jälkimmäisessä tarinassa on tulkittavissa myös tyytyväisyyttä suurpedon salakaadosta. Emme kuitenkaan luokitelleet näitä siitä syystä, että kyseessä ei ole niinkään suurpedon salakaatoon johtanut tilanne, vaan tunne joka seuraa salakaadon onnistumisesta.

Peräti 50 % naisten ja 42 % metsästäjien tarinoista sisälsivät turhautumista suurpetotilanteeseen; suurpetotilanteen aiheuttamiin pelkoihin, taloudellisiin menetyksiin ja ylipäätään viranomaisten epäoikeudenmukaiseksi koettuihin toimiin tai siihen ettei tilanteeseen ole viranomaisten taholta lainkaan turtuttu.

”Jos ihmiset joutuvat elämään tällaisen pelon keskellä niin se tuo helpotusta kun näkee että joku tekee asian hyväksi jotain. Viranomaisilta ei apua saa!” nainen_{12/20} ’ei kertonut’

”Henkilö joka oli tehnyt mainitun teon oli menettänyt hyvän koiransa pedoille ja 2 vuotta aiemmin oli edellinen koira kokenut saman kohtalon. Korvauksia ei ollut tullut kummastakaan.” metsästäjä_{14/45} ’kertoi’

”Kaveri oli tappanut pihapiirissään säännöllisesti vierailleen pedon läheistensä turvaamiseksi kun viranomainen ei tee asialle mitään.” metsästäjä_{14/45} ’kertoi’

TUNTEET SALAKAATOJA KOHTAAN

Luokittelimme narratiiveista löytyneet tunteet, joita salakaadosta tiedon saanut henkilö koki salakaatajaa ja salakaatoa kohtaan sellaisessa tapauksissa kun hän päätyi kertomaan tiedostaan viranomaisille ja vastaavasti tilanteissa, joissa päätyi olemaan kertomatta.

”KERTO” - KEHYSKERTOMUS

Luokittelimme kaikkiaan seitsemän eri emootiota narratiiveista, missä salakaadosta tiedon saanut henkilö kertoi tietonsa eteenpäin viranomaisille. Löydetty emootiot olivat harmi, halveksunta, kateus, turhautuminen, pelko, tyytyväisyys ja sympatia (taulukko 4).

Harmi nousi esiin tilanteissa, joissa tiedon saanut henkilö joutui kohtaamaan tilanteen virkansa puolesta, tai sitten henkilö oli harmissaan käsillä olevasta tilanteesta ja sen aiheuttamasta ylimääräisestä päänvaivasta.

”Henkilö oli hirviseurueen varajohtaja ja hän teki ilmoituksen ”virkansa” puolesta.” metsästäjä_{44/45} ’kertoi’

“Katsoi joutuneensa ikävään välikäteen ja puntaroituaan eri ratkaisuja tunsu ettei voisi elää ikävän salaisuuden kanssa.” nainen_{25/28} 'kertoí'

Halveksunta nousi emootioista useimmiten esiin metsästäjien tarinoissa ja naistenkin tarinoissa useasti. Molempien vastaajaryhmien argumentoinnissa halveksuntaa esiintyi eri tavoin esiintuotuin riippuen vastaajan omasta näkemyksestä salakaatoihin. Yhtäältä henkilön, joka kertoi salakaadosta eteenpäin viranomaisille, katsottiin olevan “vihreä”. Toisin sanoen kyseisen henkilön maailmankatsomuksen oletetaan eroavan paikallisten asukkaiden elämäntarkastuksesta. Tällöin voi ajatella, että “vihreä” halveksuu salakaatoja tekona koska ei hyväksy esimerkiksi tappamista, tai ainakaan laitonta tappamista. Nämä tunteet nousivat tarinoista epäsuorasti tulkitsemalla.

“Henkilö joka ilmoitti tapahtuneen teki virheen ”kansan oikeustajun mukaan”. metsästäjä_{26/45} 'kertoí'

“Hän oli jäänyt kiinni suuresta pankkiryöstöstä ja oli luvannut ”visertää” muita rikollisia poliiseille jotta saisi tuomionsa pienemmäksi. Vaihtoehtoisesti hän saattoi olla puna-viher aktivisti vegaani joka kuului animaliaan.” metsästäjä_{23/45} 'kertoí'

Toisaalta halveksuntaa salakaatoja kohtaan ilmeni tapauksissa, joissa oli tulkittavissa vastaajan oman näkemyksen noudattavan salakaadosta eteenpäin ilmoitettava ihmisen näkemyksiä.

“Koska näin ei saa menetellä. Ja hän halusi oikeuden tapahtuvan ja lainrikkokojen saavan rangaistuksensa.” nainen_{2/28} 'kertoí'

“Rehellinen vastuuntuntoinen henkilö” metsästäjä_{37/45} 'kertoí'

“Oikea ihminen, joka tietää, että on laitton metsästys, ilmoittaa, koska eläimillekin pitää antaa eläimen mahdollisuus.” nainen_{16/28} 'kertoí'

Kateutta esiintyi tarinoissa, joissa tuttava kertoi tapahtuneesta eteenpäin viranomaisille koska kantoi vanhaa kaunaa salakaataja kohtaan, ja tarinoissa, joissa hän koki kateutta esimerkiksi saatua saalista kohtaan.

“Häntä vitutti vanha kauna henkilön kanssa, ja kosti. Huhlan mies oli kun meni esittelemään saalistaan.” metsästäjä_{10/45} 'kertoí'

“Kateus, ettei itse ollut kaatanut petoa.” nainen_{18/28} 'kertoí'

Pelko nousi esiin tapauksissa, joissa tilanteen tietoonsa saanut tuttava pelkäsi salaisuuden säilyttämisen seuraamuksia.

“Tapahtumassa tiedon saanut kaveri epäroi ja luuli joutuvansa itse tapahtumasta käräjille ja siitä vaikeuksiin viranomaisten kanssa.” metsästäjä_{13/45} 'kertoí'

Tyytyväisyyttä tulkitsimme ainoastaan yhdessä tilanteessa, jossa tuttavan katsottiin olevan kyseenalaisen kunnian perässä.

“Toinen taas halus sulkia hattuunsa lavertelemalla virkamiehille.” metsästäjä_{28/45} 'kertoí'

Sympatiaa esiintyi tarinoissa, joissa salakaadosta tiedon saanut henkilö ymmärsi salakaatajan tilanteen ja toimintaan johtaneet syyt. Naisten tarinoissa sympatiaa esiintyi etenkin sellaisissa tarinoissa, joissa salakaadoista viranomaisille raportoinut henkilö perusteli toimintaansa sillä, että siten tieto sietämättömästä petotilanteesta saadaan viranomaisten tietoon.

“Halusi ilmoittaa tällä että petoja liikkeellä ja kotieläintilat haluavat suojella omaisuuttaan.” nainen_{12/28} 'kertoí'

”EI KERTONUT” - KEHYSKERTOMUS

Luokittelimme kaikkiaan viisi eri emootiota narratiiveista, missä salakaadosta tiedon saanut henkilö ei kertonut salakaadosta eteenpäin viranomaisille. Löydetty emootiot olivat harmi, pelko, turhautuminen, tyytyväisyys ja sympatia (taulukko 4).

Harmia esiintyi ainoastaan metsästäjien tarinoissa. Kyseessä oli harmitus asioiden saamasta käänteestä.

“Vaikka kertoisit asiasta, suttu ei saa henkiin. Ainoastaan kova tuomio erehdyksestä.” metsästäjä_{19/55} 'ei kertonut'

Pelkoa esiintyi tapauksissa, joissa salakaadoista jätettiin kertomatta, koska pelättiin salakaatajaa tai yhteisön reaktioita “vasikoimiseen”. Toisaalta pelättiin joutumista tuomiolle yhdessä salakaatajan kanssa.

“Henkilö ei halunnut joutua kiinni ilmiannosta, kun pelkäsi et hänelle kävisi kuin pedolle jos käry kävisi.” metsästäjä_{17/55} 'ei kertonut'

“Ei halua leimautua ”vasikaksi”. Voi hyötyä itekin. Pelkää ”vasikoinnin” seurauksia. Ei arvosta suurpetoja Suomen luonnossa..” metsästäjä_{30/55} 'ei kertonut'

“Henkilö pelkäsi, että hänet tuomitaan metsästysrikoksesta ja hän metsästää harrastukseksi ja joutuisi viherpiipertäjien kynsiin, lehdistöä unohtamatta.” metsästäjä_{5/55} 'ei kertonut'

“Myötätunnosta perheen tilanteeseen, jos uhannut perheenjäseniä, tuotantoeläimiä, lemmikeitä. Tai ei tarvittavaa näyttöä --> henkilö hävittää ruhon ennen poliisi tuoloa. Tai ettei saa huonoa mainetta kyläyhteisössä.” nainen_{3/20} 'ei kertonut'

Turhautuminen ei näkynyt ainoastaan tarinoissa joissa pohdittiin salakaatoihin johtaneita tilanteita, mutta se nousi esiin etenkin argumenteissa, joissa perusteltiin sitä, että tuttava ei kertonut salakaadosta eteenpäin viranomaisille. Turhautumis-

ta esiintyi peräti 40 % naisten tarinoissa ja 33 % metsästäjien tarinoissa.

*” Koska tämän toisen henkilön mielestä hänen tuttunsa salakaato olikin ollut yhteisön rauhan puolesta suoritettu teko, jota kukaan muu ei uskaltanut tehdä. ”*nainen_{8/20} 'ei kertonut'

*” Liian suuret tuomiot virkavallalla. Ei ole helpotusta tuomioon. Pelko muidenkin kotieläinten puolesta. ”*nainen_{9/20} 'ei kertonut'

Tyytyväisyyttä esiintyi narratiiveissa, joissa tiedon saanut henkilö oli ilahtunut suurpedon salakaadosta, mutta myös tarinoissa, joissa juonellisesti ei tapahtunut salakaatoa laisinkaan, vaan tilanne ratkesi muilla keinoin.

*”Kuka yhtä hukkaa koulutiellä kaipaa. ”*metsästäjä_{46/55} 'ei kertonut'

*”Halusi pitää salaisuuden koska kaverinsa halusi ilveksen nahan. Pieni yhteinen kansalaistottelemattomuus ja salaisuus virkistää mieltä elon taipaleella. ”*metsästäjä_{22/55} 'ei kertonut'

*”Ei kaveria jätetä hyvän asian puolesta. ”*metsästäjä_{23/55} 'ei kertonut'

*”Rauhotu, olen tossa SRVA-toiminnassa mukana, ja vartti sitten soitti poliisi että virolainen rekka oli ajanu sen yli joku aika sitten, käskivät mennä korjaamaan sen pois, kiva kun autoit. ”*metsästäjä_{2/55} 'ei kertonut'

Sympatia nousi esiin tapauksissa, joissa tiedon saanut henkilö saattoi ajatella, että salakaato ei ollut oikea ratkaisu, mutta halusi silti tukea tuttavaansa. Toisaalta hän saattoi olla yhtä mieltä salakaatajan kanssa ratkaisusta ja kokea myös turhautumista suurpetotilanteeseen.

*”Jos tästä olisi puhuttu eteenpäin olisi koko kyläyhteisön elämä mennyt uusiksi, puhumattakaan kaverisuhteet... ”*metsästäjä_{10/55} 'ei kertonut'

*”Susia syntyy uusia ihan itsestään, mutta hyviä kavereita on joskus pirun vaikea löytää. ”*metsästäjä_{7/55} 'ei kertonut'

*”Hyvä kaveri. Harmittaa ne pedot häntäkin. Mitä yhdestä. Seuraamukset pelottivat. ”*metsästäjä_{13/55} 'ei kertonut'

*”Olisiko pitäny sinun tiedottaa asiasta eteenpäin? Onhan näitä reittejä muitakin kuin oma päätös. Niin, useinhan se tulee eteen niin nopeasti, ettei ehdi harkita asiaa sen enempi. No, tehty mikä tehty. Pistä piiloon ja oo hiljaa. Tuttu oot en viitsi kärkeäyttää, mutta käytä ensi kerralla harkintaa. ”*metsästäjä_{27/55} 'ei kertonut'

”Myös toinen henkilö kuului samaan hirviporukkaan ja muisti harmaan hirvikoiran. Nyt oli onneksi yksi ”rutkula” vähemmän ja omakin koira saattoi selvitä kuluvaista syksystä. Suomessa suurpedot ovat suojeltuja paremmin kuin ihmiset! Täällä petojen tappaminen on ankarasti kriminalisoitu, kun muualla esim. Ranskassa asia on vain sallittua ”kansalaistottelemattomuutta”.

metsästäjä_{34/55} 'ei kertonut'

Salakaatojen perustelut on ladattu tunteilla ja myös suhtautuminen toisten tekemiin salakaatoihin on ladattu tunteilla. Nämä tunteet on syytä tunnustaa todellisiksi ja perustelluiksi mietittäessä keinoja vähentää ja estää suurpetojen salakaatoja.

5.3.2 YHTEISÖ SALAKAATAJIEN TUKENA

Tiedollista komponenttia, kognitioita, voi tarkastella narratiiveista arvojen kautta. Arvoilla tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, miten tarinoiden voi tulkita heijastelevan käsityksiä toivoista ja hyväksytyistä, mutta myös tuomittavista toiminnoista. Yksinkertaisimmillaan aihetta voidaan lähestyä tulkitsemalla mitä ihminen arvostaa oikeaksi ja mitä vääräksi toiminnaksi.

Me päätimme tutkia, jakaako salakaatajien yhteisön ydinryhmä, metsästäjät ja naiset, yhtenevät arvot salakaatajien kanssa. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt eivät voineet valita minkä kehyskertomusvariaation he saivat. Annettu tehtävänanto eläytymisestä henkilön tilanteeseen, jossa salakaadoista joko raportoitiin tai ei raportoitu viranomaisia, saattoi siis asettaa vastaajan arvoristiriitaan. Kyseisenlaisen tilanteen vastaaja saattoi kuitenkin kiertää rakentamalla tarinansa niin, että hän toi mukaan sellaisia elementtejä jotka tukivat hänen omaa arvomaailmaansa riippumatta lähtötilanteesta.

Luokittelimme narratiiveissa esiintyneet salakaatotilanteet joko tahalliseksi tai tahattomaksi toiminnaksi. Toisin sanoen, joutuiko tarinassa esiintynyt henkilö tilanteeseen tahtomattaan eli tilanne tuli esimerkiksi yllätyksenä, vai hakeutuiko salakaataja aktiivisesti tilanteeseen, joka johti suurpedon salakaatoon. Tahattomissa salakaatotilanteissa tarinan keskiössä oli usein henkilö, jonka metsästyskoiraa uhkasi äkisti paikalle ilmestynyt susi. Toisinaan kyseinen susi aiheutti uhkaavan tilanteen myös ihmiselle itselleen. Tällaisessa tapauksessa henkilön täytyy reagoida äkisti suojellakseen itseänsä tai koiraansa.

*”Kun suurpeto oli hyökännyt hänen koiransa kimppuun ja tappanut sen, hän oli siitä niin kimmastunut että mielenkuohunnassa oli ampunut pedon kuolleen koiransa viereen. ”*metsästäjä_{6/45} 'kerto'

*”Suurpeto oli hyökännyt metsästysretkellä ja ampunut sen itsepuolustukseksi. ”*metsästäjä_{25/4} 'kerto'

Tahattomia salakaatotilanteita oli myös rakennettu ristiriitaisen tilanteen tuoman konfliktin purkautumistarinaksi, josta oli löydettävissä humoristisia elementtejä.

*"Nieminen, mitä xxx! Miks sulla on ilves takakontissa?"
"Rauhotu, äläkä ainakaan huuda, naapurit kuulee... Neuvoo tulin kysymään, että mitä mä tälle teen. Ka, kun juttu meni näin: Olin tulossa sorsien iltalennoilta, olin ottanu pari kaljaa, ja ajoin kotiin ajatuksissani. Yhtäkkiä huomasi että tiellä on ilves, jarrutin, tömähti ja menin katsomaan. Otin haulikon varoihini, ja liikahti sen verran, että ammuin lopettaakseni, kun maha näytti olevan pitkin tietä. Hätäännyin enkä tiennyt mitä olisin tehny, ku ne sanktiot on niin kovat, vievät pyssyt ja, ja, ja." metsästäjä_{2/55} 'ei kertonut'*

Tahalliseksi luokiteltavissa salakaatotilanteissa narratiivit olivat pääsääntöisesti pitkäköjä selvityksiä sietämättömästä tilanteesta, jossa suurpedot aiheuttavat pelkoa ja verottavat kotieläimiä.

"Alueella jossa kyseinen henkilö eleli, susista on ollut paljon harmia. Sudet ovat raadelleet metsästäjien koiria, kissejä ovat joutuneet susien suihin ja peuran raatoja on paljon. Pelko, siitä että susi tekee pahaa, pienille lapsille, enää ei uskalla vauvoja nukuttaa vaunuissa niin kuin ennen, verannoilla ja pihhoilla." nainen_{13/20} 'ei kertonut'

"Monista voi tuntua, että on oikein, että peto joka voi tappaa lapsenkin on parasta että ne tapetaan ennen kuin satuu mitään." nainen_{13/20} 'ei kertonut'

Tahattomien ja tahallisten salakaatotapausten suhde (taulukko 5) osoittaa, että metsästäjät mieluummin argumentoivat salakaadon olevan vahinko sellaisissa tapauksissa, joissa tutkimukseen osallistuja sai eteensä tarinan missä joutui pohtimaan perusteluita toiminnalle, jossa tuttava päätti kertoa tietoonsa tulleesta salakaadosta eteenpäin viranomaisille. Tämä osoittaa, että vastaajat asettuivat argumentoinnillaan salakaatajan puolelle. He perustelivat tuttavien kertomis päätöstä sillä, että ei salakaatajaa kuitenkaan voida tuomita kun kyseessä oli pakkotilanne. Toisaalta perusteluina ole se, että kuka tahansa olisi tehnyt saman ratkaisun vastaavassa tilanteessa.

Naisten narratiivit kuvasivat enimmäkseen tahallisia salakaatoja. On kuitenkin tärkeää huomata, että huolimatta tahallisuudesta, useassa narratiivissa tuttava kertoi tilanteesta eteenpäin viranomaisille ainoastaan siksi, että viranomaisia tulee tiedottaa maaseudun asukkaiden toivottomasta suurpetotilanteesta, jotta asialle voitaisiin laillisen keinoin tehdä jotain. Naisilla näyttäisi olevan enemmän uskoa ja luottamusta viranomaisten toimia kohtaan.

"Tiedon saanut henkilö ilmoitti viranomaisille nämä tiedot pitäisi saada yleisiksi että voitais tehdä jotain petojen laillisesti vähentämiseksi." nainen_{19/28} 'kertoi'

Taulukko 5. Tahattomien salakaatojen osuus (%) narratiiveissa jaoteltuna kehyskertomusten mukaan.

Tahaton salakaato	% metsästäjä	% nainen
"kertoi"	53,3	14,3
"ei kertonut"	27,8	15,0

Oletamme, että olemme onnistuneet keräämään materiaalia suurpetojen salakaatajien yhteisön ydinryhmiltä, henkilöiltä, joiden toiminnalle antamalla tuella tai tuomiolla on vaikutusta salakaatojen toteutumiseen ja etenkin julkituloon. Tarkastelimme metsästäjien ja naisten antamaa tukea ja sen määrää salakaadoille niin ikäluokittain kuin asuinpaikankin mukaan. Valitsimme ikätarkasteluun alle ja yli neljäkymmenvuotiaat. Jaottelu nousee lainsäädännöllisistä muutoksista. Vuodesta 1976 lähtien on ollut kiellettyä tappa a sutta, ilvestä tai ahmaa ilman pyynti- tai poikkeuslupia. Ennen tätä suurpetojen metsästystä tuettiin tapporahoilla ja etenkin sudenmetsästystä pidettiin urotekona (Mykrä ym. 2005; Pohja-Mykrä ym. 2005). On mielenkiintoista tarkastella löytyykö asenteissa eroja sellaisten henkilöiden välillä, jotka ovat eläneet koko ikänsä suurpetojen suojelun aikana verrattuna niihin, joilla on jotain kokemuseräistä tietoa ajalta, jolloin suurpetoihin suhtauduttiin lainsäädännöllisesti eri lailla. Lisäksi vertasimme maaseudulla asuvien ihmisten asenteita taajamissa ja kaupungeissa elävien ihmisten asenteisiin.

Luokittelu salakaatojen puolesta tai niitä vastaan onnistui tarkastelemalla yhtäaikaisesti vastaajien argumentointia molempiin kehyskertomuksissa annettuihin kysymyksiin. Tulosten mukaan enemmistö niin naisista kuin metsästäjistäkin tukee salakaatoja nykyisessä tilanteessa (taulukko 6). Peräti kaksi kolmesta metsästäjästä argumentoi salakaatojen puolesta. Alle neljäkymmenvuotiaat naiset kannattivat salakaatoja selvästi enemmän kuin vanhemmat naiset. Aineistosta ei nousut tätä huomiota perustelevia seikkoja. Voi kuitenkin olla, että nuoret naiset kantavat enemmän huolta lasten turvallisuudesta. Vastaavaa eroa ei löytynyt metsästäjien ikäluokkien väliltä.

Tarkasteltaessa asuinpaikan merkitystä asenteisiin, huomataan, että taajamissa ja kaupungeissa asuvista metsästäjistä yli 80 % hyväksyi salakaadot kun taas maaseudulla vastaava osuus oli noin 67 %. Sosiaalisessa konfliktitilanteessa (Billig 1996) ihmiset ottavat tietoisesti position, jota he puolustavat argumentaation keinoilla. On mahdollista, että tässä tapauksessa kaupungeissa ja taajamissa asuvat metsästäjät halusivat antaa tukensa maaseudulla asuville metsästäjille ja heidän kokemalleen ahdingolle asettumalla tukemaan suurpetojen salakaatoja. On myös mahdollista, että kaupungeissa ja taajamissa asuvat metsästäjät halusivat tukemisellaan erottaa itsensä muista kaupunkilaisista, joiden mielipiteet etenkin mediassa esiintyvän yleisen näkemyksen mukaan ovat suurpetojen suojelun puolella.

Taulukko 6. Metsästäjien ja naisten ikäryhmien ja asenteiden, sekä asuinpaikan ja asenteiden suhde.

	IKÄRYHMÄ	n	puolesta (%)	vastaa (%)	KOTIPAIKKA	n	puolesta (%)	vastaa %
Metsästäjät	< 40	20	75	25	maaseutu	64	67,2	32,8
	≥ 40	80	72,5	27,5	taajama / kaupunki	32	81,3	18,8
Naiset	< 40	16	68,8	31,3	maaseutu	38	57,9	42,1
	≥ 40	32	53,1	46,9	taajama / kaupunki	10	60,0	40,0

5.3.3 SE ON MIES VASTAAN SUSI

Tunne- ja tietokomponentin lisäksi tarkasteltiin myös toiminnallista komponenttia; suoraa toimintaa, aikomuksia ja sanallisia kannanottoja, siis sitä miten ihminen käyttäytyy tai voisi käyttäytyä tarkastelun alla olevassa tilanteessa (Erwin 2005). Me olimme kiinnostuneita salakaatojen toimijasta ja salakaatojen kohteesta.

Joka neljännessä narratiivissa (n=35) vastaajien asenteille oli mainittu objekti, toiminnan kohde eli salakaadettu suurpeto (talukko 7). Tarinoissa, joissa salakaadettu suurpeto oli mainittu, nousi susi esiin kolmessa tapauksessa neljästä (74,3 %). tarinat susien ja karhujen salakaadoista olivat useimmiten tahallisia ja suunniteltuja tekoja.

”Pedon tappanut mies oli menettänyt koiransa susille, joten olivat alkaneet tulla lähelle kotipiiriä ja näki ettei muuta ratkaisua ollut.” nainen_{20/28} 'kertoi'

”Tällä alueella on tiheä asutus ja lapsia joka talossa ja tienvarsilla odottamassa koulukyytiä. Varmaankin ollut susi joka voisi aiheuttaa ihmiskuoleman...” nainen_{20/20} 'ei kertonut'

”Karhu oli liikuskellut salakaadon tehneen miehen pihan lähitöllä useita kertoja. Miehellä on pieniä lapsia ja hän päätti ampua karhun, suojellakseen lapsia.” nainen_{23/28} 'kertoi'

”Henkilö oli ollut metsätoissa ja karhu olis hänet yllättänyt ollessaan kaffetauolla. Onneksi oli repussa pistooli, jolla tähdätä.” nainen_{7/20} 'ei kertonut'

Viimeisimmän tarinan tulkitsemisessa auttoi siihen liittynyt kysymykseen B annettu tarina.

”Karhu oli ollut aika lähellä asutusta ja muutenkin niitä oli alueella esiintynyt paljon, saikin päästä hengestään, etteivät ainakaan kylän mukulat joudu pelkäämään. He ajattelivat kuopata pedon metsään kaikessa hiljaisuudessa.” nainen_{7/20} 'ei kertonut'

Ahmaan ja ilvekseen kohdistuneet salakaadot olivat puolestaan tahattomia ja tulivat eteen yllättäen.

”Ampuja oli ollut metsällä ja ampunut ahman pusikkoon. Hän oli tehnyt hätiköidyn arvion ja luuli siinä tilanteessa ampuvansa jäniksen. Tämän takia hän oli ottanut ahman mukaansa peitelläkseen tapahtuneen. Hän oli kiiruhtanut kaverin luokse kertomaan tapahtuneesta koska tiesi kaverin pitävän tiedon itsellään.” metsästäjä_{31/55} 'ei kertonut'

Taulukko 7. Suurpetojen esiintyminen narratiiveissa.

LAJI	n	%
Susi (<i>Canis lupus</i>)	26	74,3
Ahma (<i>Gulo gulo</i>)	4	11,4
Karhu (<i>Ursus arctos</i>)	3	8,6
Ilves (<i>Lynx lynx</i>)	2	5,7
Yhteensä	35	100

Mitä tulee toiminnan subjektiin, salakaadon tehneen henkilön sukupuoleen, niin suomen kieli asettaa omat rajoitteensa tämän tulkinnalle. Narratiiveissa yleisin tekijä oli sukupuoleton ”hän”. Myös sukupuolettomat ”kaveri”, ”ystävä”, ”henkilö” ja ”metsästäjä” esiintyivät tekijöinä. Kun tarinoissa oli mainittu tekijän sukupuoli, oli tekijä aina mies (tosin yhdessä hylätyssä vastauksessa tekijäksi oli mainittu 'tyttö'). On myös oletettavaa, että metsästäjällä viitataan yleisemmin mieheen kuin naiseen.

On hyvä muistaa, että poliisille tulleissa tutkintapyyntöissä sekä käräjäoikeuden käsitteyn joutuneissa salakaatotapahtumissa toimija on ollut aina mies. Lienee siis turvallista vetää johtopäätös etenkin toiminnan tekijästä, mutta myös lajista, joka nousee pinnalle salakaatokeskusteluissa. Se on siten mies vastaan susi.

6 SUURPETOPOLIITTISET JOHTOPÄÄTÖKSET

Näissä raportin suurpetopoliittisissa johtopäätöksissä otetaan kantaa sellaisiin tekijöihin, jotka nousivat esiin tutkimuksen viitekehityksessä. Ensinnä todetaan, että kysymyksessä on tunneongelma ja susiongelma. Susipoliittisen kriisin todentamisen jälkeen avataan tilannetta mahdollisesti rauhoittavia tai edesauttavia konkreettisia kannanhoidollisia toimenpiteitä (numeroitu 1-8). Väistämättä keskiössä on aineistossa voimakkaasti esiin noussut susi muiden suurpetojen jäädessä taka-alalle. Ahman, karhun ja ilveksen osalta otetaan kantaa muutamissa kohdin, mutta eittämättä niistä jokainen ansaitsisi omanakin perinpohjaisen tutkimuksensa.

Ahma on äärimmäisen uhanalainen laji, johon kohdistuu salakaatoja maanlaajuisesti (Parviainen ym. 2010), ja etenkin poronhoitoalueella siihen asennoidutaan erittäin kielteisesti (Suomi 2007; Pohja-Mykrä & Kurki 2008). Tässä tutkimuksessa ahma ei kuitenkaan noussut juurikaan esiin. Tämä johtuu siitä, että aineistonkeruu kohdistettiin poronhoitoalueen ulkopuolelle, missä ahma nähdään melko harmittomana luontokappaleena (Pohja-Mykrä & Kurki 2008).

Myös karhu ja ilves nousivat aineistossa esiin vain muutama kerran. Karhun kohdalla kyse on suuresta ja arvokkaasta riistasaaliista, ja siihen kohdistuneet salakaadot oli vastaajien narratiiveissa kuvattu suunnitelmalliseksi toiminnaksi. Käräjäoikeuksien aineistossa se puolestaan oli ainoa laji, jonka salakaatoon liittyi taloudellinen motiivi. Ilves nykyisestä suuresta kannankoostaan huolimatta ei noussut suuremmin esiin narratiiveissa tai viranomaisten tilastoissa. Eräs vastaaja kuvaa yhteisön asennoitumista salakaatoihin seuraavasti:

”Karhun tai ahman salakaato olisi johtanut ilmiantoon, mutta susi ja ilves ovat niin yleisiä maaseudulla että ihmiset ovat kyllästyneet niihin eikä niiden kaadosta saa henkilökohtaista hyötyä.” metsästäjä_{26/55} 'ei kertonut'

Johtopäätöksiä yhteen vedettäessä on pyritty nostamaan esiin viime aikojen suurpetoihin liittyvää kotimaista yhteiskunnallista tutkimusta, joka on virinnyt yhtä matkaa suurpetopoliittikan kriisiytymisen kanssa. Johtopäätöksissä on myös mukana julkisesta puheesta, eli tässä tapauksessa mediasta ja sidosryhmien kannanotoista, tehtyjä yleistyksiä.

6.1 TUNNEONGELMA

Suurpetojen salakaatajien toiminnan motiivien ja yhteisön salakaadoille antaman tuen tutkiminen vaati luovaa tutkimusotetta. Kenen mielipiteellä on väliä? Kuinka saada ihmiset kertomaan eettisesti hankalasta aiheesta ja kuinka mitata yhteisön tuen suuruus? Asennetutkimukset ovat useimmiten vaihtoehtojen valitsemiseen perustuvia määrällisiä tutkimuksia ja tällöin tutkimusjoukkoon saadaan kustannustehokkaasti mahdutettua suuri määrä ihmisiä. Näillä tutkimuksilla saadaan aikaan yleistyksiä, mutta ei kuitenkaan tietoa asenteiden monimuotoisuudesta, perusteluiden kirjosta tai poikkeavista, pohdintaa vaativista kommentteista.

Yhteisön tuen ja sen suuruuden selvittämiseksi päädyimme käyttämään aineistonkeruussa eläytymismenetelmää, joka osoittautuikin erinomaiseksi menetelmäksi. Aineiston perusteella kykenimme arvioimaan salakaatajien toiminnan motiiveja sekä etenkin yhteisön antaman tuen toimintaympäristöä ja suuruutta. Billigin (1996) retorinen asenneteoria toimi tulosten tulkinnassa, ihmisillä kun on kyky ottaa asema konfliktitilanteessa myös kirjoitetun viestin kautta. Tutkitut asenteet paljastivat siis nimenomaan taipumusta ja aikomusta tukea salakaatoja (Billig 1996).

Suurpetoihin liittyvät asenteet muodostuvat asenteiden kolmikomponenttimallin mukaisesti tunteista, tiedosta ja toiminnasta. Nämä komponentit eivät välttämättä liity aina tiiviisti yhteen vaan asenne voi olla voittopuolisesti esimerkiksi tunnepitoinen (Erwin 2005). Emootioiden merkitys toiminnan sekä käyttäytymisen suuntaajina tunnustetaan laajalti. Tunteen tulkintaan vaikuttaa paitsi henkilön käsitys tai tulkinta käsillä olevasta aiheesta, myös toiminnan sosiaalinen ympäristö (Oatley & Jenkins 1996). Tulkittaessa asenteita on kuitenkin aina kyse tutkijoiden tekemästä tulkinnasta. Tämän tutkimuksen perusteella väitämme, että salakaatoihin johtaneet motiivit ovat voimakkaan emootiokokemuksen suuntaamia. Samoin väitämme, että tarkasteltaessa suurpetojen salakaatojen perusteluita ja pohdittaessa ihmisten suhtautumista suurpetojen salakaatoihin ovat kyseessä nimenomaan vahvaan tunnereaktioon pohjautuvat asenteet. Pohjaamme päättelyn sekä käräjäoikeuden aineistosta nousseisiin salakaatojen taustalla oleviin motiiveihin, että eläytymismenetelmällä tuotetuista narratiiveista vahvasti nousseisiin primaareihin tunteisiin. Tilanteet ja toimintaympäristö, jotka johtavat suurpetojen salakaatoihin, on kyllästetty tunteilla. Salakaadoille annetaan tuki tai tuomio tilanteessa, joka on yhtä lailla kyllästetty tunteilla. Mukana on

vihaa ja sen eri muotoja kuten harmia, halveksuntaa, kateutta ja turhautumista. Pelkoa. Hämmästyttä, mutta myös tyytyväisyyttä ja sympatiaa.

Tämän tutkimuksen valossa susi-ongelma on siis ennen kaikkea tunneongelma. Susiasenteita ei ole mahdollista tarkastella kattavasti ilman että tarkasteltavaksi nostetaan myös niihin liittyvät vahvat tunteet. Etenkin suteen liitetyt primaarit tunteet, kuten pelko ja viha, ovat vahvoja tunteita. Evoluutiopsykologian kautta tarkasteltuna susia kohtaan tunnetun pelon voi olennaisesti katsoa kuuluvan ihmisen evoluutiohistoriaan; susi on uhka ihmisen eloonjäännille (Paartola 2005). Ei ole siis samantekevää, että suden tiedetään tappaneen ihmisiä ruoaksi. Lisäksi riistahallinnon kannanhoidollisten toimien kokeminen epäoikeudenmukaiseksi tai riittämättömiksi johtaa edelleen turhautumisen tunteeseen henkilön kokiessa, etteivät hänen mielipiteensä tule kannanhoidon tavoiteasettelussa ja toimenpiteissä otetuksi huomioon.

Turhautuminen on yksi vihan muoto. Tutkimustulosten pohjalta näyttää siltä, että turhautumista koetaan lainsäätäjiä ja riistahallinnon toimijoita kohtaan. Koetaan, että heidän ajamansa ja toimeenpanemansa kannanhoidolliset toimet kyseenalaistavat turvallisen arkielämän, harrastukset ja elinkeinon harjoittamisen esimerkiksi susialueilla. Viha viranomaisien vääräksi koettuihin päätöksiin ja viha vääräksi koettuihin kannanhoidollisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin kanavoituu lain ottamisena omiin käsiin, suurpetojen salakaatoina. Tämä viha näkyy myös viranomaisien ja metsästäjien välisen yhteistyökyvyn heikkenemisenä. Voimakkaat tunteet etenkin suden ympärillä toimivat perusteina ja katalysaattoreina niin itse salakaatoihin kuin niiden tukemiseenkin.

Pelon ja vihan merkitystä susi-ongelman suuruudessa vähätellään jopa yhteiskunnallisten tutkijoiden toimesta (Rannikko 2013; Ratamäki 2009a). Esimerkiksi Lumiaro (1997), jonka kyselytutkimuksessa miltei joka kolmannes ilmoitti pelkäävänsä sutta, tulkitsee myytin suurpetojen vaarallisuudesta vaikuttavan pelkoihin ja katsoo pelkojen taustalla olevan Punahilkka-sadun kaltaisten tarinoiden. Tämä tunteiden politisoiminen ja vetoaminen pelon tunteen irrationaalisuuteen ei ole kestävä tie. Kyseisenlainen ajattelu johtaa tilanteeseen, jossa susien suojelun argumentointi perustuu oletuksille, jonka mukaan suurpetoihin liittyvät pelon ja vihan tunteet eivät ole järjellä perusteltavissa. Tällöin susien suojelu perustuu toisten ihmisten arvomaailman kyseenalaistamiseen.

”Petoviha” on yleisesti käytetty termi kun pohditaan suurpetoihin kohdistuvan vihan muotoa. Toisaalta petovihaa käytetään perusteltaessa niiden ihmisten asenteita, jotka eivät hyväksy suurpetojen läsnäoloa. Ikään kuin tuolloin vihan tunne olisi jotenkin irrationaalisempaa, poistettavissa valistuksen avuin. Suurpetojen salakaatajat pohtivat petovihaa seuraavasti:

”Eikä siihen tule mitenkään muuten sitä semmoista viettiä jos ei se riipaise itseä. Sillä lailla justiin, esimerkiksi lampaat on aidassa ja jos joku näistä (suurpedoista) tulee siihen, se alkaa riipaisemaan ja lujasti. Ja jos edellisessä ei ole löytynyt poroja, hirviä tai lampaita, niin silloin se niinkö tulee se petoviha.”
salakaataja-ph

”Nyt puhutaan petovihasta, niin mää sanon että siinä mennään sinne niin kauas sinne Punahilkka - Iso Paha Susi -kuvioihin. Että siinä on ne jotka puhuu petovihasta ne ei tiedä mikä on sitä oikeata vihaa. Minä olen itse sen itse henkilökohtaisesti kokenut, olen puolin ja toisin siis täällä, tappiota mutta olen myöskin jonkun bonuksen saanut takaisin, korvattua.... On sitten joskus viha ihan älyttömän suuri, että se on oikein mustaa vaikka repisin kapaleiksi sormilla sen hurtan”
salakaataja-up

”Sudesta voin sanoa sen, että petoviha ja se oikea viha on kaksi eri asiaa. Petovihaa mä en edes tiedä onko ne toimittajat tämän, maisterinaiset, vai mitä mää niitä tituleeraan, jotka lietsoo ehkä jossain vaiheessa että HUI KAUHEA mikä elukka.”
salakaataja-up

Onko termin petoviha sisältämä tunnelataus jotain minkä eri arvopohjalta asiaa tarkastelevat henkilöt voivat yhteisesti allekirjoittaa? Vai kyseenalaistaako petoviha vihan tunteen oikeutuksen alistamalla sen irrationaaliseksi ja valistuksen keinoin muutettavaksi tunnetilaksi? Onko petoviha oikea tunne kun pohditaan vihaa eläintä kohtaan, joka verottaa elinkeinoa, kun taas ihmisen perheenjäseniin joihin koirankin voi laskea kuuluvan, kohdistuvan uhan kohdalla ihminen tuntee toisenlaista vihaa, ehkäpä raivoa? Eläytymismenetelmällä kerätyissä narratiiveissa sana petoviha esiintyy ainoastaan kuusi kertaa. Sana viha vielä harvemmin. Ei siis voi olettaa, että ihmiset erittelisivät tietoisesti vihan tunteita pohtiessaan salakaatojen motiivia. Tunteita ei kirjoiteta ylös, vaan ne ovat ennemminkin tulkinnanalaisia käsitteitä. Tässä tutkimuksessa päädyimme välttämään petoviha-termin käyttöä yleistyksissä ja sen sijaan puhumaan vihasta ja sen eri muodoista sekä kohteista.

Tarkasteltaessa salakaatajien tarinoita, nousee esiin myös kostonhalu. Kostaminen toisaalta itse pedolle, mutta taka-ajatuksena myös turhautuminen viranomaisien toimiin ja heikkosi koettuun poikkeuslupajärjestelmään.

”Niin, että sain pois tuon. Semmoinen siinä varmaan tulee. Kyllä sillä lailla sitte varmasti tulee kun esimerkiksi niistä lampaistaki sen sata lammasta raatelee ja sitten hakee siihen sitä lupaa eikä sitä sitten saa niin kahden viikon päästä ajattelee että ni mitä järkee siinä enää on. Sil-lai saattaa olla silmissäänki se homma.”
salakaataja-ph

”Kostomentaliteetti oli mukana siinä. Koska minä näin sen vaimon surun, mitä se koki sen koiran takia. Se oli niinkö vaimon lapsi olisi tapettu ja raastettu.”
salakaataja-up

On syytä myös muistaa, että ei ainoastaan suden vastustus mutta myös sen suojelu perustuu tunteisiin. Tutkimusten mukaan ihmiset suojelevat mieluummin sellaisia eläimiä, jotka aiheuttavat ihmisessä voimakkaan tunnereaktion (Martin-Lopez 2008). Harvinainen, suuri ja suurisilmäinen nisäkäs herättää suojeluväistöt, ja juuri sellainen susikin on.

Se, että käsissä on tunneongelma, asettaa omat haasteensa nykypäivän suurpetojen kannanhoidolle. Esimerkiksi yhteiskunnan päättävien tahojen käsitykset ja arvot susiin ja niiden

kannanhoitoon liittyen olivat yhtenevät susialueilla elävien kansalaisten kanssa aina 1970-luvun puoliväliin saakka. Susien aiheuttamaan pelkoon tartuttiin vakavasti ja yhteistuumin, yhteiskunnan avustuksella (tapporahat, ammattimetsästäjät). Yhteiskunnassa oli yhteinen tahtotila poistaa sudet, ja sudenkaatajat olivat kaikkien yhteisiä sankareita. Sama susipelko on tullut asukkaiden elämään vuosikymmenien sudettoman ajan jälkeen (mm. Bisi & Kurki 2005), mutta yhteiskunta ei enää vastaa pelkoon, mikä aiheuttaa välillisesti vihan eri muotoja. Pelko kulminoituu suurpedoista nimenomaan suteen. Tämä johtunee suden ainutlaatuisesta suhteesta ihmiseen.

6.2 SUSIONGELMA

Kun puhutaan suurpetoihin kohdistuvista vahvoista pelon tunteista, puhutaan useimmiten sudesta. Ihmisen suhde suteen onkin verrattuna muihin suurpetoihin hyvin erityinen. Ahma, ilves ja karhu voivat hyödyntää ihmisen tarjoamaa resursseja, mutta ne eivät lähesty ihmistä saalistamistarkoituksessa. Susi on pedoistamme ainoa, joka voi aktiivisesti hakeutua ihmisen läheisyyteen saalistustarkoituksessa (Jhala & Sharma 1995; Kruuk 2002; Kumar 2003; Linnell ym. 2002; McNay 2002, McNay & Mooney 2005). Koko maailmassa susi on 1900-luvulla tappanut karhuun verrattuna kaksinkertaisen määrän ihmisiä vaikka Suomessa karhu onkin viimeisen sadan vuoden aikana ollut ihmiselle sutta kohtalokkaampi (Kojola & Heikkinen 2013). Karhu ei kuitenkaan saalista ihmistä, vaan se puolustautuu uhkaavaksi kokemassaan tilanteessa.

Susi on myös ainoa petomme, joka hakeutuu koirien läheisyyteen saalistustarkoituksessa. Susilauma, jossa alfaparin uros on nuori, tappaa alueeltaan koiria reviiirikilpailun vuoksi, ei ravinnon vuoksi, kun puolestaan vanhemman ja kokeneemman alfauroksen lauma tappaa alueeltaan koiria lähinnä silloin, kun lauman ravintotilanne on heikko (Kojola & Heikkinen 2013). Ilveksen raatelemaksi on viime vuosina joutunut useita koiria, mutta ilves ei saalista koiria, vaan näissä tilanteissa se puolustautuu joutuessaan koiran ahdistelemaksi.

Tämä suden erityinen suhde ihmiseen on poikunut useita suteen liittyviä asennetutkimuksia niin kotimaassa kuin muuallakin. Konfliktin syynä on pidetty susien metsästyskoirille aiheuttamaa uhkaa, suden aiheuttamia vahinkoja lammasta ja porotaloudelle sekä suden hirvikantaan kohdistamaa verotusta (Bisi ym. 2010; Kardell & Dahlström 2012), mutta erityisesti suden aiheuttamaa huolta ja pelkoa turvallisuudesta sekä suteen liittyviä erityispiirteitä eläimenä, sekä sen tekoja ja käyttäytymistä (Bisi & Kurki 2005).

Maailmalla on tehty vuosien 1972 ja 2000 välissä 38 määrällistä asennetutkimusta yksinomaan sudesta (Williams ym. 2002) ja tuon jälkeen trendi on ollut etenkin Pohjoismaissa kasvava. Tutkimusten mukaan ihmiset suhtautuvat sitä myönteisemmin susien suojeluun, mitä kauempana sudet heistä elävät (Ericsson & Heberlein 2003, Ericsson ym. 2006, Karlsson & Sjöström 2007). Ihmiset jotka elävät susialueilla, ovat metsästäjiä tai omistavat metsästyskoiran, suhtautuvat kielteisemmin susien suojeluun (Karlsson & Sjöström 2007; Bjerke ym. 1998; Williams ym. 2002; Ericsson ym. 2003).

Kun kyseessä on tunnepohjainen ongelma, on turha vähätellä suden ja ihmisen pitkää yhteistä jännitteistä historiaa. Ensimmäisistä löydettyistä kirjoituksista saakka suteen suhtautuminen on ollut hyvin väritynyttä (Mykrä ym. 2005; Mykrä & Pohja-Mykrä 2005; Pohja-Mykrä ym. 2005). Tarkasteltaessa lakeja ja asetuksia keskiajan maanlakien päivistä aina 1970-luvulle saakka, huomataan, että menneiden polvien suomalaisten susisuhdetta on luonnehtinut ainoastaan kiivas vaino. Susi on ollut yksiselitteisen lainsuojaton, ja tämän asennoitumisen motiiveina ovat olleet suden taholta koettu uhka ihmisen hengelle ja terveydelle sekä suden aiheuttamat vahingot riistamailla ja eritoten karjalaitumilla (Mykrä ym. 2005; Mykrä & Pohja-Mykrä 2005; Paartela 2005; Pohja-Mykrä ym. 2005). Historialliset tiedot susien lastensurmista Varsinais-Suomessa vuosina 1880–1881 (Teperi 1977; Poussette 2000; Linnell ym. 2002) ovat pysyneet puheenaiheena vuodesta toiseen. Lehdistön merkittävästä roolista johtuen juuri tuo kaksivuotinen tapahtumasarja on säilynyt hyvin ihmisten tiedossa, mutta harvempi tietää, että 1800-luvulla oli jo ennen kyseisiä tapahtumiakin susien raatelemana kuollut Suomessa ainakin 42 lasta ja kaksi aikuista (Linnell ym. 2002). Rabiasta sairastaneiden susien hyökkäyksistä uutisoitiin erikseen (Teperi 1977), eivätkä niiden puremiin kuolleet sisälly näihin lukuihin. Lounaisen Suomen lisäksi ihmissyöjäsusia tavattiin ainakin Käkisalmenla, Kemiössä, Kivennavalla ja Tampereen seudulla. Paartola (2005) pohtiessaan susipelkoa, toteaa sen olevan pohjimmiltaan pelkoa tulla susien tappamaksi ja jopa syömäksi.

Joidenkin sidosryhmien taholta suden vaarallisuutta ihmiselle vähätellään vertaamalla niitä muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin tai vaaratilanteisiin. Esimerkiksi suden aiheuttamaa uhkaa ihmiselle suhteutetaan liikenteen ihmisille aiheuttamiin vammautumisiin ja kuolemiin. On kuitenkin epäloogista verrata eri suuruusluokan ja eri toimintaympäristön ongelmia keskenään (Ratamäki 2009a). Esimerkiksi liikenneonnettomuuksiin joutumisen riski tai karhun puolustautuminen uhkaavassa tilanteessa eivät millään tavalla pienennä riskiä kohdata susi.

Ei ainoastaan pelko ja viha, vaan muutkin tunteet vaikuttavat susiongelman suuruuteen. Ratamäki (2009b) on pohtinut susiongelmaa yhteiskunnallisena ongelmana ja painottaakin epäoikeudenmukaisuuden tunteen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien (etenkin omaan turvalliseen asuinpiiriin) vähyyden vaikutusta susiongelman suuruuteen. Tilanteessa, jossa susien läsnäolo saa ihmiset muuttamaan käyttäytymistään ja jokapäiväistä elämäänsä, voidaan myös katsoa susien käyttävän valtaa suhteessa ihmisiin (Lähdesmäki 2011). Susien suojelun ollessa ylhäältä päin johdettua ja susialueen ihmisten kokiessa, ettei heitä kuulla, saadaan aikaan kansalaisissa lisäksi voimattomuuden ja toivottomuuden tunnetta (Sharpe ym. 2001, Ericsson ym. 2008). Nämä tunteet olivat tulkittavissa myös tämän tutkimuksen aineistosta.

”Kyseinen suurpedon tappaja oli kyllästynyt siihen miten voimattomia suurpetojen suhteen ollaan. Lapset pelkäävät liikkua illalla pihalla, saati lähteä kaverinsa luo pyörällä 3 km:n päähän. Naapurin lammastila on saanut kokea suden tappamia karitsoja ja perheen pienin 6-vuotias lapsi, joka on tykännyt käydä katsomassa naapurin

lampaista ja karitsoja on surullinen ja näkee painajaisia taloa ympäröivistä susilaumoista jotka ovat hyökkäämässä kohti. Viralliset kaatoluvat alueella pyörivän suden tappamiseen, ovat niin hankalat ja kankeat, ja kaatoluvan saanutta sutta on yritetty useita viikkoja ajaa oikealle alueelle. Sinä aikana sama susi on ehtinyt jo vieraila lehmätilan nurkissa, josta se on hädetty pois mutta yhden peuran se oli ehtinyt tappaa talon läheiselle pellolle. Taustalla on siis paljon pelkoa ja ahdistusta voimattomasta tilanteesta mille perheenisä ei ole voinut tehdä mitään, koska tarvitaan paljon byrokratiaa ja paperisotaa että muutoksia tilanteeseen ja ahdistukseen voisi tapahtua.”

nainen^{22/28} 'kerto'

Vähätteleillä suden aiheuttamaa uhkaa luodaan yhteiskunnallinen tilanne, jossa ensimmäisen ihmisuhrin tullessa vastuu saattaa kaatua ei ainoastaan päättävien tahojen, vaan myös julkisessa puheessa suden vaarallisuutta vähätelleiden tahojen syliin. Tuolloin kyseessä olisi suden suojelun kannalta kovin testi. Lienee selvää, että susikantamme ei kestä yhtään ihmisiä.

6.3 KANNANHOIDON KRIISI JA SIIHEN REAGOIMINEN

Suurpetopoliitikka kulminoituu suurpetokantojen hallintaan; toimijoihin, toimenpiteisiin ja prosesseihin. Suurpetopoliitikan onnistumista voidaan mitata sen ekologisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten strategisten tavoitteiden saavuttamisella, ja suurpetopoliitikan tehokkuudella saavuttaa halutut tulokset käytetyillä resursseilla. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan keskitytä strategisten tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseen. Sen sijaan pohdinnan keskiössä on suurpetojen salakaatojen myötä esiinnoituneet riistahallinnon haastaminen, joka asettaa vaakalaudalle suurpetokantojen hallinnon onnistumisen koko kentän.

Tämän tutkimuksen valossa väitämme, että salakaatojen toiminnan motiivit ja yhteisön salakaadoille antama tuki viittaavat niin merkittävään ongelmaan, että se tulee ottaa huomioon kannanhoidon linjauksissa ja toimenpiteissä. Väite nojautuu seuraaviin tutkimustuloksiin:

- 1) Susien salakaatoihin liittyy mittava piilorikollisuus, joka haastaa kannanhoidon hallinnon.
- 2) Salakaatojen motiivi on 2/3 tapauksista (käräjäoikeuksien tuomiot 2005–2010) julkishallinnon haastaminen.
- 3) Salakaatajat ja heidän ympärillään oleva yhteisö elävät samassa kokemusmaailmassa, jossa jaetaan suurpetoihin kohdistuva pelko ja viha, sekä viranomaisten toimia kohtaan koettu turhautuminen.

- 4) Aineistossamme ikäluokasta riippuen metsästäjistä 72,5–75 % ja naisista 53,1–68,8 % antoi tukensa salakaadoille.
- 5) Aineistossamme riippumatta asuinpaikasta enemmistö metsästäjistä ja naisista antoi tukensa salakaadoille.
- 6) Vastaajan saatua eläydyttäväkseen kehyskertomuksen, jossa täytyi pohtia syitä sille, että salakaadon tietoonsa saanut henkilö kertoi salakaadosta eteenpäin viranomaisille, kehitti yli puolet metsästäjistä tarinan, jossa salakaataja oli joko joutunut pakkotilanteeseen tai tapahtuma oli vahinko.
- 7) Vastaavan kehyskertomuksen versiossa naisilla esiintyi tarinoita, joissa ”käräyttämisen” tapahtui ainoastaan siksi, että kestävä petotilanne saadaan viranomaisten tietoon.
- 8) Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden vastauksista osa hylättiin siksi, että vastaajat ohittivat kehyskertomuksen ja kirjoittivat suoraan mielipiteensä. Näistä peräti 3/4 kuvasi petotilanteen mahdottomuutta ja viranomaisten kyvyttömyyttä ratkaista tilanne.

Kuten aiemmin on todettu, tämän tutkimuksen tarkastelun kohteeksi nousi voimakkaasti susi. Hiedanpää & Pellikka (2012) nostavat esiin suden kannanhoidon hallinnon keskeisen ongelman. Julkishallinto ohjaa ja kontrolloi normatiivisin keinoin, mutta ei tarjoa toimivia työkaluja saati apua susien kanssa elämiseksi. Sen sijaan yhteisöjen on itse keksittävä ja toteutettava sopeuttavat keinot (Hiedanpää & Pellikka 2012). Myöhemmin kappaleessa 6.3.2. esitetyt, poronhoitoalueen ulkopuolisen susikannan hoitoon ehdotetut kehittämistoimet (numerointi 1–8), ovat sellaisia käytännön toimenpiteitä jotka parhaimmillaan voisivat edesauttaa yhteisöjen sopeutumista susiin. Toimenpiteiden onnistuminen vaatii kuitenkin vahvaa sitoutumista julkishallinnolta ja sidosryhmiltä.

6.3.1 SUURPETOPOLITIikka ON KRIISSÄ

Suurpetojen salakaatoja on käsitelty mediassa enenevässä määrin alkaen Suomen liittymisestä EU:n jäseneksi. 1990-luvun lopulta aina nykyhetken saakka uutisointi on saanut yleensä aikaan vilkasta mielipiteidenvaihtoa niin lehtien palstoilla kuin sosiaalisessa mediassakin (Lähdesmäki 2011; Niemelä ym. 2013). Keskustelun siirryttyä lehtien uutisoinnista aina poliittisille foorumeille saakka, on vastakkainasettelu eri toimijoiden kesken korostunut etenkin alueellisesti. Alueellinen liikehdintä ja median kautta tapahtuva julkinen puhe on viime aikoina ollut voimissaan muun muassa Taajamasusi ry:n aikaan panemana. Keskiössä ovat olleet lounaisen Suomen niin kutsutut pihasadet ja niiden poistamiseen tähänneet kampanjat sekä keskustelutilaisuudet. Perhossa tammikuussa 2013 esiin tullut kolmen suden salakaatotapaus räjäytti lopullisesti salakaatokeskustelun mediassa. Kyseinen jahti oli suunniteltu ja toteutettu paikallisten metsästäjien toimesta, joista osa toimi myös riistahallinnon luottamustoimissa.

Median kiivaan kirjoittelun myötä helmikuussa 2013 MTV3 julkaisi kyselytulokset, jonka mukaan joka kolmas suomalainen on sitä mieltä, että Suomessa on liikaa suurpetoja. Samaisessa kyselyssä selvitettiin salakaatojen hyväksyntää ja tulosten mukaan joka viides vastaaja hyväksyy suurpetojen salakaadot. Muutamaa päivää myöhemmin Maaseudun tulevaisuus julkaisi internet-sivuillaan lukijoilleen kohdennetun asennekyselyn tulokset, jonka mukaan 38 % vastanneista henkilöistä kannatti pihapiiriin tulevien susien välitöntä ampumista ja 16 % vastanneista hyväksyi suurpetojen salakaadot.

Aiemmat asennetutkimukset ovat keskittyneet siihen, kuinka suurpetoihin suhtaudutaan. Mielenkiintoista kyllä, nytemmin tutkimusaiheeksi on noussut suhtautuminen suurpetojen salakaatoihin eli rikolliseksi määriteltyyn toimintaan.

Tässä käsillä olevassa tutkimuksessa suhtautumista suurpetojen salakaatoihin on lähestytty laadullisella asennetutkimuksella. Tulosten perusteella voidaan todeta, että yhteisön antama tuki salakaadoille on vahvaa (kts. kpl 5.3.2.). Salakaattajien yhteisön ydinryhmä tukee salakaatoja. Tukensa antavat niin naiset kuin metsästäjät, niin nuoret kuin vanhat, asuinpaikasta riippumatta. Pontimena toimii yhteinen turhautumisen tunne viranomaistoimiin sekä yhteisesti koettu turvattomuuden tunne. Tämä yhteisön tuki mahdollistaa salakaatojen toteutumisen ja jatkumisen piilorikollisuutena.

Suurpetojen kannanhoidollisia tavoitteita ja toimia ei kaikilta osin hyväksytä, joten käsissä on siis sekä aktiivista lainsäädännön ja riistahallinnon haastamista, mikä näkyy suurpetojen salakaatoina, että passiivista haastamista joka näkyy salakaatojen hiljaisena hyväksymisenä tai ilmiantamatta jättämisenä. Toimintamalli on eri, mutta viesti viranomaisille on sama. Kannanhoidollisia toimia ei hyväksytä, eivätkä ne siten saa tukea kansalaisilta. Kyseessä on suden kannanhoidon yhteiskunnallisen hyväksynnän puute, joka on johtanut legitimitiikkikriisiin (Kyllönen 2010; Rannikko 2012).

Myös Rannikko (2012) tulee pohjoiskarjalaista yhteisöä tutkiessaan johtopäätöksissään samaan lopputulokseen; suden salakaadot ovat susialueella asuvien ihmisten arjen vastarintaa, joka halutaan pitää piilossa. Hyvin pieni salametsästäjien joukko osallistuu siihen fyysisellä teolla ja hiljainen enemmistö vaikenemalla. Kyse on kiistämisen kulttuurista, joka on suuntautunut EU-vetoista petopolitiikkaa vastaan. (Rannikko 2013)

Tätä lainsäädännön ja kannanhoidon toimien hyväksyttävyyttä kansalaisten silmissä on testattu toki aiemminkin, mutta viestiä ei ole osattu lukea oikealla vakavuudella. Jo kannanhoidon linjausten tueksi tehdyistä empiirisistä selvityksistä (Bisi & Kurki 2008; Liukkonen ym. 2006; Mykrä ym. 2006; Pohja-Mykrä & Kurki 2008) sidosryhmien ja kansalaisten asenteista ja toivomuksista kansalliselle kannanhoidolle on löydettävissä viesti siitä, että suurpetojen suojele ei ole empiirisesti legitimiä (Borgström 2011). Jotta kannanhoidolliset toimenpiteet olisivat sosio-kulttuurisesti hyväksytyjä, täytyy niiden tapahtua ihmisten jokapäiväisen arkielämän ehdoilla. Kannanhoidon strategisten tavoitteiden vaatimat toimenpiteet eivät siis saa haitata elinkeinon harjoittamista, harrastuksia tai totuttua kulttuuria. Borgström (2011) katsookin, että suden suojele ei ole legitimiä nimenomaan sosio-kulttuurisella sektorilla.

Tätä käsillä olevaa suden kannanhoitoon liittyvää legitimitiikkikriisiä voi myös avata lisää seuraavalla tavalla. Borgströmin (2011) mukaan vallankäytön legitimitietin perusteiksi erotetaan useimmiten niin kutsutut panoselementti ja tuotoselementti. Panoselementillä viitataan vallankäytön oikeuttaviin lähteisiin eli suurpetojen suojelella ja kannanhoidossa muun muassa EU:n luontodirektiiviin. Tuotoselementti viittaa puolestaan vallankäytön päämääriin ja lopputuloksiin. Kyseinen jako perustuu ajatukseen siitä, että vaikka vallankäyttö perustuisi kuinka hyväksytyihin sääntöihin, voi se menettää oikeuksensa, mikäli vallankäytön päämäärät ajautuvat ristiriitaan kansalaisten päämäärien kanssa. Legitiimillä tavalla säädetty lainsäädäntö voi siis kansalaisten mielestä olla niin epäeettinen, ettei sitä voi noudattaa. (Borgström 2011) Tämä on se epäkohta, johon reagoidaan suurpetojen salakaadoilla ja niiden hyväksymisellä ja tukemisella.

Suurpetopolitiikan kriisiytyminen näkyy myös eri sidosryhmien kärkeissä kannanotoissa aiheen tiimoilta. Kannanhoidollisten toimenpiteiden nojassa RKTL:n antamiin virallisiin kanta-arvioihin, on tärkeää ylläpitää yleistä luottamusta tämän toimijan puolueettomuuteen ja asiantuntemukseen. Viime vuosina metsästäjien etujärjestö Suomen Metsästäjiliitto on voimakkaasti ilmoittanut eriävät mielipiteensä kanta-arvioista ja kasvattanut näin epäluottamusta metsästäjien ja tutkijoiden välille (SML 2009–2013). Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto on sekin laittanut lusikkansa soppaan ja tiedottanut, että luottamus suurpetopolitiikkaan on vaakalaudalla, koska suurpetojen kannansäätely ei näyttäisi olevan enää riistapolitiikasta vastaavien viranomaisten hallinnassa (MTK tiedote 2013). RKTL:n käytännön työ hankaloituu ja pahimmillaan estyy sidosryhmien välillä vallitsevan epäluottamuksen vuoksi. Metsästäjien pantatessa suurpetojen jälkihavaintoja ja maanomistajien vastustaessa susien pannoituksia, ollaan tilanteessa, jossa suurpetojen kannanhoidon hallinnointi vaarantuu.

Toisaalta maa- ja metsätalousministeriön myöntämät vuosittaiset pyyntiluvat esimerkiksi ilveksen kohdalla ovat ylittäneet RKTL:n arvion kestävästä vuosittaisesta verotuksesta, minkä voi loogisesti ajatella olevan epäluottamuslause virallisia kanta-arvioita kohtaan. Kyseessä on kuitenkin poliittisen päätöksenteon tulos (Härkönen 2009). Tuore tapaus maa- ja metsätalousministeriön asetuksesta susien poikkeuslupien lisäämiseksi susialueiden ihmisten painostuksen johdosta (MMM tiedote 2013) konfliktin lieventämiseksi on kirjoittanut Luonto-Liiton, Suomen luonnonsuojeluliiton ja WWF Suomen kannanoton, jossa he peräävät vastuullisuutta maa- ja metsätalousministeriön susipolitiikkaan siten, että poikkeuslupia ei enää myönnetä; ”Ministeriön ei pidä nöyrytyä suden salametsästyksen edessä antamalla lisää tappolupia” (LL 20.2.2013).

Suurpetojen kannanhoito on tavoitteiden asettamisesta aina toteutukseen saakka täynnä ristiriitaisia odotuksia. Tällä hetkellä vahvasti ekologiin reunaehtoihin ja strategiaan taivotteisiin kuten suotuisan suojele saavuttamiseen nojannut susipolitiikka on osoittanut heikkoutensa. Yksinomaan sopivan kannankoon määrittäminen ja oikean kannankoon laskeminen tuottavat kärjistyneitä ristiriitatilanteita eri sidosryhmien välille, saati sitten kannanhoidon muut toteutuksen keinot.

Suurpetopoliittikka on eittämättä vaikeuksissa. Tarkastelua voisi tehdä ekologisten, taloudellisten tai yhteiskunnallisten ongelmien kautta. Kriisiytymisen taustalla olevat syyt viittaavat vahvasti sosiaalisen kestävyuden ongelmiin. Demokraattinen päätöksenteko, sekä oikeus turvalliseen asuinympäristöön, harrastuksiin ja kulttuuriin on kyseenalaistettu. Tämän tutkimuksen yhteenvedossa keskitytäänkin vetämään yhteen ylösnousseita sosiaalisen kestävyuden aikaansaamisen ongelmia ja mahdollisia ratkaisumalleja jotka vaikuttavat nimenomaan tunneperäisiin asenteisiin.

”EI MINUN TAKAPIHALLENI!”

Yleinen tahtotila on, että susia ei haluta tappaa sukupuuttoon vaan ne halutaan säilyttää osana Suomen luontoa (Bisi & Kurki 2005). Susien salakaataja toteaa seuraavasti.

”No totta vissiin se kuuluu. No susihan se on kyllä tosi se kuuluu tänne. Ja on aina kuulunut ja tulee kuulumaan. Sitten kun on liikaa on liikaa. Eihän ne voi tuolla tietää etelässä. No onhan se sielläkin ne syöneet koirat kettingin päähän ja samoin jänismetsällä ja tuolla. Pitäisi sielläkin vähä haksahda että onko niitä vähän likaa.” salakaataja-ph

Kyseessä on paradoksi, joka jännittyy maalla ja kaupungissa asuvien ihmisten, sekä maalla asuvien ihmisten ja suojelujärjestöjen välisissä keskusteluissa siihen, missä sudet saavat elää. Suojelujärjestöjen ja kaupunkilaisten mielestä sudet saavat elää niille luontaisilla elinalueilla. Susialueilla asuvien ihmisten mielestä suurpetoja saa olla, kunhan ne eivät tule ”minun takapihalleni”. Susi-alueiden asukkaat haluavat sudet ”erämaihin” tai ”kaupunkilaisten iloksi”. Erämaita ei Suomessa poronhoitoalueen eteläpuolella kuitenkaan ole sen enempää kuin suurempia asumattomia seutujakaan. Esimerkiksi nykyisillä Satakunnan ja Varsinais-Suomen susialueiden alueella susi on kauimmillaankin ihmisestä ainoastaan 3–4 kilometrin päässä (STT 2013). Voikin kysyä, että onko sudelle laisinkaan sopiva sellainen elinympäristö, missä se hakeutumattakin ajautuu väistämättä ihmisen pihapiirin tuntumaan.

On perusteltua ajatella, että kaupungissa asuvan henkilön on helpompaa suojella suurpetoja, koska suurpedot eivät siellä haasta kansalaisoikeuksia aiheuttamalla uhkaa turvallisuudelle tai aiheuta elinkeinolle taloudellisia menetyksiä. Kaupunkilaiselle on tullut tutuksi ”ei minun takapihalleni” -ilmiö (NIMBY; Not In My Backyard) muun muassa perustettaessa kehitysvammaisten tukiasuntoja Marjaniemeen tai asunnotomien ensisuoja Töölöön. Kyseisten alueiden asukkaat ovat kokeneet pelkoa, vihaa, turvattomuutta ja vääryyttä, sekä pelänneet taloudellisia ongelmia (Kuparinen 2008). Lienee todennäköistä, että sudet kaupunkilaisten takapihoilla saisivat aikaan saman ilmiön.

NIMBY – ilmiö esiintyy tilanteissa, joissa yksilö tai yhteisö joutuu omassa elinympäristössään altistetuksi sellaiselle sosiaaliseen muutokselle jonka päätöksen takana ovat yhteiskunnan päättävät tahot. Tällöin kaavailtu tai jo tapahtunut toimenpide saattaa saada voimakasta yhteisöllistä vastustusta. Vikströmin

(2000) mukaan yksi keskeinen piirre ihmisten suurpetoasenteissa on, että maassamme tulee olla elinvoimaiset suurpetokannat kunhan ne eivät vaan ole omalla lähiseudulla. Samanlaisia tuloksia on saatu myös Ruotsissa (Ericsson ym. 2008).

6.3.2 KANNANHOIDOLLISET TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

KETÄ PITÄÄ KUULLA SUURPETOJEN KANNANHOIDOSSA

Suurpetopoliittikan kriisiytymisen taustalla on kannanhoidon tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteiskunnallisen hyväksynnän puute, joka on johtanut suurpetokantojen hallinnoinnin haastamiseen salakaatojen muodossa. Edellisen valossa on loogista väittää, että etusijalla suurpetokantojen hoidon tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisessa tulisivat olla ne ihmiset, joita suurpedot arjessa koskettavat. On oleellista ymmärtää, keitä pitää kuulla suurpetoja koskevassa päätöksenteossa kannanhoidon onnistumiseksi.

Suurpetoja koskevassa päätöksenteossa on pyritty takaamaan kaikille osallistumisoikeus päätöksentekoon sidosryhmien ja kansalaisten osallistamisen kautta. Lisäksi poliittisiin kannanhoidollisiin toimiin kuten poikkeuslupien myöntöperusteisiin on riistahallintolaissa (158/2011) määritetty valitusoikeus. On katsottu, että ottamalla huomioon päätöksentekoprosessiin liittyvät oikeudenmukaisuuskysymykset osallistamalla paikalliset ja alueelliset sidosryhmät päätöksentekoprosesseihin, voidaan samalla vähentää suurpetoihin liittyviä oikeusprosesseja (Peterson 2003; Pellikka ym. 2008). Esimerkiksi suurpetoneuvottelukunnat voisivat parhaimmillaan edesauttaa ristiriitojen lievenemistä ja eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta, mutta konfliktit eivät kuitenkaan ole hävinneet eikä suurpetopoliittisia yhteiskunnallisia ongelmia ole niiden avulla ratkaistu (Ratamäki 2009b).

Kansalaisten osallistamista kannanhoidon suunnitteluun ja päätöksentekoon voidaan perustella demokratian toteuttamisella (Pellikka ym. 2008). Suurpetojen kannanhoidon kuitenkin pohjautuessa kansallisiin ja kansainvälisiin ekologisiin sopimuksiin, ei demokraattinen päätöksenteko voi enää paikallistasolla toteutua. Päätöksissä pohjataan luonnontieteelliseen tietoon ja suojelutoimenpiteitä pyritään usein perustelemaan ”puhumalla luonnon puolesta”. Suojelun tarve liittyy ihmisen haluun tehdä hyvää ja suojelun tarpeen nähdään usein syntyvän luonnosta itsestään, jolloin ihmisten on suojelussa onnistuakseen otettava nämä seikat huomioon ja pyrittävä sovittamaan ne yhteen omien tarpeidensa ja halujensa kanssa (Lähdesmäki 2011). Tällöin myös loogisesti ajatellaan, että perusta luonnonsuojeluun tulee jostain muualta kuin yhteiskunnallisesta päätöksenteosta (Ratamäki 2009a). Päätökset suojelemisesta kertovat yhteiskunnan arvovalinnoista ja arvottamisesta. Susien oikeudet ja arvot voivat velvoittaa ihmisiä, mutta on oleellista huomata, että nimenomaan ihminen päättää myös sen, millaisia arvoja ja oikeuksia susilla nähdään olevan (Oksanen 2000). Päätöksenteko on siis aina yhteiskunnallista, ihmisestä ja ihmisten arvomaailmoista lähtevää. Ratamäki (2009a) painottaakin, että luontokeskeiset argumentit

ovat ihmislähtöisiä ja kyse on aina erilaisista arvonäkökohdista asetetuista tulkinnoista, joita voi asettaa vaihtoehdoksi yhteiskunnalliselle päätöksenteolle.

Demokraattisen päätöksenteon puuttuessa ja tilanteessa, jossa kaikille pyritään takaamaan yhtäläinen oikeus ympäristöä koskevaan päätöksentekoon, ei taata kaikille kansalaisille tasavertaista asemaa esimerkiksi elinympäristön turvallisuuden osalta. Taajama- ja kaupunkiympäristöön harhautuva suurpeto tapetaan poliisiviranomaisen päätöksellä suurriis-tavirka-avun (SRVA) toimesta mahdollisimman pian ihmisvahinkojen välttämiseksi. Maalla asuvan henkilön kannalta katsottuna kyseessä on vääryyskokemus, sillä pihapiirissä poikenneen suurpeto-tyksilön toiminnan toistuvuus sekä sitä kautta sen vaarallisuuden todistamisen taakka kun jää asukkaalle itselleen. Poikkeuslupan hakeminen vaatii lupaprosessin, jota vaikeuttaa suurpetojen ennustamattomasti tapahtuva vierailu pihapiirissä. On perusteltua väittää, että yhteiskunta on piittaamattomampi haja-asutusalueen asukkaiden turvallisuudesta. Kärjistäen voisikin sanoa, että toteutuneen susikannan hoidon kohdalla toimenpiteillä on osoitettu, että kuullaan sitä osaa kansasta, joka on samaa mieltä kannanhoidon nykytoimien kanssa ja jätetään kuulematta sitä osaa kansasta jonka mielipiteet eriävät halutusta julkishallinnon linjasta.

Jo susikannan hoitosuunnitelman valmistelun aikaan maalla asuvat susialueiden asukkaat kokivat, etteivät he voi vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon, ja että he ovat eriarvoisessa asemassa kaupunkiväestöön nähden (Bisi & Kurki 2005). Rannikon (2012) mukaan paikallisten asukkaiden ja paikallisten olosuhteiden huomioon ottamista ja kunnioittamista täytyisikin pitää yhtenä ympäristöpolitiikan ja ympäristöoikeuden yleisenä oppina. Vaihtoehdot on jätetty vähiin sille osalle kansaa, joka kokee pelkoa, vihaa ja turhautumista. Hiedanpään (2013) mukaan susipolitiikkaa tulisi tarkastella häiriöiden näkökulmasta niin, että tarkastelun keskiössä on se, miten suden läsnäolo häiritsee ketäkin ja miten näiden johtopäätösten avulla voidaan rakentaa ongelmanratkaisua. Tämä vaatii keskustelua, mutta myös yhteisön yhteistä toimintaa (Hiedanpää 2013).

Ratamäki (2009b) muistuttaa, että paikallinen taso ei ole ainoastaan ongelmien luoja suurpetopolitiikassa, vaan paikallisen väestön aktiivisuus ja vapaaehtoistyö suurpetotutkimuksessa on merkittävä yhteistyön muoto ja osa suurpetopolitiikkaa. Suurepetoalueiden ihmiset ovat siis avainasemassa muun muassa riistakantojen koon määrittämiseen tarvittavissa jälkihavainnoinnissa yhteistyössä tutkijoiden kanssa sekä SRVA-toiminnassa yhteistyössä poliisin kanssa.

Kenen mielipiteellä sitten on väliä? Lienee syytä kuulla aktiivisesti reflektoiden juuri niitä ihmisiä, jotka voivat käytännössä estää kannanhoidon toimivuuden. Tämä antaa ymmärtää, että suojelutahojen mielipiteet ovat vähemmän tärkeitä esimerkiksi susikannan hallinnoinnissa. Käytännön tasolla valitusoikeuden myötä kannanhoidolliset uudet aloitukset saatavat vaarantua tai ainakin hidastua suojelutahojen toimesta. Suotuisan suojelutason saavuttamisen reunaehtona pidetään susikannan hoitosuunnitelmassa mainittua 20 lisääntyvää paria. Kyseessä on siis populaatiotason ajattelu, suden elinvoimaisen kannan ylläpito. Julkisuudessa esiintyvät suden suoje-

lun puolesta toimivat tahot vastustavat yksittäisiä susien poikkeuslupia vedoten hupenevaan susikantaan ja valittavat luvista niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Susikannan säilymisen vuoksi olisi ensiarvoisen tärkeää hyväksyä ajatuk-sellinen muutos yksittäisten susien suojelusta kokonaisvaltai-seen susikannan suojeluun.

Kuinka saavuttaa kannanhoidon onnistumisen kannalta niin paikalliset avainhenkilöt kuin alueelliset toimijat pohtimaan susikannan hoitoa? Työkäluna voisi olla mahdollista käyttää sosiaalista verkostoaanalyysiä (SNA), jonka avulla tunnistetaan yhteisön voimakkaat toimijat, mielipidevaikuttajat (Prell ym. 2008), ja sitouttaa heidät susikannan hoidon pohdintaan. Ky-seisen analyysin avulla on mahdollista määrittää edelleen kan-nanhoidon kannalta oleelliset alueelliset sidosryhmät (Prell ym. 2008). Tämä on nähtävä tärkeänä toimenpiteenä, koska nykyisten kannanhoidon sidosryhmien valikoitumisen voi-daan katsoa pohjautuvan ”mutu”-tuntumaan.

- 1) Suden kannanhoidossa ja sen toteuttamisen keinoissa tulee erityisesti ottaa huomioon niiden ihmisten mie-lipiteet, jotka voivat kannanhoitoon ja sen onnistumi-seen vaikuttaa.
- 2) Susialueilla asuvien ihmisten kuulemiseen tulee ra-kentaa toimivat verkostot. On syytä selvittää sidosryh-mäanalyysin ja sosiaalisen verkostoaanalyysin keinoin oleelliset toimijat sekä sitouttaa heidät mukaan susi-kannan hoidon linjausten ja toimintaprosessien poh-dintaan sekä toteuttamiseen.
- 3) Yhteistyökanavat tulee rakentaa suoraan päättäjien, tutkijoiden ja susialueen asukkaiden välille ja keskiössä tulee olla paikallisten ongelmien ratkaiseminen.

TIEDON LEVITTÄMISEN SIJAAN KESKITYTTÄVÄ TUNTEISIIN

Suurpetojen kannanhoidosuunnitelmissa nostetaan esiin kou-lutuksen, neuvonnan ja tiedotuksen tarve. Etenkin suojelujär-jestöt painottavat toistuvasti valistuksen ja tiedotuksen tärke-yttä susipelkojen lääkkeeksi.

On selvää, että etenkin kansallisella ja alueellisella tasolla tiedon siirto esimerkiksi meneillään olevista tutkimuksista ja toimenpiteistä, sekä suurpetopoliittisten mielipiteiden vaihto on tärkeää yhteisen ymmärryksen ja kompromissikannanotto-jen saavuttamiseksi. Lakisääteiset valtakunnallinen riistaneu-vosto sekä alueelliset riistanneuvostot kokoontuvat muutaman kerran vuodessa kooten yhteen viranomaisten, metsästäjien, maanomistajien ja suojelutahojen edustajia. Myös vapaaeh-toispohjalta perustetut alueelliset suurpetoneuvottelukunnat yhdistävät sidosryhmien edustajia.

Valtakunnallisen ja alueellisen tahtotilan siirtäminen pai-kallistasolle on kuitenkin haastavaa ja konfliktien sävyttämää (Hiedanpää & Pellikka 2012). Paikallisella tasolla paneudutta-essa yksittäisten ihmisten asenteiden muokkaamiseen, tulee ymmärtää, ettei tunnereaktioon, kuten pelkoon ja vihaan, vas-tata tehokkaasti tiedottamisen saati valistamisen keinoin (Er-

win 2005). Kotimaisen selvityksen mukaan (Vikström 2000) susipelkoa esiintyi poronhoitoalueen ulkopuolella 44 %:lla vastanneista ja eniten suteen liittyvää pelkoa esiintyi korkeasti koulutettujen keskuudessa, joista yli puolet ilmoitti pelkäävänsä suta. Lisätieto suden biologisista ominaisuuksista ei välttämättä lisää myönteistä suhtautumista suteen. Esimerkiksi Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan metsästäjillä oli paras tietotaso susista, mutta samalla heillä oli myös kielteisin suhtautuminen suteen (Ericsson & Heberlein 2003).

Tavoitteeksi tulisiikin asettaa luottamuksen rakentaminen susialueiden ihmisten kanssa vaikuttamalla suoraan toivotuilla toimintoilla ihmisten tunteisiin. Pelon ymmärtäminen ja hyväksyminen ja sen jälkeen turvallisuuden tunteen lisääminen esimerkiksi petoaidoin ja koulukyydityksin on tärkeyslistalla korkeimmalla. Vaikuttaminen vääryyskokemukseen ja epäoikeudenmukaisuuden tunteeseen voidaan saavuttaa antamalla päätösvaltaa susilauman hallinnoinnista susialueiden asukkaille. Susivahinkoihin kaivataan nopeasti reagoivaa taloudellista vastaantuloa. Luottamuksen kasvattaminen päättäjien ja tutkijoiden sekä paikallisten asukkaiden välille tulee kehittää mahdollistamalla pääsy ajantasaisiin tietoihin susien liikkeistä.

Koska viha kohdistuu yhtä lailla yhteiskunnallisiin prosesseihin kuin itse petoihinkin, täytyy myös kannanhoidollisten toimien kohdistua näihin prosesseihin. Tätä kautta voidaan löytää keinot suurpetoasenteiden muutokseen. Niin aiempien tutkimusten kuin tämänkin tutkimuksen tulosten valossa on nähtävissä jotain itsestään selvää, jota ei kuitenkaan ole kunnolla aiemmin puettu sanoiksi. Suden kohdalla kyse ei ole epäonnistuneesta tiedotuksesta sillä tiedotus ei ole se keino, millä susiasenteisiin voitaisiin tehokkaasti vaikuttaa. Kyseessä on tunneongelma ja siihen pitää vastata niin, että ihmiset tulevat kohdatuiksi tunnetasolla. Asenteiden muuttuminen vaatii siten henkilökohtaista kontaktia ja toimintaa paikallisten toimijoiden kanssa (Erwin 2005).

SOSIAALISET POIKKEUSLUVAT

On tärkeää ymmärtää, että vaikka kannanhoidon ekologisten strategiusten tavoitteiden saavuttaminen vaatii loogisesti ajatellen suden tiukkaa suojelua, on toimenpiteiden ja prosessien löydyttävä vallan toiselta kentältä. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, että oleellista on keskittyä suoraan toimintaan jolla vaikutetaan ihmisten tunnereaktioihin ja haetaan siten paikallisten asukkaiden hyväksyntä kannanhoidolle. On perusteltua väittää, että nykyisessä katoavan susikan tilanteessa täytyy kokeilla äärimmäisiä keinoja (Treves & Karanth 2003), joten keinovalikoimaa mietittäessä on poikettava voimakkaasti aiemmasta ajattelutavasta.

Vuonna 2012 perustettu Taajamasusi ry on ajanut voimakkaasti poikkeuslupia pihassa vieraileville tai pihan poikki kulkeville susille. Kentältä noussutta viestiä on kuultu ja maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt huolensa susiin kohdistuvista kielteisistä asenteista ja susien aiheuttamista sosiaalisista haitoista, jotka ovat aiheuttaneet suurpetoihin kohdistuvia salakaatoja. Tilannetta on pyritty rauhoittamaan myöntämällä lisää poikkeuslupia pihasusiongelman hallitsemiseksi (MMM tiedote 2013).

Tulehtunut tilanne ei suinkaan ole uusi. 1990-luvulla oikeuskansleri otti kannan, jonka mukaan valtiovallan tehtävänä on edistää perustuslaissa taattuja ihmisten turvallisuutta ja luonnon monimuotoisuutta, ja silloin, kun nämä tavoitteet joutuvat ristiriitaan, ensisijaisena on pidettävä ihmisten turvaamista petoeläimiltä (Oikeuskansleri Paavo Nikulan päätös 13.7.1999, dnro 11/21/98). Kaatolupien määriä harkittaessa olisi asetettava tavoitteeksi susikannan saattaminen sellaiselle tasolle, jolla petoeläinten mahdollisuus harhautua asutuksen liepeille jää pieneksi. Kun koetetaan etsiä tasapainoa niin poliittisesti kuin suojelullisesti toimivalle kannanhoidolle onkin syytä pohdita metsästyks- ja poikkeuslupien myöntöperusteita uudelleen niin, että suurpedon tapauskohtainen tappaminen tai alueelta poistaminen helpottuu huolimatta koko kannan silloisesta tilanteesta (Mech 1995; Treves 2002; Treves ym. 2004; Treves & Karanth 2003).

Sudenmetsästyksen toteutus ei nykypuitteissa sidosryhmien asenteiden ristitulessa ole ongelmatonta ja saattaa huonosti organisoituna ja toteutettuna pahimmillaan johtaa toiminnan kyseenalaistamiseen (Hiedanpää & Pellikka 2012). Ratkaisuksi voisi nousta toiminnan liittäminen ainakin mielikuvissa ja mahdollisesti myös käytännössä poliisijohtoiseen ja metsästäjien toteuttamaan SRVA-toimintaan.

- 4) Poikkeuslupajärjestelmää tulee edelleen kehittää joustavammaksi ja alueelliset ongelmat huomioonottavaksi.
- 5) On arvioitava mahdollisuutta kehittää malli, jossa suurpedoille voi antaa poikkeusluvan yksinomaan sosiaalisista syistä.

SUSILAUMAN OMISTAJUUDEN SIIRTO

Rannikko (2011) on löytänyt yhtymäkohtia nykyisistä suden salakaadoista muutaman vuosikymmenen takaiseen hirvien salametsästykseseen. Salametsästyksen puuttuminen oli haastavaa, koska kotitarvemetsästyksellä oli pitkät perinteet. Hirven salakaatoa ei yhteisössä pidetty vakavana rikoksena, joten syyllisiä ei myöskään ilmiannettu. Hallitsevan kulttuurin piirissä ei puolestaan ymmärretty kotitarvemetsästyksen keskeistä asemaa maaseudun elämänmuodossa. Maaseudulla puolestaan hirvenmetsästyksen rajoittamista pidettiin etuoikeutettujen luokkien keinona turvata omia metsästysmahdollisuuksiaan. Maaseudulla myös epäiltiin omien kokemusten pohjalta tutkimuspuolen väitettä siitä, että salakaadot vaarantavat hirvikannan. (Rannikko 2011)

Täsmälleen samat, tässäkin tutkimuksessa osoitetut, jännitteet paikallisyhteisöjen ja keskushallinnon, maaseudun ja kaupunkien, sekä maallikoiden ja tutkijoiden välillä vaikeuttavat myös nykyisen susien salakaatojen ratkaisemista (kts. myös Rannikko 2011).

Mikä sitten ratkaisuksi? Rannikon (2011) mukaan hirven salametsästyksestä päästiin eroon, kun syrjäkyliin perustettiin 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa metsästyssuuroja, jotka ottivat tehtäväkseen metsästyksen organisoinnin alueellaan.

Oman saaliinsa turvaamiseksi metsästysseuroihin järjestäytyneet metsästäjät valvoivat, ettei hirviä salakaadettu heidän metsästysmaillaan (Rannikko 2011). Suden kohdalla ei kuitenkaan toistaiseksi ole kyse hyödynnettävästä metsästysaaliista vaan muutos voisi nousta siitä, että susikannan hoidon tavoitteiden asettelu ja toimenpiteet siirtyvät paikallisille asukkaille.

Susikannan hoito on vuodesta 2006 perustunut poronhoitoalueen, itäisen Suomen ja läntisen Suomen kannanhoitoalueisiin (MMM 2005). Kannanhoitosuunnitelman mukaan kannankokoa pyrittiin kasvattamaan ainoastaan läntisen Suomen kannanhoitoalueella ja reunaehtona pidettiin etenkin sitä, että susikanta ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa paikallisille ihmisille eikä heidän elinkeinoilleen (MMM 2005). Sudet ovatkin siirtyneet halutuille alueille Satakuntaan ja Varsinais-Suomeen, mutta konfliktit ovat entisestään lisääntyneet ja susikanta taantunut voimakkaasti laajemmasta elinpiiristä huolimatta. Taajasta asutuksesta johtuen läntisessä Suomessa sudet ajautuvat väistämättä pihapiireihin sen kummemmin hakeutumatta ihmisen läheisyyteen (STT 2013).

Susikannan tavoitteiden asettelu ja hoito on ylhäältä päin johdettua. Susialueiden asukkailla ei ole riittäviä lainmukaisia vaikutusmahdollisuuksia alueensa susitilanteeseen etenkin kun poikkeuslupakäytäntö koetaan toiminnaltaan kankeaksi. Tilanne vaatii todellista muutosta, jopa päätöksenteon viemistä paikalliselle tasolle. Vaikka tällöin kyetään purkamaan ristiriitojen monimittakaavaisuutta, ei sosiaalisesti kestävien ratkaisujen aikaansaaminen ole ongelmatonta mikäli toiminnan reunaehdot pysyvät ennallaan (Pellikka ym. 2008). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että susikannan hoitoon on tuotava ennen kokeilemattomia toimintamalleja.

Jotta susikantojen hoito saadaan sellaiseksi, että alueen asukkaiden mielipide voidaan aidosti ottaa huomioon, tulee susikannan kannanhoitoalueita pienentää. Tarkasteluasteikona voisi olla yhden susilauman alue ja yksikönä kyseisen alueen susilauma. Susilauman hoidon päättäjänä toimisivat kyseisen lauman alueella asuvat ihmiset, jotka tekisivät linjat yhteydessä kansallisten päättäjien ja tutkijoiden kanssa. Päätösvallan täytyisi käsittää aitoa päätäntävaltaa alueen susien kohtalosta, kuten esimerkiksi kuinka suuren susilauman ja sen aiheuttamien vahinkojen ja etenkin aiheuttaman turvattuudentunteen kanssa alueen asukkaat voivat elää. Pelon ehkäisyssä ensisijaisena toimenpiteenä on pannoitusten kautta saatavan tiedon välitön jakaminen alueen asukkaille. Toiminnassa esiin nousevat yhteisesti suoritettut kannankoon laskennat sekä tarvittaessa yhteisesti organisoitu sudenmetsästyminen. Yhteiskunnan on myös syytä miettiä rahallista vastaatuloa susialueen asukkaille, eikä ainoastaan nopeasti reagoivan vahinkokorvausjärjestelmän kautta.

Yhteisöllisen omistajuuden kautta vaikuttamalla suoraan muun muassa pelon, vihan ja turhautumisen tunteisiin voidaan löytää reitti asennemuutokseen. Ylipäätään pyrittäessä vaikuttamaan asenteisiin, voi olla edullisempaa keskittyä vaikuttamaan suoraan ryhmän asenteisiin kuin pyrkimällä vaikuttamaan yksilöön (Lambert & Lambert 1971, Erwin 2005).

- 6) Susilauman hallinnan omistajuus tulisi siirtää susilauman reviiirillä asuville ihmisille. Tämä tarkoittaa päätösvaltaa alueen susista, kuten niiden määrästä perustuen alueella siedettäviin vahinkoihin ja pelkoihin.
- 7) Susialueilla asuville ihmisille tulisi maksaa siitä, että he jakavat asuinalueensa susien kanssa. Tietystä susimäärästä tulisi saada normaalin vahinkokorvausmenettelyn lisäksi rahallinen korvaus, jonka asukkaat voisivat kohdentaa haluamallaan tavalla esimerkiksi koulukyyteihin, petoaitoihin, mutta myös yhteiseen virkistykseen ja tapahtumiin, koululaisten ja eläkeläisten matkoihin ym. Yhteiskunnasta täytyisi löytyä tahtotilaa korvata nimenomaan sosiaalisista syistä aiheutuvat kustannukset. Tällöin viesti olisi selvä; yhteiskunta arvostaa sitä, että asukkaat suostuvat elämään susien kanssa.

SUDELLE ARVO METSÄSTYSSAALIINA JA MATKAILUN VETONAULANA

Susi ei suinkaan nouse ensimmäisenä mieleen kun mietitään arvokasta metsästysaaliista. Vaikka sutta ei syödä, on siitä hyödynnettävissä komea turkki ja esimerkiksi kallo trofeeksi. Tarkasteltaessa vanhoja tilikirjoja huomataan, että susiturkki on aikanaan ollut kovassa arvossa. Tilastointia edeltävistä ajoista ei valitettavasti ole tarkempaa tietoa, mutta muun muassa 1800-luvun puolivälin tienoilla vuosittainen susisaalis oli useita satoja yksilöitä (Ermala 2003). Suden metsästäminen vaatii todellisia taitoja ja aikanaan sudenkaatajan maine kattoi tiedon sekä kyseisen henkilön pyyntitaidoista että urheudesta puolustaessaan muita yhteisön jäseniä kyseiseltä pedolta.

Jo aiemmin mainitussa laajassa tutkimuksessa ihmisten todennäköisyydestä suojella eri lajeja todetaan, että tunteiden jälkeen tärkeysjärjestyksessä esiin nousevat utilistiset syyt (Martin-Lopez 2008). Eli mikäli kyseinen eläin on hyödynnettävissä joko metsästyksen tai vaikkapa matkailun kautta, sitä myös todennäköisemmin suojellaan. Lähdesmäki (2011) nostaa esiin 1990-luvun lopun susikeskustelua ja jo tuolloin on suden suojelu kirvoittanut kyseisen mielipidekirjoituksen:

”Ylimitoitettu suojelu on osoittautunut tuhoisaksi myös eteläisemmän Suomen susikannalle. Kannan vahvistuminen on estetty järjestelmällisellä salametsästyksellä, ja syy on selvä. Metsästyksen salliminen tekee eläimestä arvokkaan riistaeläimen, jonka kannan säilymistä pidetään tärkeänä. Täysin rauhoitettuna se on vain arvoton tuholainen, jota ei säästetä.” (HS Mieliopide 27.6.1995, kts. Lähdesmäki 2011)

Ruotsissa Heberlein & Ericsson (2008) päätyvät ehdottamaan, että nimenomaan sallimalla suden metsästyksen voidaan muuttaa metsästäjien asenteista myönteisemmäksi sutta kohtaan. Mitä suden hyödyntämiseen esimerkiksi matkailun vetonaulana tulee, niin Suomessa suurpetojen hyödyntäminen katselu- ja kuvausrytyksissä on voimakkaasti sidosryhmäristiriitojen sä-

vyttämää (Pohja-Mykrä & Kurki 2008), joten suden hyödyntäminen matkailussa vaatii runsaasti sidsoryhmäyhteistyötä ja -ymmärrystä.

- 8) Paikallistaholla yhteisesti organisoitujen susijahtien järjestäminen tulee mahdollista.

6.3.3 LOPUKSI

Susialueiden ihmiset elävät jatkuvassa pelon ja turvattomuuden tunteessa. Muutama vuosikymmenen sitten yhteiskunta vastasi ihmisten pelkoihin. Asutuksen lähelle kulkeutuneiden susien perään lähdettiin koko kylän miesten kesken tarvittaessa ammattimetsästäjien auttamana. Jahdissa onnistuneille annettiin yhteisistä varoista tapparaha tunnustuksena yhteiseksi hyväksi tehdystä työstä. 2000-luvulla susi ei poronhoitoalueen ulkopuolella suinkaan aiheuta vastaavia taloudellisia vahinkoja kuin aiempina vuosisatoina (kts. Mykrä & Pohja-Mykrä 2005), mutta pelot ja viha värjittävät edelleen ihmisen susisuhdetta. Uutena ongelmana esiin on noussut se, ettei yhteiskunnan koeta tarttuvan uhan edessä toimeen suojelemaan ja tukemaan kansalaisiaan. Uusina tunteina konfliktikentälle ovat nousseet viha ja turhautuminen julkishallinnon toimijoita ja rakenteita kohtaan, sekä kansalaisten väärystyksestä yhteiskunnan salissa susialueiden ihmisten kokea turvattomuutta arjessaan.

On tärkeää huomata, että toteutuneessa kannanhoidossa ekologiset reunaehdot ovat olleet sosiaalisia reunaehdoita tärkeämmässä asemassa määrittäessä kannanhoidon tavoitteita ja niiden saavuttamiseksi asetettuja toimenpiteitä. Suojelun keinoina käytetyt julkishallinnon kontrollointikeinot kuten rikosoikeudelliset seuraamukset, sekä keskittyminen vaikuttamaan susialueiden ihmisten asenteisiin tiedotuksen ja valistuksen kautta, ovat kuitenkin osoittaneet heikkoutensa. Käytettyjä toimenpiteitä ja prosesseja voi arvioida vääriksi ja väärin kohdistetuiksi perustuen siihen, etteivät strategiset tavoitteet ole täyttyneet.

Ongelman suuruus on käytännössä mitattavissa suurpetopoliittikan onnistumisena. Salakaadot ovat romahduttaneet susikannan. Salakaadoille on osoitettavissa vahva yhteisön tuki. Puuttumatta muiden suurpetojen kannanhoidon onnistumiseen, voidaan todeta, että susipoliittikka on epäonnistunut. Ongelma on siten suuri ja voidaankin puhua susipoliittikan kriisistä. Parhaimmillaan tämä käsillä oleva kriisi on kuitenkin mahdollista nähdä lähtökohtana uudistuksille ja parannuksille. Tuleva menestys riippuu pitkälti siitä, että päättäjät ymmär-

tävät sosiaalisten ja yhteiskunnallisten strategisten tavoitteiden merkityksen ja niiden saavuttamisen ehdot.

Tässä tutkimuksessa ehdotetut toimenpiteet asettuvat muutaman suuremman linjauksen alle tavoitteenaan susikannan hoidon onnistuminen: 1) sosiaalinen tavoiteasettelu ennen ekologista tavoiteasettelua, 2) paikallinen lähestymistapa ennen alueellista tai kansallista lähestymistapaa, 3) hallinnointi alhaalta ylöspäin, ei ylhäältä alaspäin, ja 4) keskittyminen konfliktin hallintaan.

Meillä onkin käsissämme tilanne, jossa täytyy suden kohdalla myöntää, että ei ole realistista keskittyä konfliktin ratkaisuun vaan sen sijaan konfliktin hallintaan (Bisi 2010). Arvostiritoihin perustuvat konfliktit ovat kuitenkin haasteellisia hallita ja lähtökohtana on oltava ymmärrys siitä, että suteen liittyvät jännitteet ja ristiriidat ihmisten välisissä suhteissa ovat väistämättömiä. Konfliktin hallinta on kuitenkin mahdollista vaikka kaikkia osapuolia tyydyttävää ratkaisua ei löytyisikään. Oleellista on toimintaympäristö. Kuinka olemassa olevien laidasta laitaa olevien asenteiden keskellä toteutetaan susipoliittikka, joka sovittaa yhteen mahdollisimman hyvin erilaiset näkökulmat, mutta painottaa sellaisia toimia, jotka saavat aikaan suurpetopoliittikan hyväksynnän niiden ihmisten kohdalla joiden mielipiteellä kannanhoidon onnistumisen kannalta on merkitystä.

On ymmärrettävä, että konfliktin hallinta ei välttämättä ole poliittisesti neutraalia vaan valittaessa jokin tietty tapa ratkaista konflikti sivuutetaan samalla toisenlaiset tavat. Koska ekologisiin reunaehdoin ja strategiaan tavoitteisiin, kuten suotuisan suojelun saavuttamiseen, nojannut susipoliittikka on osoittanut toimimattomuutensa, on aika lähteä purkamaan konfliktia sosiaalisen strategian kautta. Käytettävien keinojen työkalupakki on siten huomattavasti moninaisempi kuin mihin on totuttu. Ensimmäisenä askeleena on otettava huomioon nimenomaan niiden ihmisten mielipide, joilla on vaikutusta kannanhoidon onnistumiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että myös arvomaailmat, jotka ovat ristiriidassa susikannan suojelun kanssa, tulee ottaa huomioon päätöksenteossa.

Käytännön toimenpiteitä, kuten sosiaalisin perustein myönnettäviä poikkeuslupia, lauman omistajuuden siirtoa paikallisille ihmisille ja suden uudelleen nostamista arvokkaaksi metsästyssaaliksi on syytä pohtia. Tämän tutkimuksen puitteissa on keskitytty esiintuomaan uusia näkökulmia pohdittavaksi, ei antamaan valmiita rakennuskeinoja uusien toimintamallien pysyttämiseksi. Lienee aika ottaa poliittisia riskejä ja samalla ottaa riski epäonnistumiseen.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2011: Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs uudistettu painos. Vastapaino, Tampere, Finland.
- Billig, Michael 1996: *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology.* Cambridge University Press, Cambridge.
- Bisi J. 2010: Suomalaisen susikonfliktin anatomia, Väitöskirja, Luonnontieteellinen tiedekunta, Maantieteen laitos, Oulun yliopisto.
- Bisi, J. & Kurki, S. 2005. Susipuhetta Suomessa. Julkaisuja 3, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Bisi, J., Kurki, S., Svensberg, M. & Liukkonen T. 2007: Human dimensions of wolf (*Canis lupus*) conflicts in Finland. *European Journal of Wildlife Research* 53: 304–314.
- Bisi J., Liukkonen T., Mykrä S., Pohja-Mykrä M. & Kurki S. 2010: The good bad wolf—wolf evaluation reveals the roots of the Finnish wolf conflict, *European Journal of Wildlife Research* 56 (5): 771–779.
- Bjerke, T., Reitan, O., Kellert, S.R., 1998: Attitudes toward wolves in southeastern Norway. *Soc. Natur. Resour.* 11, 169–178.
- Borgström, S. 2011: Iso paha susi vai hyödyllinen hukka? Ekologis-juridinen näkökulma suden suojelun yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen, Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, no 20.
- Ericsson G., Bostedt G. & Kindberg J. 2008: Wolves as a Symbol of People's Willingness to Pay for Large Carnivore Conservation, *Society & Natural Resources: An International Journal*, 21:4, 294–309.
- Ericsson, G. & Heberlein, T.A., 2003. Attitudes of hunters, locals, and the general public in Sweden now that the wolves are back. *Biological Conservation* 111, 149–159.
- Ericsson, G., Sandström, C. & Bostedt, G. 2006: The problem of spatial scale when studying human dimensions of a natural resource conflict: humans and wolves in Sweden. - *International Journal of Biodiversity Science and Management* 2: 343–349.
- Ermala, A. 2003: A survey of large predators in Finland during the 19th–20th centuries. *Acta Zoologica Lituanica*, Vol. 13 (1): 15–19.
- Erwin, P. 2005: *Asenteet ja niihin vaikuttaminen*, WSOY. Original print Erwin, P. 2001: *Attitudes and Persuasion*, Psychology Press Ltd, Taylor & Francis, Inc.
- Eskola, A. 1988: Non-Active Role-Playing; Some Experiences. In Eskola, A., Kihlström, A., Kivinen, D., Weckroth, K. & Ylijoki, O.H. *Blind Alleys in Social Psychology: A Search for Ways Out*, Amsterdam, North Holland, Elsevier.
- Eskola J. & Suoranta, J. 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. *Osuuskunta Vastapaino*, Tampere, ss. 52–59.
- Eskola, J. 1997: *Eläytymismenetelmäopas*. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Gahagan, J. 1977. *Vuorovaikutus, ryhmä ja joukko*. Weilin+Göös, Espoo.
- Gavin, M., Solomon, J. & Blank, S.G. 2010: *Measuring and Monitoring Illegal Use of Natural Resources*. *Conservation Biology*, Vol. 24(1): 89–100.
- Gore, M.L. & Kahler, J.S. 2012. Gendered risk perceptions associated with human-wildlife conflict: implications for participatory conservation. *PLoS ONE* 7(3): e32901. doi:10.1371/journal.pone.0032901
- Grönfors, M. 1999: Violence, masculinity and men in Sri Lanka. Teoksessa Jari Eskola (toim.) *Tätä kehtoo tutkia. Sosiaalitiiteitä savolaisittain*. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 14. Kuopio, 151–156. Kuopio University Occasional Reports E. Social Sciences 14.
- Heberlein, T.A. & Ericsson, G. 2008: Public attitudes and the future of wolves *Canis lupus* in Sweden. - *Wildlife Biology* 14: 391–394.
- Hiedanpää, J. & Pellikka, J. 2012. Virheen politiikka: susiasioiden hallinta Varsinais-Suomessa. *Alue ja ympäristö* 42(2), 58–69.
- Hiedanpää, J. 2013. Paikallisuuden paradoksi. Teoksessa Björn, I., Jokinen, P., Kotilainen, J., Schuurman, N. & Sireni, M. (toim.) *Korpososiologi(aa)*. Kuopio: University Press of Eastern Finland. 224–238.
- Härkönen, Sauli 2009: Valtiosihteeri Jouni Lind: Suurpetopoliittikka on oppimisprosessi, joka edellyttää pitkäjänteisyyttä. *Metsästäjä* 1: 6–7.
- Jhala, Y. V., & D. K. Sharma. 1997: Child-lifting by wolves in Eastern Uttar Pradesh, India. *Journal of Wildlife Research* 2: 94–101.
- Johnson-Laird, P. N., & Oatley, K. 2004: Cognitive and social construction in emotions. Teoksessa M. Lewis & J.M. Haviland-Jones (toim.), *Handbook of emotions*. New York: The Guilford Press. ss. 458–475.
- Kapiainen, K. 2009. Poronhoitoalueella suurpetolupia myönnetty jopa aiempaa vähemmän. *Metsästäjä* 1/2009.

- Kardell Ö. & Dahlström, A. 2012: Wolves in the early nineteenth century county of Jönköping, Sweden. *Environment and History*, [http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:505472].
- Karlsson, J. & Sjöström, M. 2007: Human attitudes towards wolves, a matter of distance. *Biological Conservation*, Vol. 137(4): 610–616.
- Kiukas, E. 2009. Kentän suuret odotukset eivät täyttyneet Kymessä. *Metsästäjä* 1/2009.
- Kojola, I. & Heikkinen, S. 2010: Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2009. Teoksessa Wikman, M. (toim.) *Riistakannat 2010: riistaseurantojen tulokset, Riista- ja kalatalous. Selvityksiä*, (21): 19–20.
- Kojola, I. & Heikkinen, S. 2013: Susikonfliktin biologia. *Esitys Kansallisilla riistapäivillä 22.1.2013*. [http://www.rklt.fi/tapahtumat/riistapaivat_3.html]
- Kojola, I., Heikkinen S. & Helle P. 2011: Susikannan viimeaikaiset muutokset Suomessa eri aineistojen valossa. *Suomen Riista* 57: 55–62.
- Kojola, I. Heikkinen, S., Määttä, E. & Hiltunen, H. 2008. Suurpetojen lukumäärä ja lisääntyminen vuonna 2006. Teoksessa Wikman, M. (toim.) *Riistakannat 2007. Riistaseurantojen tulokset. Riista- ja kalatalous – selvityksiä* 5/2008.
- Kojola, I., Heikkinen, S., Härkönen, S. & Keränen, J. 2010: Susikannan seuranta vaatii metsästäjien ja tutkimuksen yhteistyötä. *Metsästäjä* 5: 38–39.
- Kruuk, H. 2002. *Hunter and Hunted – Relationships between carnivores and people*. Cambridge University Press, Cambridge, Iso-Britannia.
- Kumar, S. 2003. Wolf-human conflicts in Uttar Pradesh, India. 3rd International Wildlife Management Congress, December 2003, Christchurch, New Zealand.
- Kuparinen, R. 2008: Nimby-ilmiö ”tapaus Marjaniemen” valossa. Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L. ja Litmanen, T. (toim.): *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta*. Gaudeamus, Helsinki University Press Helsinki.
- Kuula, A. 2006: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino, Tampere.
- Kyllönen, S. 2010: Ympäristön ja luonnonvarojen ja käytön legitimeetti. Teoksessa Rannikko, Pertti & Määttä, Tapio (toim.) *Luonnonvarojen hallinnan legitimeetti*. Vastapaino, Tampere, 19–58.
- Lambert, W. W. & Lambert, W. E. 1971: *Sosiaalipsykologia*, Gummerus oy, Jyväskylä. *Alkuteos Social Psychology* 1964. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs.
- Liberg, O., Chapron, G., Wabakken, P., Pedersen, H. C., Hobbs, N. T. & Sand, H. 2011: Shoot, shovel and shut up: cryptic poaching slows restoration of a large carnivore in Europe. – *Proceedings of Royal Society B* (julkaistu online).
- Linnell, J., Andersen, D., Andersone, R., Balciuskas, Z., Blanco, L., Boitani, L., Brainerd, L., Breitenmoser, S., Kojola, I., Liberg, I., Loe, O., Okarma, J., Pedersen, H., Promberg, H., Sand, C., Solberg, H., Valdman, E., H & Wabakken P. 2002: The fear of wolves: a review of wolf attacks on humans. *NINA Oppdragsmelding* 731: 1–65.
- Liukkonen, T., Mykrä, S., Bisi, J. & Kurki, S. &. 2006. Ilveksiä ja ihmisiä. *Julkaisu* 7, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Livneh, H. & Antonak R.F. 1994: Indirect methods to measure attitudes toward persons with disabilities. *Rehabilitation Education*, 8: 103–137.
- Lumiaro, Riku 1997: Onko sudella olemassaolon mahdollisuutta Suomessa – ihmisten suhtautuminen suteen. *Morfologis-ekologisen eläintieteen pro gradu -tutkielma*. Helsingin yliopisto.
- Luonto-Liitto (LL) 2013: Romahtanut susikanta ei kestä enempää tappolupia. *Julkaistu 20.2.2013*, [http://luontoliitto.fi/susiryhma/]
- Lähdesmäki, H. 2011: Hallittu ja hallitsematon susi – Valta ihmisen ja suden välisessä suhteessa poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa 1990-luvun lopulla. *Pro gradu -tutkielma, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Turun yliopisto*. 124 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) 2005. Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2005. *Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005*, Vammalan kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) 2007a. Suomen ilveskannan hoitosuunnitelma 2007. *Maa- ja metsätalousministeriö 1/2007*, Vammalan kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) 2007b. Suomen karhukannan hoitosuunnitelma 2007. *Maa- ja metsätalousministeriö 2/2007*, Vammalan kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) 2009. Ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi elävän riistaeläimen ohjeellisista arvoista.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) tiedote 2013: Ministeriö hakee ratkaisuja pihasukongelmaan, *Julkaistu 01.02.2013*.
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton (MTK) tiedote 2013: Luottamus suurpetopolitiikkaan vaakaaludalla. *Julkaistu 31.1.2013*.
- Martin-Lopez, B., Montes, C., & Benayas J. 2008: Economic Valuation of Biodiversity Conservation: the Meaning of Numbers, *Conservation Biology*, Vol. 22(3), 624–635.
- McNay, M. E. 2002: Wolf-Human Interactions in Alaska and Canada: A Review of the Case History. *Wildlife Society Bulletin* Vol. 30 (3): 831–843.
- McNay, M. E. & Mooney P. W. 2005. Attempted predation of a child by a Gray Wolf, *Canis lupus*, near Icy Bay, Alaska. *Canadian Field-Naturalist* 119(2): 197–201.
- Mech, L. D. 1995. The challenge and opportunity of recovering wolf populations. *Conservation Biology* 9 : 270–278.
- Mykrä S. & Pohja-Mykrä M. 2005: Suomen susipolitiikan historiaa – Teoksessa MMM 2005: Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2005. *Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005*, Vammalan kirjapaino Oy.
- Mykrä, S., Vuorisalo, T. & Pohja-Mykrä, M. 2005. A history of organized persecution and conservation of wildlife: species classifications in Finnish legislation from medieval times to 1923. *Oryx* 39(3): 275–283.

- Mykrä, S., Liukkonen, T., Bisi, J. & Kurki, S. 2006. Kansalaisten karhukannat. Julkaisuja 6, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki, Finland.
- Myllyniemi, R. 1969: Yksilö ja ryhmä. - Takala, Kalevi (toim.), Psykologian sovelluksia Prisma-tietokirjasto 6. Oy Weilin+Göös Ab:n kirjapaino, Tapiola. s. 36–45.
- Oatley, K. & Jenkins J.M. 1996: Understanding emotions, Cambridge, MA: Blackwell Publishing.
- Oksanen, M. 2000: Johdanto. Arvot ja luonnon arvottaminen. Toim. Arto Haapala ja Markku Oksanen. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2000, ss. 9–24.
- Paartola, K. 2005: Susipelon syvät juuret. Pro gradu –tutkielma, Humanistinen tiedekunta, Uskontotieteen laitos. Helsingin yliopisto.
- Parrott, W. (toim..) 2001: Emotions in Social Psychology, Psychology Press, Philadelphia.
- Parvianen, M., Toivonen, P. & Koivunen, E. (toim.) 2008: Ahmojen salakaadot Suomessa. WWF Suomen julkaisu, Helsinki.
- Pellikka, J., Lindén, H., Rita, H., & Svensberg, M. 2007: Motives for voluntary wildlife monitoring in Finnish hunting teams. *Wildlife Biology*, 13(1): 1–10 .
- Pellikka, J., Salmi, P. & Ratamäki, O. 2008. Alueelliset suurpetoneuvottelukunnat ristiriitojen hallinnassa. Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia 2 /2008. 32 s.
- Peltola, T., Ratamäki, O. & Pellikka, J. 2013. Salametsästys ja oikeuttamisen yhteisölliset strategiat. Teoksessa Björn, I., Jokinen, P., Kotilainen, J., Schuurman, N. & Sireni, M. (toim.) *Korpi sosiologi*(aa). Kuopio: University Press of Eastern Finland. ss. 208–223.
- Peterson, T.R. 2003. Social control frames: opportunities or constraints? *Environmental Practice* 5:232–238.
- Pohja-Mykrä, M & Kurki, S. 2008: Asialistalla ahma. Julkaisuja 13, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki, Finland.
- Pohja-Mykrä M. & Kurki S. 2009. Suurpetojen haaskaruokinnan sosiaalisen kestävyuden haasteet. Julkaisuja 16, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. Oy Fram Ab, Vaasa.
- Pohja-Mykrä M., Vuorisalo T. & Mykrä S. 2005: Hunting bounties as a key measure for historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes in 1647–1975, *Oryx* 39:3, 284–291.
- Pousette, E. 2000: De människoätande vargarna. Bjørkelangen Bok & Papir, Bjørkelangen, Norja.
- Prell, C., Hubacek, K. & Reed M. 2009: Stakeholder Analysis and Social Network Analysis in Natural Resource Management, *Society & Natural Resources: An International Journal*, 22:6, 501–518.
- Pulliainen, E. 2011: Suurpetoja tarkkailtu rajoilla vuosikymmeniä. – *Rajamme Vartijat* 2: 54.
- Rannikko, P. 2011. Susien suojelu ei onnistu pakkokeinoilla. Vieraskynä 14.10.2011. [<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/Susien+suojelu+ei+onnistu+pakkokeinoilla/a1305547186609>]
- Rannikko P. 2012: Susien suojelun tragedia: autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. *Alue ja ympäristö* 42(2): 70–80.
- Rantanen, T. & Vesala, K. M. 1999: Soveltuuko asenteen käsite myös laadulliseen tutkimukseen? *Psykologia*, 5–6, 343–348. Hakapaino, Helsinki, Finland.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.). 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Rassi, P., Hyvärinen E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). 2010. Suomen lajien uhanalaisuus - Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Ratamäki, O. 2008: Finland's Wolf Policy and New Governance. *The Journal of Environment & Development*, Vol. 17 (3): 316–339.
- Ratamäki O. 2009a: Onko susiongelma suuri yhteiskunnallinen ongelma? *Suden Aika* 4: 7–11. Julkaistu sivulla [http://luontoliitto.fi/susiryhma/PDF/sa_4_2009.pdf].
- Ratamäki, O. 2009b: Yhteiskunnallinen kestävyys ja hallinta suomalaisessa susipolitiikassa. Yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 94. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta. Joensuun yliopistopaino, Joensuu, Finland.
- Rosenberg, M.J. 1960. A structural theory of attitude dynamics. *Public Opinion Quarterly* 24: 319–340.
- Sharpe, V.A., Norton, B. & Donnelley, S. 2001: *Wolves and Human Communities: Biology, politics, and ethics*. - Island Press, Washington, D.C., USA, s. 280.
- Simpura, J., Fahrenkrug, H., Hyttinen, M. & Thorsten, T. 1990: Drinking, everyday life situations and cultural norms in Denmark, Finland, and West Germany: an experiment with non-active role-playing. *Journal of Drug Issues*. Vol. 20(3): 403–416.
- Sisäasiainministeriön tiedote 2006. Itä-Suomessa on tutkittu 1,5 vuodessa 13 laitonta karhunkaatoa. Julkaistu 30.3.2006.
- Smith, D.W., Bangs E.E., Oakleaf J.K., Mack C., Fontaine J., Boyd D., Jimenez M., Pletscher D.H., Niemeyer C.C., Meier T.J., Stahler D.R., Holyan J., Sher V.J. & Dennis L.M.. 2010: Survival of colonizing wolves in the northern rocky mountains of the United States, 1982–2004. *Journal of Wildlife Management*, 74: 620–634.
- Suomen Metsästäjäliitto (SML), 2009–2013: Lausunnot laadattavissa sivuilta [<http://www.metsastajaliitto.fi/?q=lausunnot>].
- Suomi, K. 2007. Human – predator conflict: Reindeer herders and wolverines in the Finnish Sámi reindeer herding area: Reasons for conflict and potential solutions. BSc in Anthropology, University College London.
- STT 2013: Petotutkija: Susi ei voi piilotella asutuilla alueilla. Julkaistu 25.2.2013.
- Teperi, J. 1977. Sudet Suomen rintamaiden ihmisten uhkana 1800-luvulla. *Historiallisia tutkimuksia* 101. Suomen historiallinen seura, Helsinki, Finland.

- Treves, A. 2002. Wolf justice: managing human-carnivore conflict in the 21st century. *Wolf Print* 13 : 6–9.
- Treves, A. & Karanth, K. U. 2003: Human – carnivore conflict and perspectives on carnivore management worldwide. *Conservation Biology* 17: 1491–1499.
- Treves, A., Woodroffe, R., & Thirgood, S. 2004: Evaluation of lethal control for the reduction of human-wildlife conflict. Teoksessa Woodroffe, R., Thirgood, S., & Rabinowitz, A. (toim.): *People and wildlife: conflict or coexistence?* Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom.
- Törrönen, J. 2001: Haastattelemisen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja/tai provosoijana. *Sociologia*, 3: 205–217.
- Verchick R.R.M. 2004: *Feminist theory and environmental justice. New perspectives on environmental justice: gender, sexuality and activism.* New Brunswick Rutgers: University Press. 63 s.
- Vesala, K. & Rantanen, T. 2007: Laadullinen asennetutkimus: lähtökohtia, periaatteita, mahdollisuuksia. Teoksessa Kari Mikko Vesala & Teemu Rantanen (toim.) *Argumentaatio ja tulkinta. Laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa.* Helsinki: Gaudeamus, 11–61.
- Vikström, S. 2000. Suurpetoasenteet poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1999. Pro gradu -tutkielma, Maantieteen laitos, Oulun yliopisto.
- Williams, C.K., Ericsson, G., Heberlein, T.A., 2002. A quantitative summary of attitudes toward wolves and their reintroduction 1972–2000. *Wildlife Soc. Bull.* 30, 575–584.
- WWF Suomi, tiedote, 2012: Suurpetojen kannanhoitoa parannettava Pohjoismaissa, Julkaistu 20.11.2012. Kirje luettavissa osoitteessa [<http://wwf.fi/mediabank/3029.pdf>].
- Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto, 1996. Suomen maasuurpetokannat ja niiden hoito. Suurpetotyöryhmän raportti. MMM:n julkaisuja 6/1996.

